

STORTINGET

Stortingstidende

Referat fra møter i Stortinget

Nr. 69 · 18. april
Sesjonen 2022–2023

Møte tirsdag den 18. april 2023 kl. 10

President: Masud Ghara khani

Dagsorden (nr. 69):

1. Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Bård Hoksrud, Morten Wold, Gisle Meininger Saudland, Dagfinn Henrik Olsen, Erlend Wiborg og Bengt Rune Strifeldt om en fleksibel sykepengeordning for kreftpasienter og andre i lengre behandling (Innst. 262 S (2022–2023), jf. Dokument 8:131 S (2022–2023))
2. Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Mímir Kristjánsson, Tobias Drevland Lund og Marie Sneve Martinussen om at det skal lønne seg å jobbe, også når man går på trygd (Innst. 261 S (2022–2023), jf. Dokument 8:136 S (2022–2023))
3. Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Gisle Meininger Saudland, Dagfinn Henrik Olsen og Terje Halleland om klagebehandlingstid i Nav (Innst. 260 S (2022–2023), jf. Dokument 8:137 S (2022–2023))
4. Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Meneskerettar for personar med utviklingshemming – Det handlar om å bli høyrtd og sett (Innst. 246 S (2022–2023), jf. Meld. St. 8 (2022–2023))
5. Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Cato Brunvand Ellingsen, Kathy Lie og Kirsti Bergstø om hva det koster å være funksjonsnedsatt – et offentlig utvalg som skal utrede de økonomiske levekårene for personer med nedsatt funksjons- evne og deres nærmeste familie (Innst. 224 S (2022–2023), jf. Dokument 8:77 S (2022–2023))
6. Interpellasjon fra representanten Guro Angell Gimse til arbeids- og inkluderingsministeren: «600 000 nordmenn i arbeidsfør alder står utenfor arbeidslivet. I 2018 satte Solberg-regjeringen i gang inkluderingsdugnaden for at flere skulle kunne bidra inn i arbeidslivet. Inkluderingsdugnaden pekte på viktigheten av mer samarbeid mellom Nav, fylkeskommunene og næringslivet om tilpasset opplæring. Trøndelagsmodellen bygger på dette. Hvordan vil statsråden bidra til at alle fylker får et tettere samarbeid mellom Nav, fylkeskommunen,

kommunene og næringslivet slik at opplæring og kvalifiseringstiltak møter næringslivets behov?»

7. Innstilling fra næringskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Lars Haltbrekken, Birgit Oline Kjerstad og Torgeir Knag Fylkesnes om opprydding av nedlagte og foruren- sende gruver (Innst. 265 S (2022–2023), jf. Dokument 8:112 S (2022–2023))
8. Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens undersøkelse av Forsvarets informasjonssystemer for kommunikasjon og informasjonsutveksling i operasjoner (Innst. 259 S (2022–2023), jf. Dokument 3:3 (2022–2023))
9. Referat

Presidenten [10:00:05]: Representanten Une *Bastholm*, som har vært permittert, har igjen tatt sete.

Følgende innkalte vararepresentanter tar nå sete:

For Akershus: Tobias Hangaard *Linge*For Oslo: Agnes Nærland *Viljugrein*For Vestfold: Henning *Wold*

Fra Høyres stortingsgruppe foreligger søknad om at den innvilgede permisjonen for Lene *Westgaard-Halle* i tiden fra og med 18. til og med 20. april endres til permisjon etter Stortingets forretningsorden § 5 annet punktum fra og med 18. april og inntil videre.

Etter forslag fra presidenten ble enstemmig besluttet:

1. Søknaden behandles straks og innvilges.
2. Vararepresentanten Henning Wold fortsetter å møte i permisjonstiden.

Presidenten [10:00:44]: Videre foreligger det tre permisjonssøknader:

- fra Arbeiderpartiets stortingsgruppe om permisjon for representanten Per Vidar *Kjølmoen* i dagene 19. og 20. april for å delta på møte i Den europeiske interparlamentariske romkonferansen i Wien
- fra Arbeiderpartiets stortingsgruppe om permisjon etter Stortingets forretningsorden § 5 annet punktum for representanten Mai Britt *Lagesen* fra og med 18. april og inntil videre
- fra Arbeiderpartiets stortingsgruppe om permisjon for representanten Jorodd *Asphjell* i dagene 19. og 20. april for på vegne av Nordisk råd å delta på interparlamentarisk møte i Europaparlamentet i Strasbourg.

Etter forslag fra presidenten ble enstemmig besluttet:

1. Søknadene behandles straks og innvilges.

2. Følgende vararepresentanter innkalles for å møte i permisjonstiden:

For Møre og Romsdal: Berit *Tønnesen*

For Nord-Trøndelag: Gaute Børstad *Skjervø*

For Sør-Trøndelag: Steinar *Krogstad*

Presidenten [10:01:33]: Gaute Børstad Skjervø er til stede og vil ta sete.

Statsråd Marte Mjøs Persen overbrakte 2 kgl. proposisjoner (se under Referat).

Sak nr. 1 [10:02:28]

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Bård Hoksrud, Morten Wold, Gisle Meininger Saudland, Dagfinn Henrik Olsen, Erlend Wiborg og Bengt Rune Strifeldt om en fleksibel sykepengeordning for kreftpasienter og andre i lengre behandling (Innst. 262 S (2022–2023), jf. Dokument 8:131 S (2022–2023))

Presidenten [10:02:41]: Etter ønske fra arbeids- og sosialkomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Anna Molberg (H) [10:03:09] (ordfører for saken): Tusen takk til komiteen for et godt samarbeid i denne saken.

Norge har blant verdens mest generøse sykelønnsordninger, og det er noe vi skal være stolte av. Å bli alvorlig syk kan skje hvem som helst av oss – når som helst, og når vi minst venter det. I en så prekær situasjon er det i det minste til hjelp å kunne vite at man for det neste året ikke trenger å tenke på økonomien.

Men sykefravær koster oss også veldig mye, både den som er syk, arbeidsgivere og samfunnet for øvrig. Vi har verdens høyeste sykefravær i Norge, og det er helt avgjørende for bærekraften i hele systemet vårt at folk ikke mister tilknytningen til arbeidslivet.

Til selve forslaget om en tidskonto for langtidssyk-meldte mener Høyre at man ikke skal gjøre så store endringer i en så sentral velferdsytelse gjennom et representantforslag i Stortinget. Det betyr ikke at Høyre er uenig med forslagsstillerne i at sykelønnsordningen kunne vært mer fleksibel. Et langt sykdomsforløp er uforutsigbart, og det kan være behov for større fleksibilitet ved uttaket av sykedagene. Hvis det også kan bidra til å øke

tilknytningen til arbeidslivet for den enkelte – ja, så er det også et viktig hensyn å ta i betraktning.

Det melder seg likevel mange spørsmål ved utformingen av en slik ordning. Sykelønnsordningen er spesiell i sin natur fordi den finansieres gjennom et spleiselag mellom arbeidsgiver og Nav. Hvis man skal endre strukturen i dette, er det viktig å involvere partene i arbeidslivet i denne diskusjonen.

Videre oppstår det også spørsmål om hvilke sykdommer som skal regnes som alvorlige nok for å få unntak fra den universelle sykelønnsordningen. Definisjonen av hvem som kan regnes som langtidssykmeldt, er heller ikke helt avklart.

For å sikre et mest mulig rettferdig system for alle, som i tillegg skal være bærekraftig, er det nødvendig med en god utredning og en avklaring med partene i arbeidslivet.

Jeg tar opp forslaget som Høyre er med på i innstillingen.

Presidenten [10:05:26]: Representanten Anna Molberg har tatt opp det forslaget hun refererte til.

Agnes Nærland Viljugrein (A) [10:05:47]: Velferdsordningene våre må gi folk den hjelpen de trenger, og gi trygghet når vi opplever usikkerhet. Når vi blir syke eller skadde, må vi ha en god sykepengeordning som sikrer inntekten fram til vi kan komme tilbake i jobb. Jeg er veldig positiv til intensjonen bak representantforslaget som ligger til grunn for innstillingen vi nå behandler, men det er viktig at endringer i velferdsordningene våre gjøres på en skikkelig måte. Det betyr at vi må se reglene for sykepenger i sammenheng med intensjonsavtalen for et inkluderende arbeidsliv.

Avtalen som er inngått mellom regjeringen og alle hovedsammenslutningene i arbeidslivet, er en viktig del av den norske modellen, der staten og partene i arbeidslivet samarbeider tett for å sikre et arbeidsliv med både gode ytelser når man blir syk, og god oppfølging og behandling. Det gjøres i samarbeid med helsevesenet, Nav, arbeidsgivere og arbeidstakere for å legge til rette for at man kan bli frisk så fort som mulig, og dermed vende tilbake til jobb så fort som mulig.

I dag innebærer IA-avtalen en klausul som betyr at eventuelle endringer i sykelønnsordningen ikke kan gjøres uten enighet blant avtalepartene. Dette bidrar til å sikre at en viktig velferdsordning ikke endres forhastet. Eventuelle endringer i sykelønnsordningen må derfor tas inn i diskusjon med partene. Dersom Stortinget nå skulle vedta forslaget slik det foreligger, vil vi tvinge regjeringen til å bryte en viktig avtale som skaper forutsigbarhet i arbeidslivet.

Jeg vil vise til at intensjonen i forslaget er noe som regjeringspartiene deler, og som er nedfelt i regjerings-

plattformen, der det står at man vil prøve ut en ordning hvor sykepengeperioden gjøres om til en tidskonto ved gradert sykmelding. Vi ser at det er tilfeller der dagens ordning med 100 pst. sykmelding i ett år ikke nødvendigvis er den beste løsningen. Dette kan f.eks. gjelde for kreftpasienter, der en mer fleksibel ordning som åpner for en lengre sykmelding ved gradert sykmelding, kan være mer passende. Det er samtidig viktig at vi ikke forhaster oss når vi gjør slike endringer. Sånne endringer bør ikke vedtas gjennom representantforslag her i stortingsalen, men gjennom forslag fremmet på grunnlag av grundige utredninger og i tett dialog med partene i arbeidslivet.

Eivind Drivenes (Sp) [10:08:30]: Det er en viktig problemstilling som blir reist av forslagsstillerne. Det er nesten så en skulle tro de har lest Hurdalsplattformen. Sykelønnsordningen er en av bærebjelkene i det norske velferdssamfunnet, og ordningen har gjennom årenes løp blitt videreutviklet og forbedret utallige ganger. I Hurdalsplattformen står det at vi skal prøve ut en ordning der sykepengeperioden gjøres om til en tidskonto med gradert sykmelding.

Det som er viktig når en skal teste ut nye varianter av sykelønnsordningen, er å få en grundig vurdering før vi igangsetter utprøvingen, for hvis vi prøver ut noe, det ikke er vellykket, og det kommer galt ut for den enkelte, er det det verste som kan skje med en slik ordning.

Det er viktig å understreke at ordningen med inkluderende arbeidsliv forplikter regjeringen til ikke å komme med endringer i sykelønnsordningen i denne avtaleperioden. Vi i Senterpartiet er klare for å prøve ut tidskonto når det er enighet med partene i arbeidslivet. Når de er klare for det, er vi klare for det.

Oppsigelsesvernet står også sterkt i Norge. Det er riktig, og det er bra. Dette har blitt innskjerpet flere ganger. Forslagsstillerne ønsker å gjøre endringer nå, men dette henger sammen med endringer i sykepengeordningen og kan ikke tas stykkevis og delt, sånn som forslagsstillerne egentlig ønsker.

Dagfinn Henrik Olsen (FrP) [10:10:08]: Langvarig sykdom og fravær fra arbeidet kan føre til at arbeidstakere kommer over på andre helserelevante ytelser og etter hvert mister tilknytningen til arbeidslivet. Å beholde tilknytningen til arbeidslivet under sykdom er viktig, bl.a. for å oppleve mestringsevne og fellesskap på arbeidsplassen, og det kan bidra til at folk raskt kommer tilbake i fullt arbeid.

Syssestetingsutvalget, som la fram sin utredning i 2019, beskrev muligheten for en mer fleksibel ordning for sykepengesaker med mulighet for å gradere og utvide sykefraværperioden, slik at langtidsfraværet kan reduse-

res, og samtidig bidra til at færre faller utenfor arbeidslivet med andre helserelevante ytelser.

Fremskrittspartiet mener det vil være hensiktsmessig å innføre en ordning som sikrer økt fleksibilitet for personer som er rammet av sykdom med langt behandlingsforløp. For å belyse dette: Dagens sykepengeordning er sammensatt av flere utfordringer. En sykmeldt arbeidstaker kan som hovedregel motta sykepengesaker fra trygden i inntil 248 dager. Når den perioden er over, må arbeidstakeren være helt arbeidsfør i 26 uker før en ny sykepengeperiode er opptjent. De 26 ukene kan for svært mange være sårbare.

Sensskader og tilbakefall etter kronisk sykdom gjør at mange strever med å stå i en full jobb etter et sånt sykdomsforløp. En trussel om betydelig nedgang i inntekt ved bortfall av sykepengesaker er en ekstra påkjenning for dem det gjelder. Sykefraværstatistikk viser eksempelvis at personer som er rammet av kreft, har gjennomsnittlig langt behandlingsforløp og flere sykefraværperioder, noe som Kreftforeningen, Rådet for psykisk helse og LHL – som representerer viktige, store pasientgrupper – påpeker, samt at det er nødvendig å se på nye løsninger.

En mer fleksibel sykelønnsordning vil være et verdifullt tiltak for å løse utfordringer ved at arbeidstakere gis mulighet til å være i jobb til tross for varierende arbeidsevne. Det foreslås at sykepengeperioden utvides i inntil to år avhengig av sykmeldingsgrad, og at den organiseres som en tidsordning. Antall dager med rett til sykepengesaker utvides ikke, men en tidskontoordning sikrer økt fleksibilitet og mulighet til fortsatt tilknytning til arbeidslivet.

Parallelt med en slik ordning må en også se på oppsigelsesvernet. Partssamarbeidet i oppfølgingen må også forsterkes for å forhindre frafall fra arbeidslivet. De som står utenfor arbeidslivet når de blir syke, må også sikres oppfølging fra Nav og lege. Dette vil igjen føre til større mulighet for oppfølging med mer fleksibel sykmelding og vil kunne motivere flere til å spare dager og dermed beholde tilknytningen til arbeidsstedet i en tidlig fase.

Fremskrittspartiet mener at det er viktig at vi ser på sykepengeordningen, og ber derfor regjeringen komme tilbake til Stortinget med en sak om dette. Det som står i disse forslagene fra Fremskrittspartiet, er ikke at vi forventer at en ordning er på plass i løpet av 14 dager.

Med dette tar jeg opp forslagene nr. 2 og 3, på vegne av Fremskrittspartiet og Rødt.

Presidenten [10:13:12]: Representanten Dagfinn Henrik Olsen har tatt opp de forslagene har refererte til.

Kirsti Bergstø (SV) [10:13:27] (komiteens leder): Jeg har lyst til å takke saksordføreren for arbeidet og også for tydelig å framheve viktigheten av partssamarbeidet

og at det legges til grunn for eventuelle endringer når det gjelder sykepengeordningen.

Det er veldig lett å ha sympati og forståelse for forslaget, og jeg viser til foregående taler. I mine øyne framstår dette forslaget som noe regjeringspartiene allerede har varslet at skal komme, og som det ble sagt i debatten, står omtalt i Hurdalsplattformen. Vi fra SVs side ser fram til å få den saken til behandling i Stortinget, men med de nøye vurderingene og utredningene som ligger bak en slik type forslag. Det handler rett og slett om at vi har erfart og vet at det er mulig at man med veldig gode intensjoner kan gjøre endringer som viser seg blir svekket i andre enden, eller ikke har fått tydelige nok konsekvenser forelagt på forhånd. Noe av det vi tenker på her, er at det ikke framkommer tydelig nok av forslaget om det f.eks. skal erstatte ordningen med arbeidsavklaringspenger for langtidssyke. Det kan jo ende opp i en svekkelse om ikke den typen spørsmål er godt nok behandlet på forhånd.

Så er vi fra SVs side veldig positive til å styrke tilknytningen til arbeidsplassen for folk som er rammet av langvarig sykdom, og vi støtter intensjonen i forslaget som fremmes. Men vi ønsker også å vise til statsrådets svar til de forslagene som fremmes i saken, og det som går på behovet for å styrke dialogen, der statsråden veldig tydelig peker på at dette er naturlig å drøfte direkte i dialog med partene. Der tenker jeg at dette arbeidet må starte.

Mímir Kristjánsson (R) [10:16:10]: Det å få kreft tror jeg er en rimelig vanskelig opplevelse for de fleste som har vært innom det. Min mor har hatt kreft nesten så lenge jeg har levd. Å tro at det går an gjennom et excel-ark å si at det tar ett eller to eller tre år og så er man frisk på en eller annen måte – det stemmer ikke. Grunnen til at Kreftforeningen er så opptatt av dette tidskontoforlaget Fremskrittspartiet har fremmet, og som Rødt stiller seg bak, er nettopp at sykdomsforløpene til mennesker, kroppene deres, livet deres, følger ikke de reglene vi har satt i velferdsstaten. Dermed trengs det utvilsomt en større fleksibilitet. Det er ingenting i mine øyne som tilsier at det skal være nødvendig for staten å kreve at man for å få bruke ett års sykmelding skal være sykmeldt sammenhengende det året på den måten vi langt på vei gjør i dag. Da er en tidskontoordning som den som her er foreslått, og som Kreftforeningen støtter, langt mer fleksibel.

Det snakkes mye om partssamarbeidet, og det er gode grunner til at vi har det, men en part det ikke har blitt snakket så mye om her i dag, er de som er syke. De syke har bedt om denne endringen. De er også en part i sykelønnsordningen. De er kanskje ikke en så høylytt part eller en part man er så mye i dialog med alltid, men de har åpenbart behov for disse endringene.

Så vil jeg legge vekt på det forslaget Rødt har fremmet alene. Uansett hva vi gjør med sykelønnsordningen, er virkeligheten for mange syke at de havner på arbeidsavklaringspenger. De er i lange behandlingsløp, det tar flere år. Det er ikke aktuelt eller mulig å ha dem på sykelønn, og de havner da på arbeidsavklaringspenger. Da må også arbeidsavklaringspengene være fleksible. Derfor har Kreftforeningen i forbindelse med denne saken spilt inn at det på en enklere måte enn i dag skal være mulig å studere samtidig som man går på arbeidsavklaringspenger. Jeg forstår ikke at det skal være vanskelig for den norske velferdsstaten å akseptere. Tvert imot framstår det for meg veldig dumt at syke mennesker med håp om å bli friske ikke skal kunne ha mulighet til å studere og dermed kvalifisere seg for eventuelt nytt arbeid hvis de blir friske, mens de er på arbeidsavklaringspenger. Det er bakgrunnen for at Rødt også i dette spørsmålet følger Kreftforeningen og har valgt å fremme et forslag om at det skal bli enklere å kombinere arbeidsavklaringspenger med studier.

Med det tar jeg opp Rødts forslag.

Presidenten [10:18:57]: Representanten Mímir Kristjánsson har tatt opp det forslaget han refererte til.

Statsråd Marte Mjøs Persen [10:19:12]: Representantene fra Fremskrittspartiet foreslår at Stortinget skal be regjeringen om å komme tilbake med forslag til en ordning hvor sykepengeperioden for langtidssyke gjøres om til en tidskonto.

Vi har en svært god sykelønnsordning der reglene gjelder likt for alle. Dagens ordning gir rett til ett år med sykepenger uavhengig av om man er helt sykmeldt eller gradert sykmeldt. Etter dette kan man ha rett til arbeidsavklaringspenger, som gis med en lavere kompensasjonsgrad enn sykepenger.

Jeg har forståelse for at overgangen fra sykepenger til en lavere ytelse etter ett år er krevende for mange rent økonomisk. En forlengelse av sykepengeperioden for langtidssyke ved gradert fravær vil imidlertid innebære en utvidelse av dagens rettigheter. Endringen vil dermed trolig medføre økte utgifter over statsbudsjettet og vil måtte vurderes og prioriteres opp mot andre formål og tiltak.

Regjeringen har i Hurdalsplattformen sagt at vi ønsker å prøve ut en ordning hvor sykepengeperioden gjøres om til en tidskonto ved gradert sykmelding. Vi må vurdere nærmere hvordan dette punktet skal følges opp. En slik ordning vil måtte utredes grundig, og det vil også være naturlig å drøfte spørsmålet med partene i arbeidslivet.

Representantene foreslår at Stortinget skal be regjeringen om å komme med forslag til hvordan man kan sikre at oppsigelsesvernet ved langtidssykdom opprett-

holdes ved en utvidet sykepengeperiode. Dersom det innføres en ordning med tidskonto ved gradert sykmelding, er jeg enig i at det også er naturlig å vurdere om det bør gjøres endringer i arbeidsmiljølovens regler om vern mot oppsigelse.

Representantene foreslår også at Stortinget skal be regjeringen om å sikre en praksis som styrker dialogen og partssamarbeidet i oppfølgingen av sykmeldte arbeidstakere. Jeg er helt enig i at det er avgjørende med målrettet innsats fra alle de fire sentrale aktørene i sykefraværsoppfølgingen for å redusere sykefraværet og bidra til at sykmeldte kommer tilbake i arbeid. Både den sykmeldte, arbeidsgiver, sykmelder og arbeids- og velferdsetaten må bidra, og alle har ulike roller og ansvar. Dagens system for sykefraværsoppfølging er utarbeidet og justert i tett dialog med partene i arbeidslivet.

Gjennom intensjonsavtalen om et mer inkluderende arbeidsliv, IA-avtalen, har vi en tett dialog med partene i arbeidslivet i arbeidet med å bidra til avtalens mål om redusert sykefravær og frafall fra arbeidslivet. Dette er en viktig arena for å drøfte partenes rolle i forebygging av sykefravær og oppfølging av sykmeldte. I den grad det framkommer behov for å styrke dialogen og partssamarbeidet i oppfølgingen av sykmeldte, vil det være naturlig at vi drøfter og vurderer dette nærmere i dialog med partene.

Presidenten [10:22:05]: Det blir replikkordskifte.

Dagfinn Henrik Olsen (FrP) [10:22:18]: Som det står i svaret fra statsråden, sier regjeringen i Hurdalsplattformen at man ønsker å prøve ut en slik ordning. Da er det legitimt å stille spørsmålet: Har man tenkt på når noe sånt kan komme til Stortinget, eller er det bare tenkte tanker, men ikke satt i verk noe som helst?

Statsråd Marte Mjøs Persen [10:22:38]: Regjeringen har i Hurdalsplattformen sagt at vi ønsker å prøve ut en ordning hvor sykepengeperioden gjøres om til en tidskonto ved gradert sykmelding. Det må vurderes nærmere hvordan dette punktet skal følges opp. En eventuell slik ordning vil måtte utredes grundig. Gjennom IA-avtalen har vi også forpliktet oss til å drøfte eventuelle justeringer i sykelønnsordningen med partene i arbeidslivet. En forlengelse av sykepengeperioden med gradert fravær for langtidssyke vil innebære en utvidelse av dagens rettigheter. Det vil derfor også med stor sannsynlighet medføre økte utgifter over statsbudsjettet. En sånn utvidelse må da også vurderes og prioriteres opp mot andre formål og tiltak.

Dagfinn Henrik Olsen (FrP) [10:23:29]: Håpet vårt er jo at en slik ordning skal bidra til at man reduserer kostnadene på andre nivåer, så det er ikke sikkert at

dette nødvendigvis kommer til å bli så mye dyrere for staten. Men det er helt riktig at det må utredes, og det er ingenting i vårt forslag som sier at dette ikke skal behandles på en god måte.

Vi har hatt gjentatte saker i denne salen, iallfall siden jeg kom inn, der man har kritisert statsråden og hennes departement for at man har iverksatt ting, f.eks. innenfor innleie, som vi mener er dårlig utredet, og vi har også kritisert det at man ikke iverksetter Stortingets vedtak fordi man bruker tid på å utrede. Også i denne saken har jeg en viss følelse av at man nærmest har vegring mot å stemme for et godt forslag og sette i verk en jobb som gagnar dem som egentlig fortjener det.

Statsråd Marte Mjøs Persen [10:24:16]: Vi har veldig god dialog med partene om sykefraværsoppfølgingen. Blant annet gjennom intensjonsavtalen om et inkluderende arbeidsliv har vi tett dialog med partene i arbeidslivet. I Hurdalsplattformen er vi tydelige på at vi ønsker å vurdere nærmere hvordan det skal gjøres, men det krever en utredning. Selv om forslagsstillerne har vist til sysselsettingsutvalgets ekspertgruppe, som beskrev muligheten for en mer fleksibel ordning med sykepenger som vil gi mulighet til å gradere og utvide sykefraværsperioden, vil jeg peke på at det forslagsstillerne ikke viser til, er at ekspertgruppen samtidig foreslo at kompensasjonsgraden reduseres til et lavere nivå i siste del av sykepengefraværsperioden og gjøres uavhengig av gradering. Dette krever utredning og en nøye gjennomgang.

Presidenten [10:25:10]: Replikordskiftet er avsluttet.

De talere som heretter får ordet, har også en taletid på inntil 3 minutter.

Bård Hoksrud (FrP) [10:25:26]: I dag er det dessverre mange kreftpasienter og andre langtidssyke som sliter med å komme tilbake i arbeidslivet etter endt behandling. Mange sliter med senvirkninger av behandlingen og har vanskelig for å jobbe fulltid med en gang. Det er forståelig.

Da hjelper det ikke at vi har en sykepengeordning som gjør det enda vanskeligere å beholde tilknytningen til arbeidslivet og komme tilbake i jobb. Det er mye bedre at de som kan og vil jobbe litt, gjør det, enn at de blir stående helt utenfor arbeidslivet. Derfor ønsker Fremskrittspartiet å endre dagens rigide og firkantede sykepengeordning for å sikre at veien tilbake til arbeidslivet skal være lettest mulig for dem som kan og vil stå delvis i jobb.

Dette forslaget vil være med på å gi litt mer frihet til den enkelte og bidra til at flere kan ha en noe mer fleksibel arbeidshverdag etter endt sykdom. Det er bra for den

enkelte og bra for samfunnet. Dette forslaget vil også sørge for at vi setter enkeltmennesket foran systemet, og for at det skal være mulig å komme tilbake i jobb i sitt eget tempo uten at sykepengeordningen står i veien.

Det er mange som ønsker å jobbe i en redusert stilling, men dette lønner seg ikke i henhold til sykepengeordningen. Derfor bør sykepengene organiseres som en tidskonto, slik at man kan motta sykepenger og samtidig jobbe det man klarer ved siden av.

Både Kreftforeningen, Rådet for psykisk helse og LHL har tatt til orde for at det er behov for en mer fleksibel sykepengeordning. Dette er snakk om store pasient- og brukergrupper som representerer mennesker som selv opplever disse utfordringene i hverdagen. Det bør vi ta på alvor. Dette forslaget vil gi mer fleksibilitet til mennesker som har vært syke over lengre tid, og som trenger litt ekstra hjelp for å kunne beholde tilknytningen til arbeidslivet.

Jeg må si jeg er litt overrasket i debatten her over å høre fra så mange representanter hvor viktig det er å vente og vurdere og se på og tenke på i stedet for faktisk å handle. Man viser til og med til Hurdalsplattformen, hvor man sier akkurat dette. Jeg lurer nesten på om noen av representantene faktisk har lest hva forslaget sier. Forslaget ber nemlig om det mange er opptatt av – at man skal få dette utredet og gå gjennom det og komme tilbake til Stortinget. Så sier man at det ligger i Hurdalsplattformen.

Alle er opptatt av partene i arbeidslivet. Ja, det er vi alle sammen, men vi i Fremskrittspartiet er også opptatt av den parten som står midt oppe i dette, nemlig den syke parten, den dette handler om, og om å gi en bedre hverdag, bedre trygghet og litt mer fleksibilitet, sånn at man kanskje kan klare å komme tilbake til arbeidslivet lettere og raskere. Jeg er overrasket over at både Høyre, SV og Arbeiderpartiet er så opptatt av at man må vente, i stedet for faktisk å støtte dette forslaget og komme i gang og få utredningene, sånn at man kan komme tilbake til Stortinget raskest mulig for å hjelpe disse pasientene.

Presidenten [10:28:17]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 1.

Sak nr. 2 [10:28:21]

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Mimir Kristjánsson, Tobias Drevland Lund og Marie Sneve Martinussen om at det skal lønne seg å jobbe, også når man går på trygd (Innst. 261 S (2022–2023), jf. Dokument 8:136 S (2022–2023))

Presidenten [10:28:39]: Etter ønske fra arbeids- og sosialkomiteen vil presidenten ordne debatten slik:

3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Dagfinn Henrik Olsen (FrP) [10:29:08] (ordfører for saken): Først vil jeg takke komiteen for samarbeidet i denne saken.

Forslagsstillerne viser til at flere av velferdsytelsene i Norge avkortes mot inntekt. Dette gjør at stønadsmottakerne i praksis trekkes i lønn når de arbeider, og får mindre igjen for innsatsen enn kollegaene som mottar ytelse. Avkortningsreglene begrenser muligheten for gruppen til å bedre sin økonomiske livssituasjon ved å arbeide mer. Systemet kan også være negativt for samfunnet som helhet dersom regelverket fører til at menneskelige ressurser ikke blir fullt ut utnyttet fordi det ikke lønner seg økonomisk for folk å jobbe. Forslagsstillerne mener at velferdssystemet bør gjennomsys av tillit til at befolkningen ønsker å bidra så godt man kan. I praksis må det bety rausere regler for når ytelse skal falle bort og avkortes, dersom brukeren skal klare å øke sin yrkesdeltakelse og inntekt.

Komiteen mener at den viktigste oppgaven til velferdssamfunnet er å hjelpe dem som havner utenfor, eller ikke har mulighet til å ta del i, arbeidslivet, og derfor er det viktig å ha ordninger som fanger opp disse menneskene. Komiteens tilråding fremmes av medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet og Fremskrittspartiet. Komiteens mindretall, SV og Rødt, fremmer egne forslag i saken, og jeg regner med at de vil ta opp disse.

Hvis jeg da får lov, vil jeg fremme Fremskrittspartiets synspunkter i saken. Fremskrittspartiet vil understreke viktigheten av at de som går på trygd, har rett på ytelse som er gode nok til å dekke livsopphold. Ytelse fra Nav har som prinsipp at de skal sikre brukeren inntekt ved tapt arbeidsevne, enten arbeidsevnen er redusert helt eller delvis. Fremskrittspartiet mener at arbeidslinjen må ligge fast, og at det også med dagens regler lønner seg å jobbe for dem som er på trygd. Fremskrittspartiet var imot en nedjustering av friinntektsbeløpet fra 1 G til 0,4 G. Vi mener at friinntektsbeløpet bør økes, men en midlertidig økning er ingen langsiktig løsning. Fremskrittspartiet har gjentatte ganger det siste året fremmet forslag som raskt vil minske utgiftene til folk flest, slik som bl.a. makspris på strøm, reduserte drivstoffavgifter og reduserte skatter og avgifter. Det ville også føre til at personer som mottar ytelse, raskt vil kunne få mer igjen for de ytelsene de får.

Med dette regner jeg saken som godt belyst og Fremskrittspartiets synspunkter som fremmet.

Tuva Moflag (A) [10:31:43]: Regjeringspartiene legger arbeidslinjen til grunn i arbeids- og velferdspolitikken. Det er lønnsomt for både samfunnet og enkeltmennesket at folk er i jobb. Derfor må fellesskapet stille opp med mer aktive tiltak for å hjelpe folk i arbeid. Arbeiderpartiet jobber for et samfunn med et sterkt sikkerhetsnett med universelle velferdsordninger, slik at de som trenger støtte fra samfunnet, får hjelp, permanent eller i faser av livet. Folk skal ha en økonomi som gjør at de kan leve et verdig liv på universelle velferdsordninger uten at det går ut over arbeidslinjen.

Det er ulike årsaker til at folk står utenfor arbeidslivet. Det kan være helseutfordringer, mangel på kompetanse eller språkutfordringer. Arbeiderpartiet mener det må stimuleres økonomisk for å få flere til å delta i opplæring og kompetanseheving. Særlig viktig er det å få unge mennesker som i dag mottar trygdeytelser, over i aktivitet. Den store økningen i unge uføre er en trend vi er nødt til å snu. Derfor har også en ungdomsgaranti, hvor man ser arbeid, utdanning og helse i sammenheng, vært en av denne regjeringens største prioriteringer i budsjettet for 2023.

Arbeiderpartiet mener det må bli lettere for personer som lever på trygd å kombinere trygd med arbeid. Folk med nedsatt funksjonsevne og helsemessige utfordringer skal møte et arbeidsliv som er åpent og inkluderende. Her har vi fortsatt en vei å gå som samfunn. Dette er også en forutsetning for at man skal kunne kombinere arbeid med gradert uføretrygd. Arbeiderpartiet mener det er verdt å utforske flere muligheter for hvordan arbeid og uføretrygd kan kombineres. I statsbudsjettet for 2023 følger vi opp et av forslagene i sysselsettingsutvalget, og vi har satt av penger til et forsøk med arbeidsorientert uføretrygd.

For en måneds tid siden behandlet Stortinget et representantforslag om avkorting av uføres inntekt ved retur til arbeidslivet. Gjennom ulike saker i media kom det fram at folk som prøvde seg tilbake på jobb, fikk tilbakebetalingskrav som opplevdes som både ulogiske og urettferdige. I den saken samlet et enstemmig storting seg om følgende vedtak:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag som sikrer at uføre som kommer i arbeid, ikke skal få urimelige tilbakebetalingskrav for allerede utbetalt uføretrygd. Endringen må ikke innebære at dagens fribeløp svekkes eller fjernes.»

Det syntes jeg var et godt vedtak. I tillegg understreket flertallet i komiteen følgende den gangen:

«... uføretrygd skal sikre folk en inntekt hvis inntektsevnen er varig redusert på grunn av sykdom eller skade. Formålet med uførefor reformen var å gjøre det lettere å kombinere uføretrygd med inntektbringende arbeid for de som har muligheten til det.»

Arbeiderpartiet mener dette er et godt utgangspunkt, også i tematikken som Rødt tar opp i dette representantforslaget.

Anna Molberg (H) [10:34:56]: Arbeid handler ikke bare om å motta lønn. Det ligger også mye god helse i arbeid. Det gir sosial inkludering, følelsen av å være en del av samfunnslivet og selvrespekt. Dette er verdier som arbeidslinja i sosialpolitikken bygger på. Vi skal ha et system som stimulerer folk til å velge arbeid framfor trygd, og i de tilfellene man ikke kan velge å jobbe, skal man selvfølgelig sikres et livsopphold.

For at det skal være mulig å sikre alle i Norge universelle velferdsgoder i tillegg til å hjelpe dem som ikke kan være i jobb, er vi nødt til å ha et system som ikke legger opp til at man kan få mer i trygd enn man kan ved å jobbe. Representantforslaget fra Rødt, som vi behandler i dag, kan ikke tolkes som noe annet enn et totalt brudd med dette prinsippet – et totalt brudd med arbeidslinja. Dersom mange av forslagene vi behandler i dag, blir en realitet, vil man i flere tilfeller få over 100 pst. mer av den inntekten man hadde før trygd. Man vil altså gå ned i inntekt dersom man kommer tilbake i arbeidslivet. Man skulle tro at det ga mening at det ikke kan være slik, men opptil flere partier på venstresiden er i ferd med å gå bort fra arbeidslinja, som alltid har vært en grunnplanke i sosialpolitikken.

At Høyre mener det skal lønne seg å jobbe framfor å gå på trygd, betyr ikke at man ikke kan gjøre endringer for å gjøre det lettere å kombinere arbeid og trygd. Da vi satt i regjering, foreslo vi å erstatte inntektsgrensen med en halv avkorting opp til 1,2 G. Det var i tråd med hva sysselsettingsutvalget foreslo for å øke deltakelsen blant uføre i arbeidslivet, og det sikret også at mange fikk beholde mer av inntekten sin ved siden av trygden. Høyre var også nylig med på å sikre flertall for et forslag i Stortinget om at uføre ikke skal motta urimelige tilbakebetalingskrav fra Nav. Vi er for skattelettelse for dem med lavest inntekter i samfunnet, vi vil øke barnetrygden med 3 000 kr per barn, og vi støtter fullt ut forsøk med helsejustert lønn, slik at staten i større grad tar regningen for arbeidstakere som ikke kan jobbe for full kapasitet. Vi kan også vurdere andre insentiver for å kombinere trygd og jobb. Men å bryte med arbeidslinja er ikke riktig retning å gå, for vi mener at ingen skal tape penger på å komme tilbake til arbeidslivet.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [10:38:05]: Vi står overfor en vanskelig diskusjon framover når partiet Høyre nå introduserer et nytt begrep, nemlig «helsejustert lønn». Jeg vil ta sterkt avstand fra at vi skal justere folks betaling for arbeid etter ens helsesituasjon.

Det er et veldig krevende tema vi drøfter. Det skal lønne seg å jobbe også når man går på trygd. Det betyr at det skal lønne seg å bruke den arbeidsevnen en har, når en er avhengig av trygdeytelser. For å få til det må vi legge til rette for arbeid for dem som har en svak tilknytning til arbeidslivet, og vi må se arbeidsbetaling og trygd som en helhet. Det er avgjørende viktig at vi da forstår arbeidsmarkedet. Hvis vi ikke arbeider for full sysselsetting, og dermed har en litt større etterspørsel enn tilbud på arbeidskraft, får vi vanskelig tilrettelagt for at de som har svak tilknytning til arbeidslivet, også får arbeid med den evnen de har. Så det temaet vi nå diskuterer, henger nøye sammen med hvordan vi organiserer arbeidsmarkedet, og ukontrollert arbeidsinnvandring fra land utenfor Norden vanskeliggjør muligheten for å sikre arbeid til dem som er avhengig av trygd, men som har en viss arbeidsevne.

For Senterpartiet er lakmustesten for et velferdssamfunn at folk må ha en inntekt som gjør at de kan leve et anstendig liv. Vi skal ha jevnbyrdige forhold, inntektsutjevning, lavlønns tillegg og allmenngjorte tariffavtaler, samt at de som er avhengig av trygd, skal kunne leve et verdig liv på universelle velferdsordninger uten at det går ut over arbeidslinja – altså et verdig liv på universelle velferdsordninger uten at det går ut over at en skal inspirere til å delta i arbeidslivet med den evnen en har.

Vi har hatt en lang diskusjon over mange år når det gjelder uføretrygdede med omsorg for flere barn som får behovsprøvd barnetillegg. Der kan de samlede ytelsene bli høyere enn arbeidsinntekten fra et lavlønnsyrke. Dette er en nødvendig korreksjon av arbeidslinja for å gi disse barna et verdig liv – et verdig liv for barna.

Det å ha en gjennomgang av minstesatsene på trygd og sosiale ytelser med kronetillegg er en nødvendig gjennomgang nå for å sikre at vi får et verdig liv for dem som er avhengig av den inntektssikringen. Det kan ikke understrekes sterkt nok i den tida vi nå er i.

Kirsti Bergstø (SV) [10:41:23] (komiteens leder): Det skal lønne seg å jobbe – det er et mantra. Ingen vet det bedre enn de som ikke kan jobbe, de som går på trygd og ikke har arbeid som alternativ.

Når jeg hører representanten Molberg fra Høyre si at det alltid skal lønne seg å velge arbeid foran trygd, mener jeg vi er ved sakens kjerne, for det presenteres som om vi velger helsen vår, som om vi velger livssituasjon til enhver tid. Nettopp denne insentivtankegangen som har spist seg inn i velferdssystemene våre og i hele forstå-

elsen av arbeidslinja, er det som har gjort at arbeidslinja har blitt en fattigdomsfelle. For konsekvensen av en slik tankegang er at trygden alltid må være lavere enn lavest mulig tenkt arbeidsinntekt. Det gjør at syke folk ikke bare opplever en straff ved å tape sin helse, men også varig tap av inntekt og å leve et liv i fattigdom.

Det er slik det argumenteres for å opprettholde velferdsstaten, mens jeg mener det er et alternativ til den tankegangen, og det er nettopp å skille mellom vilje og evne. For vi kan ikke behandle syke folk som om de var friske og tenke at bare med de rette insentiver skal man sprette opp om morgenen, være klar for arbeid og ha helsen på plass. Da må vi ha et velferdssystem som sørger for at uføre kan sikres økonomisk, at sykdom er straff nok i seg selv, mens vi tar utgangspunkt i viljen for alle som har mulighet til å jobbe, ved å invitere flere inn i arbeid. I dag stenges veldig mange ute. Det er et paradoks i diskusjonen som pågår nå, der man er livredd for at noen skal få litt for mye i trygd, og mer redd for det enn at noen skal leve et helt liv i fattigdom. Da bør vi heller sørge for at folk kan ha et anstendig liv med den helsen de har, og jobbe for å inkludere enda flere – mange med nedsatt funksjonsevne, mange som i dag stenges ute fra arbeidslivet – inn i arbeidslivet, slik at man får bidratt.

Vi mener det bør lønne seg å jobbe på den måten at trygden ikke avkortes. Vi mener fribeløpsgrensen bør opp til 1 G, og at vi bør se på hvordan vi kan legge til rette for at de som har en mulighet til å delta i arbeidslivet, faktisk kan tjene på det.

Jeg tar opp forslaget SV har sammen med Rødt.

Presidenten [10:44:23]: Representanten Kirsti Bergstø har dermed tatt opp det forslaget hun refererte til.

Mímir Kristjánsson (R) [10:44:32]: Dette representantforslaget ble til etter oppfordring fra Høyre. Tidlig i år var Heidi Nordby Lunde, stortingsrepresentant for Høyre, som satt i arbeids- og sosialkomiteen i forrige periode, ute og påpekte at det ikke alltid lønner seg å jobbe. Hun kritiserte oss på venstresiden – SV og Rødt – for det, for hvis en jobbet litt ekstra ved siden av trygden, kunne en tape penger. Det var kritikken fra Høyre. I den debatten jeg satt i med Heidi Nordby Lunde, sa jeg at ja, da skal vi sette fram et forslag, vi, om at det skal lønne seg å jobbe ved siden av trygden, om at det skal lønne seg for en trygdet person som har mulighet til å jobbe for mer enn 40 000 kr i året, å jobbe litt til, om at det skal lønne seg for en familie med barnetillegg at den ene forsørgeren jobber overtid uten at de taper penger på det, og om at det skal lønne seg, selv om man ikke har en trygg jobb, å være delvis og ikke fulltids ufør, bl.a. ved at man kan motta dagpenger som ikke trekkes fra uføretrygden.

Når vi nå fremmer dette forslaget, når vi nå tar på alvor at det alltid skal lønne seg å jobbe, når vi tar på alvor den arbeidslinja som Høyre har pratet om til de har blitt blå i fjeset, stemmer Høyre mot det. Da viser det seg at det likevel ikke er så viktig at det skal lønne seg å jobbe, så lenge det straffer seg å gå på trygd. Her er vi ved kjer- nen: Syke mennesker, gamle mennesker, fattige og arbeidsløse mennesker i dette landet blir fortalt dag ut og dag inn at arbeidslinja i dette landet sier at det skal lønne seg å jobbe, det skal alltid lønne seg å jobbe, men så prøver de samme syke menneskene, de samme gamle menneskene, de samme fattige og arbeidsløse menneskene å jobbe. Hva skjer da? Jo, da blir de ikke bare skattlagt som vanlige folk – ja, for de skal jo betale skatt, det skjønner alle – de får i tillegg avkortet trygden, avkortet dagpengene og avkortet barnetillegget, sånn at for mange av dem lønner det seg ikke å jobbe.

Vår velferdsstat straffer i dag mange mennesker med reduserte ytelser hvis de prøver å jobbe. Denne politikken er så urettferdig fordi den samme begrunnelsen som høyresiden bruker for å holde ytelsene nede, plutselig er borte som dugg for solen når det handler om at de menneskene skal kunne tjene litt ved siden av trygden.

For oss er det én eneste løsning på dette: Det er at trygdede folk må få beholde mer av pengene de tjener, selv, og at trygdene og minsteytelsene i Norge må opp, sånn at det går an å leve av dem, selv om man er syk eller gammel.

Med det tar jeg opp Rødts forslag.

Presidenten [10:47:33]: Da har representanten Mimir Kristjánsson tatt opp det forslaget han refererte til.

Statsråd Marte Mjøs Persen [10:47:50]: Det er bred politisk oppslutning om at velferdssamfunnet skal stille opp for dem som ikke kan forsørge seg selv gjennom arbeid. Uførefor reformen videreførte en fundamental inntektssikringsordning for uføre. Reformen var en nødvendig tilpasning til pensjonsreformen, men gjorde det også lettere for personer med varierende helsetilstand å kombinere uføretrygden med arbeid. Like skatteregler for uføretrygd som for lønn var et viktig grep, og det gjorde de økonomiske konsekvensene av å jobbe ved siden av trygden mer oversiktlige.

For å kompensere for nye skatteregler ble brutto uføreytelse økt i 2015. Det ble innført et fribeløp på 0,4 ganger grunnbeløpet til erstatning for det gamle systemet, der inntekter over friinntekten bl.a. kunne medføre revurdering av uføregraden. Nå vil inntekt under fribeløpet aldri påvirke størrelsen på utbetalt trygd. Ved høyere arbeidsinntekt blir uføretrygden redusert med en andel av den overskytende inntekten, men uføregraden ligger fast. En ufør som i en periode har økt inntekten sin og dermed fått redusert ytelsen, vil igjen få høyere utbe-

taling dersom inntekten på et senere tidspunkt blir lavere eller faller bort.

Jeg mener uførefor reformen var godt begrunnet og er derfor enig med flertallet i komiteen i at det ikke er behov for en større gjennomgang av uføreordningen nå.

Selv om det er forholdsvis bred enighet om hovedtrekkene i uføretrygden, registrerer jeg at det er ulike synspunkter på hvordan reglene best kan utformes for å legge til rette for at uføre som fortsatt har noe inntekts- evne, kan benytte denne. De aller fleste er enige om at det skal lønne seg å jobbe. Jeg konstaterer at flertallet i komiteen, i likhet med regjeringen, mener at samlet inntekt for personer som kombinerer uføretrygd og arbeid, må ses i sammenheng med inntekt for personer som arbeider uten å motta trygd. Jeg mener det er riktig å holde fast ved prinsippet om at uføretrygd skal erstatte bortfalt inntekt. Personer som klarer å stå helt eller delvis i arbeid til tross for helseutfordringer, bør derfor ikke komme dårligere ut enn personer som har fått full uføretrygd og deretter får arbeidsinntekt. Dagens system, med et fribeløp og deretter en reduksjon med en andel av overskytende inntekt, sikrer etter min mening en god balanse mellom de ulike hensynene.

Uføre som klarer å komme tilbake til arbeidslivet, skal ikke måtte betale tilbake uføretrygden de mottok før de begynte å arbeide. Stortinget har som kjent bedt regjeringen om å komme tilbake med forslag som skal sikre at denne gruppen ikke skal få urimelige tilbakebetalingskrav, og jeg er i gang med å følge opp saken.

Presidenten [10:50:34]: Det blir replikkordskifte.

Mimir Kristjánsson (R) [10:50:49]: Vi har et såkalt fribeløp ved siden av uføretrygden. Det er altså de pengene du kan tjene før man begynner å trekke deg i trygd. Skatt betaler du som alle andre av trygden, men i tillegg kan man altså bli trukket i trygd hvis man tjener over 40 000 kr i året. I løpet av et år er det lov for en trygdet person å tjene 40 000 kr. Etter det begynner man – i tillegg til skatt – også å trekke av trygden. Det betyr at for mange trygdede lønner det seg ikke å jobbe. Man trenger ikke mer enn å kjøre bil til jobb, eller å betale bompenger eller parkering på veien, før vinningen går opp i spinningen, når hver eneste krone både skal beskattes og avkortes mot trygden.

Mitt spørsmål er: Hva er det regjeringen egentlig er så redd for at skal skje hvis man øker fribeløpet? Er det ikke i tråd med alle våre ambisjoner at trygdede folk skal jobbe så mye de klarer ved siden av? Er det noen vits i å være redd for at trygdede skal tjene mer enn 40 000 i året?

Statsråd Marte Mjøs Persen [10:51:54]: Det er viktig for alle som har muligheten, å bruke sin restarbeids- evne til å arbeide, både fordi det kan gi økt inntekt, og

fordi det er viktig for sosialisering og selvfølelse. Når vi spør om dette med fribeløpet, er det sånn at bl.a. representanten mener at dagens fribeløp er for lavt. Jeg har lyst å minne om at den tidligere grensen på 1 G hang sammen med andre forhold i ordningen, som ventetid og revurdering av uføregrad, som også er endret. Man kan derfor ikke uten videre sammenligne dagens fribeløp med det som gjaldt før. En eventuell vurdering av å endre fribeløpet må også ses i en større sammenheng.

Jeg mener at dagens system – med et lavere fribeløp, men som alltid holdes utenfor inntektsprøvingen og en uføregrad som ligger fast – sikrer fleksibilitet og oversiktighet også for brukerne.

Mímir Kristjánsson (R) [10:52:57]: Jeg opplever at statsråden sier to forskjellige ting. Først sier hun noe som jeg tror alle er enig i, og som iallfall jeg er veldig enig i, nemlig at det er bra for folk å jobbe, og det er bra om uføre jobber. Men så forsvarer hun en ordning som gjør at det ikke lønner seg for uføre å jobbe for mer enn 40 000 kr i året. Hvis en person som er ufør, skulle bli valgt inn i Stavanger kommunestyre og møte på alle 12 møtene, er man over den grensen. Det skal ikke mer til enn at en bruker 12 kvelder i året på et folkevalgt verv, og så må plutselig Nav avkorte trygden pga. honoraret – mens folk som er i full jobb, skal få sitte på disse kveldsmøtene og beholde alle pengene ved siden av jobbinnkomsten sin.

Spørsmålet er hvorfor det er rettferdig at uføre mennesker som gjør det politikerne ber dem om, som klarer å jobbe og vil jobbe, skal få avkortet trygden sin i tillegg til at de skal betale skatt.

Statsråd Marte Mjøs Persen [10:53:57]: Uføretrygden skal kompensere for inntekt den uføre ikke lenger kan skaffe seg. Hvis inntektsevnen bedret seg, og man ikke reduserte uføretrygden, ville den uføre fått erstattet inntekt som ikke lenger var tapt. I tillegg til de – på en måte – prinsipielle betenkelighetene med å innføre eventuelle særregler for personer som har politiske verv, og eventuelt for flere grupper, sånn at de får utbetalt mer i uføretrygd enn andre, vil det også være praktiske problemer med å skille pensjonsgivende inntekt fra annen pensjonsgivende inntekt i et sånt tilfelle som representanten her trekker fram.

Jeg mener det er bedre med den ordningen vi har i dag, nettopp fordi tidligere, da man hadde 1 G, ble uføregraden revurdert, inntekt fra første krone ble medregnet – inkludert friinntekt – og det førte i de fleste tilfeller til en varig lavere uføregrad og til dels store tilbakebetalingskrav.

Anna Molberg (H) [10:55:08]: Arbeidslinja er et prinsipp som har vært helt grunnleggende i norsk sosi-

alpolitikk. Det innebærer at vi bruker mye ressurser på å få folk i arbeid, og at det skal være mer lønnsomt å jobbe enn å leve på offentlige ytelser. Vi vil ikke ha folk i jobb bare fordi samfunnet skal ha flest mulig hender i arbeid og få mest mulig ut av det, men vi vil også ha folk i jobb fordi det gir enkeltpersoner en grunn til å stå opp om morgenen, et sosialt liv og selvspekt. Er statsråden enig i at det fortsatt skal lønne seg å jobbe?

Statsråd Marte Mjøs Persen [10:55:45]: Arbeidslinjen er helt grunnleggende i sosialpolitikken, og jeg mener at det innebærer en forpliktelse fra samfunnet til å stille opp med det som er nødvendig for å sikre dem som ikke kan jobbe, gjennom bl.a. uføretrygd eller andre ytelser som er helserelatert eller fordi man har bortfall av arbeid, men også med hjelp og støtte. Det er derfor vi bl.a. har innført ungdomsgarantien, som skal sørge for tett oppfølging, tidlig oppfølging og ikke minst tverretattlig samarbeid mellom både helse, utdanning og arbeid. Det er selvfølgelig aller, aller viktigst for den enkelte, nettopp fordi det er viktig for både sosialisering og selvfølelse, men det er også viktig for samfunnet at flest mulig arbeider. Det er det som legger grunnlaget for at vi kan utvikle velferdsstatens ordninger videre.

Anna Molberg (H) [10:56:41]: Tusen takk for svaret.

Flere lokallag i Arbeiderpartiet har i forkant av landsmøtet signalisert at de vil øke nivået på trygdeytelsene, og statsministeren var nylig ute i NRK og åpnet for å gjøre dette. Samtidig tok statsministeren til orde for at arbeidslinja må bestå, noe som kanskje etterlot en viss tvil om hva som egentlig var det klare standpunktet. Det er ingen tvil om at mange på minsteytelser sliter med dagens høye priser, og det er mye vi kan gjøre for å hjelpe dem som rammes hardest, enten det er ved å senke skattene eller f.eks. øke barnetrygden, slik Høyre har foreslått. Men hva blir regjeringens politikk dersom Arbeiderpartiets landsmøte velger å gå i retning av å bryte arbeidslinja?

Statsråd Marte Mjøs Persen [10:57:34]: Arbeiderpartiet står veldig stødig på den linjen som handler nettopp om det jeg sa på veldig kort tid i sted, at vi skal støtte opp under dem som står utenfor arbeidslivet for å bistå slik at de kommer inn i kvalifisering eller arbeid, og at vi har gode ordninger for dem som faller utenfor. Og der er det ikke slik at alt ligger helt fast. Denne regjeringen har i samarbeid med SV bl.a. gjeninnført barnetillegget, som er veldig viktig for barnefamilier som lever på ytelser. Vi har økt minsteytelserne. Vi har også gitt engangsutbetalinger til dette. Vi har også fått gjennomslag for å endre ordningene knyttet til trygdeoppjøret, slik at det blir mer rettferdig, at man får et gjennomsnitt av lønns- og prisvekst, noe som også fører til

økte trygder. Så dette ligger fast. Det går an å gjøre begge deler, både sikre dem som har minst, og samtidig sørge for at flest mulig får bistand til å komme ut i arbeid og utdanning.

Presidenten [10:58:36]: Replikordskiftet er slutt. Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 2.

Sak nr. 3 [10:58:43]

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Gisle Meininger Saudland, Dagfinn Henrik Olsen og Terje Halleland om klagebehandlingstid i Nav (Innst. 260 S (2022–2023), jf. Dokument 8:137 S (2022–2023))

Presidenten [10:58:59]: Etter ønske fra arbeids- og sosialkomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [10:59:29] (ordfører for saken): Jeg vil takke forslagsstillerne fra Fremskrittspartiet for å fokusere på klagebehandlingstida i Nav når det gjelder sykepengene. I innstillinga har Høyre og Fremskrittspartiet gått ut av komiteens merknader på en rekke punkter, og jeg forventer at de sjøl presenterer sitt syn.

Klagebehandlingen i Nav må ses i sammenheng med ordinær saksbehandling og veiledning. Videre må behandling av sykepengene ses i sammenheng med andre statlige ytelser. Nav er en stor organisasjon som er krevende å ha oversikt over, samt å lede på en helhetlig måte. Regelverket som Nav skal bruke, er i kontinuerlig endring, og det er mange unntak og spesialregler. Det er verken mulig eller riktig å se klagebehandling uavhengig av ordinær saksbehandling og videre bare å se på én ordning – sykepengene – uavhengig av behandling av andre ytelser.

Nav har hatt – og har – for lang saksbehandlingstid på viktige ytelsesområder og for dårlig kvalitet på vedtak. Det gjelder også klage- og ankesaksbehandlingen i Nav og Trygderetten. Dette er påpekt i de årlige kvalitetsrapportene fra Nav klageinstans samt i Riksrevisjonens Dokument 3:8 for 2020–2021. Den siste kvalitetsrapporten fra Nav klageinstans fra 2022 bør leses av alle.

Årsaken til manglende kvalitet og lang saksbehandlingstid er grunnleggende organisatoriske utfordringer i Nav. Sakene blir ikke godt nok utredet i vedtaksinstan-

sene, og brukerne blir ikke godt nok satt i stand til å forstå vedtak som angår dem. Antall dager som brukes på behandling av søknader og klage, er uakseptabelt høyt for mange ytelser. Spesielt gjelder det helserelaterte ytelser som sykepengene, uføretrygd og arbeidsavklaringspenger samt dagpenger. Lang saksbehandlingstid for sykepengene henger sammen med at Nav siden oppstarten av IT-prosjektet i 2018 har hatt dårlig styring av nytt IT-system for behandling av sykepengene og ikke har fulgt faglige råd fra kvalitetssikrere.

Covid-19-pandemien forsterket problemene med veldig mange nye søknader. Nav har budsjettmessige krav om innsparing fra Finansdepartementet som følge av forventede budsjettgevinster ved nytt IT-system for behandling av sykepengene og familieytelser – det såkalte P3, Prosjekt 3 – men gevinstrealisering har ikke skjedd etter planen. Derfor blir de samlede negative konsekvensene for Nav store, og det forventes først fra og med 2030 en netto årlig gevinst ved Navs driftsbudsjett for sykepengeløsningene.

Disse overskridelsene påvirker hele Navs organisasjon negativt ved at det må spares penger. Det har negative konsekvenser for antall saksbehandlere og svekker muligheten for tett oppfølging hos de saksbehandlere og veiledere som fysisk møter de mennesker som må ha bistand fra Nav på den måten.

Jeg vil understreke at det reformarbeidet en nå står overfor når det gjelder organisering, kultur og ledelse i Nav, må grunnleggende sett føre til bedre avklaring basert på klarest mulig faktagrunnlag. Vedtak må formuleres slik at de er lettest mulig å forstå for brukerne, og ha en klar begrunnelse. Det vil gi færre klager, bedre rettsikkerhet og større verdighet. Dette er samfunnsøkonomisk svært lønnsomt reformarbeid.

Vi vil fra flertallets side understreke at forskjellen mellom dagens forventede saksbehandlingstid og det som kalles normalsituasjonen i første instans, Nav Arbeid og ytelser, er om lag åtte måneder, altså en meget krevende omstilling. Her skal vi ivareta både bedre kvalitet og kortere saksbehandlingstid.

Det er behov for en helhetlig gjennomgang av Nav – informasjon, veiledning, søknadsbehandling og klage- og ankesaksbehandling. Regjeringa må raskest mulig komme tilbake til Stortinget på egnet måte med forslag som følger opp denne gjennomgangen, for dermed å styrke kvaliteten og oppfylle definerte, forventede saksbehandlingstider i Navs anke- og klagesaksbehandling.

Etter at komiteen avga innstilling den 28. mars, har et offentlig utvalg 30. mars avgitt NOU 2023: 11, Raskt og riktig – En helhetlig gjennomgang av klage- og ankesystemet i Arbeids- og velferdsetaten og Trygderetten. Regjeringas oppfølging må sjølsagt ses i sammenheng med den sterke kritikk og de konkrete forslag som dette

utvalget kommer med i sin grundige og meget gode innstilling.

Runar Sjøstad (A) [11:04:41]: Lang behandlingstid i Nav er dessverre ikke noe nytt. Nav har over tid hatt og har for lang saksbehandlingstid på viktige ytelsesområder og for dårlig kvalitet på vedtak. Dette gjelder også klage- og ankesaksbehandlingen i Nav og i Trygderetten. Dette er forhold som er påpekt i de årlige kvalitetsrapportene fra Nav klageinstans og i Riksrevisjonens undersøkelse av årsaker til lang saksbehandlingstid i klage- og ankesaksbehandlingen i Nav og Trygderetten. Den lange saksbehandlingstiden for klagebehandling i Nav generelt henger sammen med grunnleggende organisatoriske utfordringer i Nav og Trygderetten.

Reglene for stønader fra Nav kan ofte være kompliserte. Jeg er derfor glad for at statsråden i sitt svarbrev har pekt på viktigheten av å benytte klart språk, slik at brukerne forstår regelverk, vedtak, rettigheter og plikter, slik at brukerne kan gi rett opplysninger og forstå de vedtakene som fattes.

Videre viser statsråden til tildelingsbrevet til Arbeids- og velferdsdirektoratet, hvor departementet har gitt føringer om at kvaliteten i ytelsesforvaltningen skal forbedres. Disse grepene må ses i sammenheng med den offentlige utredningen som er framlagt om klage- og ankesystemet i arbeids- og velferdsetaten og Trygderetten. Utredningen inneholder flere forslag og innspill som må følges opp med tanke på å redusere antall klager og anker og for å få ned behandlingstiden.

Søknadsbehandlings- og klagebehandlingstiden har over tid vært altfor lang. Antallet dager som brukes på behandling av søknader og klager, er uakseptabelt høyt for mange ytelser. Spesielt gjelder det helserelaterte ytelser, som sykepenger, uføretrygd, arbeidsavklaringspenger og dagpenger. Jeg er derfor veldig glad for at regjeringen og statsråden nå tar viktige grep for å redusere antallet klager og ankesaker og sørge for bedre rettssikkerhet og større verdighet for personer som søker om statlige ytelser.

Aleksander Stokkebo (H) [11:07:14]: Det er ingen tvil om at saksbehandlingstiden i Nav er for lang og skaper utfordringer og usikkerhet for velferden til altfor mange brukere. Vi merker oss at Nav fremdeles er preget av etterdønningene etter covid-19-pandemien, hvor det kom et ekstraordinært høyt antall søknader om dagpenger, omsorgspenger og sykepenger, og hvor Nav fikk ansvar for oppfølging av flere midlertidige endringer i regelverket. Det er forståelig at dette har vært krevende, og fortsatt er krevende, for Nav. Samtidig er det leit at dette fortsatt virker inn på saksbehandlingstiden for klagebehandling, som er uakseptabelt høy. Vi forventer at det gjøres grep for å få ned behand-

lingstiden – og ikke minst for å få et klarere språk i vedtakene. Det er derfor bra at det meldes om at Nav forsterker bemanningen for å få behandlet klager på sykepengefeltet.

Samtidig som man gjør dette, må digitaliseringen av Nav fortsette, med en klok implementering. Jeg er overbevist om at det på sikt vil frigjøre ressurser og kapasitet for å få ned saksbehandlingstiden ytterligere.

Det er viktig at Nav-brukernes rettigheter blir godt ivarettatt. På Høyres vakt satte vi derfor ned et offentlig utvalg som foretok en helhetlig gjennomgang av hele klage- og ankesystemet i Nav. Utvalget leverte sin rapport 30. mars. Det er naturlig at regjeringen nå vurderer – det er også omtalt i representantforslaget – et Nav-ombud i lys av den. En mulig modell som vi peker på i innstillingen, og som Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti også tidligere har påpekt, kan være at et Nav-ombud organiseres som en ordning under Stortingets ombud for forvaltningen, altså Sivilombudet, som har til formål nettopp å drive uavhengig rettslig kontroll av forvaltningen.

Med det vil jeg igjen understreke at Høyre er opptatt av at vi nå må få ned behandlingstidene for både ordinære saker og klager, samtidig som man trapper opp innsatsen for å få folk i jobb. Det er et arbeid vi forventer, og ser fram til, at regjeringen fortsetter med, med uforminsket styrke.

Dagfinn Henrik Olsen (FrP) [11:09:52]: I Riksrevisjonens rapport kommer det tydelig fram at klagebehandlingstiden for sykepenger har kommet opp i 52 uker. Det er en utvikling som har utviklet seg til verre enn verst. Nav og Trygderetten fikk alvorlig kritikk for dette, og rapporten påpekte at det er en utvikling som har pågått over tid. I tillegg er det særs alvorlig når det gjelder helserelaterte ytelser som sykepenger. I Riksrevisjonens rapport står følgende:

«I saker som omhandler uføretrygd, arbeidsavklaringspenger og andre helserelaterte ytelser, vil utfallet ofte ha svært stor velferdsmessig betydning for brukeren.»

Etter Riksrevisjonens vurdering er det derfor alvorlig at disse brukerne opplever en særlig lang saksbehandlingstid, med den økende belastning og påkjenning i ventetiden det innebærer.

Rapporten belyser flere sider av problematikken rundt klagebehandling og hvorfor saksbehandlingstiden har blitt så lang. Det vises til at nødvendige opplysninger i tilstrekkelig grad ikke innhentes av vedtaksinstansen, at det er varierende kvalitet i vedtaksbrevene som sendes ut til brukeren, at saken ikke utredes godt nok i vedtaksinstansen, og at brukeren ikke i tilstrekkelig grad er satt i stand til å forstå sitt vedtak. Dette er fak-

torer som bidrar til at unødvendige klager kommer inn i systemet og gir flere klagesaker til behandling. At det fattes vedtak uten at saken er tilstrekkelig opplyst, utfordrer også brukernes rettssikkerhet i de tilfeller der brukeren, som faktisk har hatt rett på ytelser, ikke klager på avslag.

Stortinget har vedtatt opprettelse av Nav-ombudet, som bl.a. kunne ha hjulpet dem som har fått avslag, med å forstå avslaget, og hvorfor begrunnelsen var som den var. Vedtak om Nav-ombud har ikke blitt gjennomført, og det er svært uheldig at fattede vedtak i denne salen til de grader blir trenert.

Fremskrittspartiet mener det er svært uheldig at folk i verste fall mister både hus og hjem i påvente av saksbehandlingstiden hos Nav. Nav har som mål at saksbehandlingstiden ikke skal være over 12 uker. For noen ytelser og tjenester når de dette målet, men de er svært langt fra å nå det når det gjelder klagebehandling på sykepengene.

I Klassekampens reportasje har det blitt avdekket at det ligger mange saker til manuell behandling som ikke er kommet fram i statistikken om klagesaker for sykepengene. Denne køen inneholder 37 000 oppgaver som Nav ikke har løst, og den eldste er fra helt tilbake i 2019. Nav mener at det er mangel på personell som er årsaken, og statsråden har i tidligere svar på skriftlig spørsmål lagt skylden på IT-løsninger hos Nav. Sannheten ligger sannsynligvis midt imellom, med en god del av Riksrevisjonens funn som dressing på toppen av salaten.

Fremskrittspartiet mener at det raskt må iverksettes tiltak som setter Nav i stand til å gjennomføre klagebehandling innenfor 12 uker. Med dette regner jeg Fremskrittspartiets synspunkter som fremmet, og forslaget som tatt opp.

Presidenten [11:12:42]: Representanten Dagfinn Henrik Olsen har tatt opp det forslaget han refererte til.

Kirsti Bergstø (SV) [11:13:02] (komiteens leder): Jeg har lyst til å takke saksordføreren for en veldig grundig gjennomgang. Det er egentlig ikke mye som trengs å legges til etter det. Det var en god og systematisk gjennomgang av tingenes tilstand som jeg stiller meg bak.

Jeg har likevel behov for å si et par ting i tillegg. Det er at jeg synes det er rimelig freidig å fremme et forslag som det vi behandler i dag, med utgangspunkt i Høyres og Fremskrittspartiets historikk på området, at det er partier som har vært ansvarlig for systematiske kutt i Nav. Gjennom den såkalte ABE-reformen – som kanskje er noe av det frekkeste man kan kalle en reform: avbyråkratiserings- og effektiviseringsreform – som i praksis bare har vært flate ostehøvelkutt, systematiske sådanne, i velferden vår er det nesten underlig at man har mage-

mål til å fremme den typen forslag som vi i dag behandler.

Fra SVs side deler vi bekymringene om lang saksbehandlingstid i Nav fullt ut. Det er klart vi er bekymret for IT-prosjekter som er forsinket, for organisatoriske utfordringer osv., men vi nekter å løsrive dem fra politiske og ressursmessige realiteter. Det å fremme forslag som det vi behandler i dag, med utgangspunkt i de alternative budsjettene fra Høyre og Fremskrittspartiet som ble fremmet under budsjettbehandlingen sist, er å gjøre nettopp det.

Skal denne typen forslag kunne tas seriøst og på alvor, må de også følges med midler og ressurser for å kunne følge opp i stedet for å ha en historikk med kutt bak seg. Det innebærer bare én ting, og det er økt press på de ansatte og manglende tillit, for man bærer fram et grunnsyn om at det bare er å knipse i fingrene og gjøre noe med rettighetene uten å gjøre noe med ressurser og budsjetter. Hvis man er i en arbeidssituasjon der man trenger flere kollegaer, men opplever kutt, kjennes det ganske krevende. Derfor tenker jeg at det er tid for å rette kritikken litt mot ens egne handlinger og historikk også i dag.

Jeg er veldig glad for at man tydeliggjør viktigheten av politisk styring av Nav og av at man har forventninger om tydeligere vedtak, klarere språk og bedre kommunikasjon. Jeg vil også legge til det viktige arbeidet med til-litsreform i Nav, som er nødt til å videreutvikles og jobbes med for at man skal få den tiden og tilliten i tjenestene som er nødvendig, og at man skal få økt faglighet og mer medbestemmelse. Men det må aldri, aldri løsrives fra ressurs-situasjonen og budsjettene.

Mimir Kristjánsson (R) [11:16:52]: Forslagsstillerne peker på et helt riktig problem. Det er åpenbart alvorlig når syke, skadde mennesker og andre som trenger velferdsstaten vår, og andre som trenger hjelp fra Nav, ikke får den hjelpen de trenger. Det er også alvorlig at når de forsøker å klage på de vedtakene de får – og vi vet at mange av de vedtakene er feil i første omgang, det fikk vi nylig en rapport som viste – blir de stående i uker og måneder og i noen av de verste tilfellene når det gjelder sykepengene, opptil ett år uten noen inntektssikring. Det er uverdige behandling når man trenger hjelp fra velferdsstaten, og det er uverdige behandling når det ofte er Nav og myndighetene som har gjort feil.

Når vi likevel ikke støtter dette forslaget, henger det sammen med at det er en del det ikke går an å vedta i denne sal. Det går ikke an å vedta at det skal være fint vær i morgen. Det går ikke an å vedta at skipet skal komme fram da eller da. Man er nødt til å gjøre det som får ned disse køene på ekte. Hvis vi vedtar en rettighet om at det eller det skal skje, skjer det jo ingenting ute i Nav. De

får bare en regel å forholde seg til, en frist å forholde seg til.

Som representanten Bergstø òg helt riktig påpekte: Om ikke Nav har ressurser til å behandle søknadene, til å behandle klagen, så skjer det absolutt ingenting, uansett hva vi vedtar i denne salen i dag. Det er derfor dette blir et skuebrød fra Fremskrittspartiet. Og det er uverdigg – når man tenker på at det er tusenvis av mennesker der ute som sliter med at de er i kø hos Nav, som ønsker å få tatt opp sakene sine, osv. – å si at hvis vi gjør dette vedtaket her i stortingssalen, ja, da kan du få bedre hjelp hos Nav i morgen.

Sånn er det dessverre ikke. Det er ikke sånn at fordi vi vedtar den eller den fristen i dag, vil det føre til at folk automatisk får behandlet sine søknader raskere. Det eneste som kan bidra til at køene i Nav går ned, at klager blir raskere behandlet, og at folk får bedre og mer seriøs behandling i Nav-systemet, er at vi øker bevilgningene til Nav, at vi slutter å kutte og såkalt avbyråkratisere og effektivisere – man ser jo hvor effektivt det har blitt ut fra de køene vi har nå – og i stedet bevilger de pengene som Nav og de Nav-ansatte trenger for å kunne gjøre jobben sin skikkelig. Så kan man gå inn og fjerne en del av de reglene som gjør at det er altfor mange dokumentasjonskrav i Nav, som gjør at de Nav-ansatte må bruke tid på å dokumentere oppover i systemet hva de skal gjøre, som igjen gjør at Nav-brukerne, de såkalte brukerne – jeg synes ikke det er et fint ord – de som kommer til Nav og trenger hjelp, må dokumentere i bøtter og spann hva de har behov for.

Når vi fremmer slike forslag, både om å bevilge mer penger til Nav og om å fjerne dokumentasjonskrav, opplever ikke jeg at Fremskrittspartiet støtter det. Jeg opplever tvert imot at Fremskrittspartiet står på en mistillitslinje mot både de ansatte og brukerne på Nav, og jeg oppfatter at Fremskrittspartiet har vært med på å strupe Nav. Så Fremskrittspartiet er i høyeste grad en del av dette problemet. Da blir det i mine øyne et skuebrød å fremme et sånt forslag og satse på at hvis det blir vedtatt her i dag, skal alt bli bedre i morgen.

Så er det to ting til jeg vil legge til. Det første er at nå har Stortinget vedtatt enstemmig at vi skal ha et Nav-ombud. Det er skammelig at det ikke har kommet på plass. Det er snart to år siden. Det bør virkelig, med de feil vi ser i Nav-systemet, med den Nav-skandalen vi har bak oss, være litt mer fortgang i det arbeidet. Folk som er i Nav-systemet, trenger hjelp, og den hjelpen kan de ikke alltid få av Nav. De er også nødt til å ha eksterne organer som hjelper dem inn mot Nav. Det er av og til et for stort ansvar å legge på de Nav-ansatte at de ikke bare skal fatte vedtak, men også skal være den eneste instansen som gjennomgår og ser over om egne vedtak er riktige. Derfor trenger vi et Nav-ombud. Det har man i denne sal

egentlig vedtatt, og det burde man ha fått på plass for lenge siden.

I tillegg vil jeg bruke de siste sekundene mine til å rette en takk til de som gjør den jobben i sivilsamfunnet. Veldig, veldig mange mennesker i dette landet får hjelp av Nav, av Nav-oppryddingen, av AAP-aksjonen, av Stiftelsen Rettferd, av foreningen For økt levestandard osv. Mange av disse organisasjonene kunne med en enkel håndrekning over statsbudsjettet, som Rødt bl.a. foreslo i fjor, fått mer midler til å kunne hjelpe folk inn i det som for mange oppleves som et ganske vanskelig og labyrinrisk velferdssystem. Jeg mener at vi burde belønne de organisasjonene for å hjelpe der staten ikke klarer.

Guri Melby (V) [11:22:11]: Sykepenger, arbeidsavklaringspenger og uføretrygd er viktige elementer i sikkerhetsnettet i velferdsstaten vår. Det er det sikkerhetsnettet vi stoler på, og som vi har tillit til at er der for oss når livet snus på hodet. Dette er noe som kan skje med absolutt alle. Plutselig er det noe i livet ditt som gjør at du ikke er frisk lenger. Det er også da vi er på vårt aller mest sårbare. Vi har de samme utgiftene som vi alltid har, den samme husleien eller huslånet, det samme forsørgeransvaret og de samme fritidsaktivitetene til ungene våre. Vi trenger at velferdsstaten er der og fanger oss opp med sitt sikkerhetsnett fordi vi ikke kan jobbe. Dette er også rettigheter som vi opparbeider oss fordi vi bidrar med verdiskaping gjennom det arbeidet vi gjør.

Det er nok mange som vil si at vi har verdens beste velferdsordninger, som slår seg på brystet og tenker at vi tross alt bor i verdens beste land, men flere opplever at de ordningene de har rett på, ikke utløses fordi Nav og Trygderetten har og har hatt altfor lang saksbehandlingstid i altfor lang tid. Det er et alvorlig problem som vi i denne sal må ta på alvor. Kan regjeringen virkelig leve med at saksbehandlingstiden for klager på sykepenger er 52 uker? Det er like lenge som retten til sykepenger.

I flere mediasaker den siste tiden har det kommet fram at saksbehandlingstidene på klager rundt sykepenger, arbeidsavklaringspenger og uføretrygd er vedvarende lange. Allerede i 2021 rettet Riksrevisjonen kritikk mot Nav og Trygderetten for å bruke altfor lang tid på å behandle klagesaker. Nå er vi i 2023, to år etter. Hvor mange mennesker er det som har opplevd å sitte uten svar siden den gang? Det er altfor mange, og det holder rett og slett ikke.

Riksrevisjonen konkluderte i sin rapport med at saksbehandlingstidene er for lange, og at de har blitt lengre over tid. De viser til at problemet med lang saksbehandlingstid er særlig alvorlig rundt helserelevante ytelsener som sykepenger, arbeidsavklaringspenger og uføretrygd, altså de ytelsene vi er helt avhengige av når vi ikke er friske og ikke kan tjene våre egne penger. I rap-

porten fra Riksrevisjonen kunne vi lese at i saker som omhandler uføretrygd, arbeidsavklaringspenger og andre helserelaterte ytelser, vil utfallet ofte ha svært stor velferdsmessig betydning for brukeren. At disse innbyggerne opplever en særlig lang saksbehandlingstid, er alvorlig, gitt den belastningen og påkjenningen som ventetiden innebærer. Det finnes eksempler på at folk faktisk har mistet hus og hjem i påvente av saksbehandling av sin sak.

Vi deler forslagsstillernes syn om at situasjonen er uholdbar. Derfor mener vi også det er helt riktig at Stortinget tar et ansvar og sørger for at det iverksettes tiltak for at saksbehandlingstiden for sykepengene ikke overskrider 12 uker. Vi vil derfor stemme for Fremskrittspartiets forslag i denne saken.

Statsråd Marte Mjøs Persen [11:25:48]: Saksbehandlingstiden i klage- og ankesystemet er for lang. Det er alvorlig, ikke minst for brukere som står i en sårbar situasjon, hvor de ikke får avklart om de får den ytelsen de mener de har krav på. Dette gjelder også saksbehandlingstiden for behandling av klager på sykepengene, som representantene bl.a. er spesielt opptatt av i representantforslaget.

I mitt brev med vurdering av forslagene i representantforslaget gjorde jeg oppmerksom på at en viktig årsak til lang saksbehandlingstid på klagebehandling er at Navs drift fremdeles er preget av ettervirkningene av koronapandemien. Jeg viste også til at klage- og ankeområdet har hatt utfordringer over lengre tid, med relativt stor økning i antall klager på vedtak gjort i Nav, herunder utfordringer knyttet til bl.a. klart språk i etaten og Riksrevisjonens påpekning av manglende kvalitet i vedtaksbrevene.

Som alle er kjent med, la det offentlige utvalget som skulle foreta en helhetlig gjennomgang av klage- og ankesystemet i Nav og Trygderetten, fram sin utredning rett før påske i år. Utvalget har vært opptatt av at rapporten først og fremst skal bidra til forbedring av dagens system og praksis, og det trengs. Jeg mener at dagens lange klage- og ankesaksbehandlingstid gjør at for mange må vente for lenge før de får saken sin endelig avgjort. Mitt mål er klart: Saksbehandlingstiden skal ned og kvaliteten opp.

Utredningen ligger nå hos meg, men jeg vil allerede nå si at utvalget har gitt oss et godt utgangspunkt for å gjøre systemet bedre. Rapporten skal på ordinær høring i vår, slik at vi kan få innspill fra berørte organisasjoner og andre aktører, men departementet har allerede bedt om Arbeids- og velferdsdirektoratets overordnede vurdering av utvalgets rapport før den ordinære høringen, og at direktoratet vurderer om det blant utvalgets forslag er tiltak som kan iverksettes raskt, eller som det er aktuelt å starte oppfølgingen av før høringsrunden eller

parallelt med høringsrunden. Etter høringsrunden vil vi komme tilbake til Stortinget med konkrete forslag på de områder som krever behandling i Stortinget, slik at vi kan få saksbehandlingstiden ned og kvaliteten opp.

I tillegg viser jeg til en flertallsmerknad i komiteens innstilling om en gjennomgang for å styrke kvaliteten og oppfylle definerte forventede saksbehandlingstider i Navs anke- og klagesaksbehandling. Dette vil jeg ta med meg videre i arbeidet med oppfølgingen av utredningen, og be Nav om å vurdere hvordan dette kan følges opp.

Jeg vil allerede nå gi uttrykk for at det virker interessant å gå ned fra fem til tre vurderinger av en sak i klage- og ankesystemet i Nav og Trygderetten. For det andre mener jeg at kvaliteten på saksbehandlingen må bedres. NOU 2023: 11 viser til praktisering av saksbehandlingsregler og peker på behov for mer innsyn i saksbehandlingen og bedre dialog mellom brukerne og Nav. I denne sammenhengen er også kvalitetsarbeid og internkontroll viktig. For det tredje må vi finne en god balanse mellom effektivitet og kvalitet i saksbehandlingen, og dette tar vi på alvor. Vi har allerede i årets tildelingsbrev løftet kvalitetskravene til Nav og vil følge opp dette i styringsdialogen med Nav.

Jeg merker meg at komiteen tilrår at representantforslaget ikke vedtas, og det slutter jeg meg til. Jeg vil avslutningsvis understreke at vi både vil sende utredningen på høring og samtidig, i dialog med Nav, raskt vil se på hvilke tiltak som kan iverksettes på kort sikt, eventuelt parallelt med høringen. Så vil jeg etter høringen og en nærmere vurdering i departementet komme tilbake til Stortinget med forslag til nødvendige tiltak, herunder eventuelle lovendringer basert på NOU-en.

Presidenten [11:29:42]: De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [11:30:07]: Som statsråden var inne på, gjelder denne saken mer enn anke- og klagesaksbehandlingen, og den gjelder mer enn den innstillinga vi nå har til behandling, siden vi har fått en viktig NOU som behandler temaet på en god måte. Jeg takker statsråden for den oppfølging hun nå skisserte, og jeg støtter statsråden i å gå fra fem til tre behandlinger. Det står for meg som et klokt og godt forslag.

Jeg kjenner meg godt igjen i beskrivelsen som framføres i NOU-en, og spesielt gjelder det for helserelaterte ytelser, f.eks. arbeidsavklaringspenger. Det er møtet mellom veileder og borger – eller innbygger eller person, alt etter hvilket språk vi bruker – som trenger hjelp, som er starten på en trygg saksbehandling. Det er det tillitsfulle møtet hvor veileder forstår hele menneskets situasjon. En kan avklare fakta, og hvis en ikke gjør det, vil feil lett følge med i saken hele tida. Vi får uavklarte forhold, og det vil føre til at fellesskapet bruker ressurser på

feil måte. Det blir mange feil. En del klager og får da kanskje rettet opp feilen, men mange får en feil uten at det blir en klage, og det er ikke minst alvorlig. Derfor er kvalitet utrolig viktig, og jeg håper at statsråden følger det opp i oppdragsdokumentene med økt vektlegging av kvalitet.

Vi må se grundig på den måten Nav er organisert på. NOU-en er god, men den er svært diplomatisk i språket. Det skal vi være klar over. Det står f.eks. at samspillet mellom Nav-kontor og vedtaksmyndigheten må bli bedre, på side 21:

«For å øke tilliten til prosessen, anbefaler utvalget tiltak for bedre samhandling mellom veileder på Nav-kontoret og saksbehandler i NAV Arbeid og ytelser.»

Bedre samhandling, står det. I dag er systemet sånn at en veileder på Nav-kontoret ikke har lov til å ringe til en saksbehandler, har ikke lov til å ha kontakt, vet ikke hvem som er saksbehandler. Da må vi snakke om noe mer enn bedre samhandling, vi må snakke om at det er lov til å snakke sammen. En må få framstilt saken korrekt første gang. Hvis en ikke får mer ansvar og myndighet i førstelinja, blir det lettere feil, og dette gjelder som sagt spesielt ytelses som arbeidsavklaringspenger.

Jeg vil si at dette er sentralt, og jeg støtter fagforeningens Akademikernes forslag til tillitsreform, som også utvalget gjennom sin NOU gir sterk støtte til på side 251–252 i innstillinga.

Svein Harberg hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten [11:33:09]: Mens representanten Lundteigen er på vei ned, synes presidenten det kan høve seg å gratulere med stor dag til 70-årsjubilaranten!

Dagfinn Henrik Olsen (FrP) [11:33:32]: Når det er en så viktig sak, må jeg si at jeg synes den vendingen den tok etter enkelte representanter som har hatt ordet her, var interessant. Det var et frekt forslag, og man hadde stort magemål. Ja, jeg skal ærlig innrømme at jeg ikke er av de minste guttene i klassen, men at forslaget er frekt, det vil jeg ikke si. Jeg synes det er helt på sin plass at ting blir tatt tak i når de ikke er korrekte.

Diagnosen som må stilles, har ikke undertegnede eller Fremskrittspartiet stilt. Vi tror at dette er en sammensatt problemstilling, noe som også kommer fram i Riksrevisjonens rapport: at problemstillingen nok er sammensatt. Hvorvidt man trenger å øse på med flere folk, uten at de nødvendigvis har den tilstrekkelige kompetansen – det er ikke sikkert det er det som er svaret heller. Hvis vedtakene som er fattet, ikke er gode nok, kan det nettopp være kompetansen som er sviktende, og da må man sørge for at den er på plass.

Det kan også godt hende at dokumentasjonskravene er for store. Ta f.eks. Ritha Johansen fra Skrova, en selvstendig næringsdrivende som får krav fra Nav om å vise fram kontoutskrifter – ja, blottlegge sin egen private økonomi – når hun har de kravene hun har med tanke på sykepenger. Det kan godt hende at dokumentasjonskravene må ses på.

Vi har ikke sagt at vi har stilt diagnosen. Det vi har sagt, er at tiltak må treffes, og det er det som står i forslaget, at tiltak må treffes. At man så velger å stemme mot et slikt forslag, synes jeg er en merkelig seanse når vi egentlig har det samme utgangspunktet: at vi ønsker å få ned saksbehandlingstiden, og at vi egentlig bare ber regjeringen om å komme tilbake med tiltak. Jeg synes statsråden selv faktisk var av de bedre som har vært på talerstolen, og hun signaliserte at man ønsket å se på dette og var i gang. Ja, da burde man kanskje også bare stemme for forslaget.

Tuva Moflag (A) [11:36:02]: Jeg starter der representanten Olsen sluttet, hvor han er overrasket over at det ikke blir stemt for dette forslaget, samtidig som han berømmer statsråden for at arbeidet er i gang. Det er nettopp det som er poenget: Her er det et svært grundig arbeid som er i gang. Vi har nettopp fått en NOU som har gått grundig gjennom de ulike problemstillingene, og jeg synes statsråden redegjorde godt for arbeidet som ligger foran oss, og også signaliserte noen av punktene som man allerede nå kan si at det er lurt å se på.

Når man har begrenset kapasitet, er det alltid lurt å gjøre ting riktig den første gangen. Det den NOU-en viser, som jeg gleder meg til at vi skal få dykke mer ned i, er at det skjer for mange feil i utgangspunktet. Da blir det brukt ekstra mye ressurser når man i tillegg må behandle sakene på nytt. Det er en problemstilling som folk opplever i ulike møter med forvaltningen, og det for så vidt også relevant for den neste saken vi skal diskutere i salen her i dag. Det kan være familier som har fått et barn med et stort omsorgsbehov, og som forteller om at de må søke og deretter klage for å få det de har krav på. Det blir mange ekstra runder som er belastende for folk. Jeg synes egentlig at den saken som handler om klage og anke i Nav, har noen av de samme elementene i seg.

I likhet med komitélederen har jeg lyst til å gi saksordføreren honnør for et veldig grundig arbeid med dette representantforslaget og hele sakskomplekset knyttet til klage og anke. Nå kom presidenten meg litt i forkjøpet, men litt av grunnen til at jeg tegnet meg, var også at jeg ville ha det protokollført at jeg gratulerer representanten Per Olaf Lundteigen med 70-årsdagen.

Presidenten [11:38:05]: Da er det behørig slått fast.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [11:38:25]: Jeg takker for hyggelig hilsen.

Komiteen avviser Fremskrittspartiets forslag, og jeg prøvde å begrunne det. Fremskrittspartiets forslag lyder:

«Stortinget ber regjeringen iverksette tiltak som gjør at en klagebehandling på sykepengen i Nav ikke skal gå over 12 uker.»

Som noen har vært inne på, har jeg brukt en del tid på denne saken. Jeg har kommet til den sjølsagte konklusjonen at det er feil å gå inn på én ordning og regulere den på ett gitt tidspunkt i prosessen uten å se helheten, for det fører bare til at problemene kommer ut i en annen ende, og så er det andre som får problemene. Jeg vil anbefale Fremskrittspartiet å være mer systemkritiske og se på helheten, for det er det som er nødvendig. Jeg er veldig glad for statsrådens imøtekomende holdning til nettopp det.

Som sagt støtter jeg fagforeningen Akademikernes forslag til tillitsreform, en tillitsreform som innebærer større ansvar og myndighet til fagfolkene på det lokale Nav-kontoret. Jeg vil sterkt oppfordre statsråden til å følge opp det som der er beskrevet, for vi er nødt til å spille sammen med fagorganisasjonene og se på deres erfaringer og hva de kan bidra med her for å få en bedre kvalitet og færre klagesaker.

Det er veldig viktig å sette de beskrevne piloter ut i livet i noen kommuner for å få erfaring. Jeg er veldig takknemlig for at utvalget har fulgt opp Akademikernes innsats. Det er forbilledlig. Men en må gjøre flere ting samtidig, og jeg regner med at det blir gjort ting for å få ned køene i Trygderetten. De har fått økte bevilgninger, men det har ført til at køene har økt, så her må det et krafttak til.

Så til kapittel 24 i NOU-en, om saksbehandlings-systemer, digitalisering og automatisering. Det må settes søkelys på rettssikkerheten med de helautomatiske avgjørelsene. Her refereres det til NAV-loven § 4 a – det er vel feilaktig, det er § 14 a som menes. Her er det rettssikkerhetsspørsmål som jeg virkelig vil anbefale folk flest, jurister og departementet å se på, for når det gjelder de automatiserte løsningene, er det spørsmål som går på forvaltningsloven som ikke er grundig nok utredet. Det er meget alvorlige spørsmål.

Presidenten [11:41:28]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 3.

Etter ønske fra arbeids- og sosialkomiteen vil sakene nr. 4 og 5 behandles under ett.

Sak nr. 4 [11:41:42]

Innstilling frå arbeids- og sosialkomiteen om Menneskerettar for personar med utviklingshemming – Det

handlar om å bli høyrte og sett (Innst. 246 S (2022–2023), jf. Meld. St. 8 (2022–2023))

Sak nr. 5 [11:41:55]

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Cato Brundvand Ellingsen, Kathy Lie og Kirsti Bergstø om hva det koster å være funksjonsnedsett – et offentlig utvalg som skal utrede de økonomiske levekårene for personer med nedsett funksjonsevne og deres nærmeste familie (Innst. 224 S (2022–2023), jf. Dokument 8:77 S (2022–2023))

Presidenten [11:42:19]: Etter ønske fra arbeids- og sosialkomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Torbjørn Vereide (A) [11:42:46] (ordfører for sak nr. 4): Eg vil bruke tida på sak nr. 4, menneskerettar for personar med utviklingshemming. Først og fremst har eg lyst til å takke medlemene i komiteen for eit godt samarbeid, sjølv om vi ikkje har klart å finne saman i alt. Vel så mykje ønskjer eg å takke for det enorme engasjementet som har vore, frå alt frå organisasjonar til enkeltpersonar, på høyring, utanfor høyring, i telefon-samtalar og i e-postar. Vi har Tom i NFU, Eva i FFO og Helene i NHO. Vi har Flemming i ASVL. Vi har deltakarar frå Fagforbundet, FO, KS og Løvemammaene. Det er veldig mange som har vist eit engasjement fordi dette påverkar livet og gjeld livet til så ufatteleg mange.

Ein ting har eg likevel lyst til å erkjenne at eg er litt lei meg for, og det er at vi ikkje hadde nokon med utviklingshemming på høyringa. Som saksordførar ønskjer eg å ta eit ansvar for det og seie at vi kollektivt berre må skjerpe oss og sørgje for at dei stemmene også skal bli høyrde i dei organa. Meir gledeleg, på den andre sida, var det å få delta i NFU-konferansen den 15. mars, der eit klart bodskap frå salen var at det må vere ei sterkare politisk deltaking frå folk med utviklingshemming. Det gjer meg glad – og dette er litt på sidelinja – at statsråd Anette Trettebergstuen og departementet har løyvd pengar til TV BRA, slik at dei kan dekkje valsendingar.

Eg rekk ikkje å ta alle poenga, men eg rekk nokre få. I denne meldinga tek ein opp retten til bustad. Det blir slått fast i CRPD-konvensjonen at folk må få lov til å velje kor dei vil bu, og kva kommune dei skal bu i, men praksis er ein heilt annan. Her legg regjeringa fram eit lovarbeid som vil styrkje ansvaret til kommunane på det bu-

stadsosiale området. Der vil plikta til å oppfylle ein del av dette ansvaret bli styrkt. I samband med retten til utdanning er det nemleg slik at veldig mange opplever å bli underviste av ein assistent dersom dei har ei utviklingshemming. Komiteen er veldig tydeleg på at det er ein uholdbar situasjon. Alle må få den kompetente opplæringa som dei har krav på.

Ein ting som vi har samla oss om, som er veldig viktig, er at alle må få ei vurdering når dei kjem seg gjennom vidaregåande skule. I dag er det nemleg slik at veldig mange sit igjen utan ei skriftleg vurdering av deltainga i skulen. Det gjer det vanskeleg å kome ut i arbeid.

Eit poeng frå komiteen som eg òg har lyst til å ta opp, er lærarkandidatordninga, som har vore ei veldig vellukka ordning. Sjølv om vi ikkje har konkrete forslag til dette, ønskjer vi å vise til det som dei har fått til.

Kort og godt: Dette er eit omfattande arbeid med mange dimensjonar. Vi har ein stor jobb framfor oss, og den aktar vi å gjere.

Aleksander Stokkebø (H) [11:45:56] (ordfører for sak nr. 5): Som saksordfører for representantforslag 8:77 S er jeg glad for at komiteen så uttrykkelig deler målet om at alle skal ha like muligheter til å delta i samfunnet – enten det er på skole, jobb eller fritid – uavhengig av bakgrunn og funksjonsevne. Da må vi sørge for at den samlede økonomiske belastningen for folk med nedsatt funksjonsevne og deres familier ikke blir for høy, og at storsamfunnet stiller opp der det trengs.

Vi merker oss at regjeringen har satt ned et likestillings- og mangfoldsutvalg som skal kartlegge holdninger og utviklingstrekk i samfunn, økonomi og teknologi, og som skal gi en vurdering av politikken og virkemidlene på området. Vi har fått opplyst at utvalget skal levere sin utredning i mai, og komiteen tenker at det da er et bra tidspunkt, når den er lagt fram, for grundigere å vurdere økonomiske levekår og aktuelle tiltak for folk med nedsatt funksjonsevne og deres nærmeste familie.

Derfor er jeg veldig glad for at Høyres forslag i denne saken endte med en felles innstilling, som vi klarte å samkjøre oss om, der vi ber om at regjeringen i oppfølgingen av likestillings- og mangfoldsutvalget gjør en vurdering nettopp av de økonomiske levekårene og tiltak for personer med nedsatt funksjonsevne og deres nærmeste familie.

Med det ser vi fram til oppfølgingen og nye skritt på veien mot et samfunn med muligheter for alle. Så vil jeg komme tilbake med et innlegg om stortingsmelding nr. 8 og arbeidsinkludering.

Eivind Drivenes (Sp) [11:47:49]: Denne stortingsmeldingen er det mange som i lang tid har sett fram til at skulle komme. Det har dessverre vært sånn i det norske samfunn at utviklingshemmede, som er en stor

gruppe i vårt land, ikke i tilstrekkelig grad har blitt sett, men heldigvis har utviklingen gått i riktig retning i mange år. Vi som har levd en tid, husker da HVPU-reformen kom, og den omveltningen det var for utviklingshemmede, men det har heldigvis gått framover siden da.

Utviklingshemmede er ikke en ensartet gruppe, her er variasjonene minst like store som ellers i samfunnet, men utviklingshemmede trenger litt hjelp for å kunne få et variert og godt liv. Det er viktig å tilrettelegge for at de kan gjøre en jobb, delta i fritidsaktiviteter og være sosiale – delta i samfunnet på lik linje med alle andre. Det at det er tilrettelagt med brukerstyrt personlig assistanse, BPA, er for mange en forutsetning for å delta i samfunnet.

For de fleste av oss er det å ha og eie egen bolig viktig, og så er det noen som velger å leie, men for utviklingshemmede har det nok dessverre ikke vært mulig i samme grad å eie egen bolig. På dette området er det nok behov for å gå videre med kommunene og sette dem i stand til å kunne tilby tilrettelagte boliger som de utviklingshemmede selv kan eie. Meldingen har ikke klare svar på dette, og derfor er det viktig alt nå å signalisere at stortingsmeldingen om boligpolitikk som kommer neste år, må klarlegge utviklingshemmedes rett til å eie egen bolig.

Kanskje det viktigste spørsmålet som vi ikke svarer ut i denne meldingen, er spørsmålet om CRPD, rettighetene til personer med nedsatt funksjonsevne, skal lovfestes, og hvordan det skal lovfestes. Det er nedsatt et ekspertutvalg som skal se på den juridiske inkorporeringen i norsk lov, og det er bra. Nå skal ekspertutvalget jobbe og se på dette og komme med en anbefaling. Det er ikke rett å konkludere foreløpig, men mitt personlige håp – jeg trenger ikke si at det er Senterpartiets – er at det blir tatt inn i Grunnloven for å gjøre det klart for de personene det gjelder, at de har like rettigheter som alle andre i samfunnet.

Kirsti Bergstø (SV) [11:50:13] (komiteens leder): Det er på høy tid at Stortinget får muligheten til å behandle en helhetlig sak om menneskerettighetene til mennesker med utviklingshemming. Utviklingshemmedes menneskerettigheter er under press og blir brutt på veldig mange livsområder.

Det er langt igjen til mennesker med utviklingshemming reelt sett har samme menneskerettigheter som andre. Inkorporering av CRPD i menneskerettsloven er viktig for at utviklingshemmede skal få grunnleggende menneskerettigheter og i større grad ta avgjørelser i sitt eget liv. Selvbestemmelse er et helt sentralt menneskerettslig prinsipp.

Vi må også huske at et menneske med utviklingshemming ikke er lik en annen person med samme diag-

nose. Tiltak og vedtak for en person må være tilpasset nettopp enkeltpersonen. Samtidig må vedtak gjort i Stortinget være forankret i menneskerettigheter som Norge har ratifisert eller tatt inn i menneskerettsloven.

I forbindelse med behandlingen av Meld. St. 8 har SV fremmet fem forskjellige forslag som handler nettopp om hvordan vi i bedre grad kan ivareta grunnleggende menneskeretter til personer med utviklingshemming, noe vi mener er nødvendig for å ta dette viktige området i riktige skritt framover.

Vi vet at flere av ytelsene som personer med funksjonsnedsettelse kan motta, har endret seg i løpet av de årene som har gått. Hvilke konsekvenser disse endringene har fått for økonomiske levekår for personer med nedsatt funksjonsevne, er ukjent. I tillegg er det innført endringer i ulike typer egenandeler som mottaker av statlige og kommunale tjenester betaler.

I en rapport fra SSB, som kom i 2022, om vedvarende lavinntekt, kommer det fram at siden 2012 har andelen med lavinntekt økt år for år. Det er ganske nedslående.

Dette er en del av bakteppet for at SV har fremmet et representantforslag om at det skal lages en offentlig utredning som skal belyse nettopp levekår for personer med nedsatt funksjonsevne og deres nærmeste familie. Dessverre ser det ikke ut til at Stortinget ønsker en sårn type utredning, men jeg er likevel glad for at komiteen er samlet om at det i oppfølgingen av likestillings- og mangfoldsutvalget skal gjøres en vurdering av de økonomiske levekårene.

Jeg tar opp forslagene SV er med på i begge sakene vi har til behandling.

Presidenten [11:53:15]: Representanten Kirsti Bergstø har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Mímir Kristjánsson (R) [11:53:26]: I likhet med de aller fleste representantene her i salen er jeg glad for at vi nå får en slik stortingsmelding, og at vi ser på funksjonsnedsettes stilling i det norske samfunnet og hvilke lover, regler og ordninger som skal gjelde for dem. Men det nytter ikke bare at vi står her alle sammen og er veldig glade for at vi har dette oppe til behandling. Det må fortrinnsvis skje noe også, og det er en god del ting som gjenstår, selv etter den behandlingen vi har i dag.

For det første er det avgjørende at CRPD, den konvensjonen som vi har forpliktet oss til å følge, blir tatt inn i menneskerettsloven, akkurat som alle andre menneskerettskonvensjoner vi følger.

For det andre må vi sikre at de som har funksjonsnedsettelse, får velge den boformen de selv vil, og at de ikke presses til å bo sammen med noen de ikke vil bo med, eller til å bo på måter som de ikke ønsker. Det krever at Husbanken kommer på banen og hjelper dem

som har funksjonsnedsettelse med dette, og det krever at staten er villig til å bruke penger på det.

For det tredje er arbeid ekstremt viktig for denne gruppen. De aller fleste med funksjonsnedsettelse vil jobbe så lenge de har muligheten til det, men de fleste av dem er inne i VTA – en eller annen form for varig tilrettelagt arbeid eller andre arbeidsmarkedstiltak – og da er det avgjørende at vi styrker og trapper opp satsingen på VTA. Derfor har Rødt lagt inn i sine alternative budsjetter mange hundre flere VTA-plasser. Derfor har vi vært opptatt av, sammen med bl.a. Høyre, at organisasjoner som HELT MED og den modellen som de står for, skal være med og tas inn i de offentlige ordningene, slik at flest mulig med funksjonsnedsettelse får et verdig og ordentlig arbeid.

Så vil vi støtte den andre saken vi behandler her, forslaget til SV, som jeg synes er veldig godt, om å kartlegge de vilkårene som de med funksjonsnedsettelse lever under, hvilke sosiale forhold de har, hva det koster for dem å overleve i en vanlig hverdag, og hvor mange av dem som kastes ut i en eller annen form for fattigdom bare fordi de har helseplager av et eller annet slag. Det er synd, synes vi, at det ikke får salens støtte.

Helt til slutt – og dette er litt hakk i plata, men det får ikke hjelpe: De aller fleste av dem som har alvorlige funksjonsnedsettelse i Norge, lever på en eller annen form for offentlig stønad eller ytelse, som regel uføretrygd, og hvis de trygdene er så lave at de ikke har råd til å betale strømregningen eller matregningen, hjelper det fint lite hvilke menneskerettskonvensjoner som er vedtatt. Så med fare for å gjenta meg selv: Noe av det viktigste vi kan gjøre for denne gruppen, er nok å få ytelsene i velferdsstaten opp på et levelig nivå.

Alfred Jens Bjørlo (V) [11:56:45]: Venstre er glad for stortingsmeldinga vi no har fått på bordet og kan handsame i Stortinget i dag. Dette er eit arbeid som blei sett i gang av regjeringa Solberg, som Venstre var ein del av, og som gledeleg nok er blitt vidareført i all hovudsak på ein god måte av den regjeringa som no sit. Dermed har vi no eit felles kunnskapsgrunnlag for å forsterke arbeidet overfor utviklingshemma slik at fleire blir sett, høyrde og kan leve eit godt liv. Vi har no eit betre utgangspunkt enn vi har hatt før, for å sikre at vi som samfunn kan arbeide strategisk og langsiktig for å lage eit godt samfunn òg for menneske med ulike typar utviklingshemjingar.

Venstre sit ikkje i arbeids- og sosialkomiteen, og derfor har vi lagt fram nokre lause framlegg her i dag. Dei handlar om retten til personleg assistanse. For mange som lever med nedsett funksjonsevne, er retten til personleg assistanse heilt nødvendig for at deira menneskerettar skal bli varetekne. Det handlar om moglegeita til

å delta i samfunnet, fridom i kvardagen og støtte til å legje til rette for å leve eit så sjølvstendig og fritt liv som mogleg. BPA skal vere eit likestillingsverktøy som gjev makt over eige liv og bryt ned samfunnsskapte barrierar. BPA-ordninga skal bidra til at personar med assistansebehov skal kunne skaffe seg utdanning, vere i jobb, stifte familie og delta i fritidsaktivitetar og i lokalsamfunnet på linje med andre.

Mange av desse temaa handlar denne stortingsmeldinga om. Då er det, etter Venstre sitt syn, eit stort problem at ordninga per i dag ikkje fungerer etter føremålet. Retten til personleg assistanse er plassert i helselovgivinga og blir forvalta av kommunane. Menneske som tek imot BPA, fortel at dei f.eks. ikkje tør å flytte til ein annan del av landet for å ta utdanning. Det er klart at når det er så mykje utryggleik rundt ordninga, mistar BPA funksjonen og potensialet som ligg i ordninga. Då er ho ikkje god nok.

Om vi skal ha som ambisjon å sørgje for at menneskerettane til personar med nedsett funksjonsevne blir varetekne, må vi organisere retten til personleg assistanse på ein måte som gjer at det ikkje blir behandla som ei tradisjonell helseteneste. Dei som treng BPA, må kunne bruke assistansen når dei vil, til det dei vil, og bruke dei personane dei meiner er best eigna til å assistere dei.

I dag er det svært uheldige sider ved BPA-ordninga slik ho er, og slik ho blir praktisert ulike stader i landet. Dette er, etter Venstre sitt syn, ikkje godt nok. Difor fremjar vi i dag i salen tre framlegg om at retten til personleg assistanse blir teken ut av helselovgivinga og blir rettsfesta som ein individuell rett til tilrettelegging basert på likeverd og ikkje-diskriminering, at retten til personleg assistanse blir lagt under eit anna forvaltingsorgan enn det kommunale helsetenestetilbodet, og at retten òg gjeld etter fylte 67 år.

Med det tek eg opp framlegga frå Venstre.

Presidenten [11:59:54]: Da har representanten Alfred Jens Bjørlo tatt opp de forslagene han refererte til.

Statsråd Anette Trettebergstuen [12:00:10]: Dette er en merkedag, for etter mange års venting kan vi her i salen endelig behandle meldingen om menneskerettighetene til personer med utviklingshemming.

Folk med utviklingshemming skal ha de samme rettighetene og mulighetene som alle andre til å delta i samfunnet, på like vilkår og uten diskriminerende barrierer. Arbeidet med denne meldingen ble startet av forrige regjering. Det viktige medvirkningsarbeidet, bl.a. med menneskerettsseminaret, der folk med utviklingshemming selv fikk dele sine erfaringer, kommer vi til å videreføre. Denne meldingen er også et godt eksempel på at selv vi politikere klarer å anerkjenne at en tidligere

regjering har gjort et godt stykke arbeid, som vi har jobbet videre med. Her er det felles innsats.

Et viktig mål med meldingen er at personer med utviklingshemming ikke bare formelt sett skal ha rettigheter, men også opplever at deres rettigheter innfris, og at de har de samme mulighetene som andre.

Selvråderett og realisering av viljen til personen er et overordnet mål i alle vergemål. Endringene i vergemålsloven som trådte i kraft 1. april, er et godt første skritt i den helhetlige gjennomgangen som Stortinget har bedt om.

Regjeringen har vedtatt at vi skal inkorporere CRPD i norsk lov, og en juridisk ekspertgruppe utreder nå hvordan dette skal gjøres – ikke om, men hvordan. De skal særskilt vurdere inkorporering i menneskerettsloven. Denne utredningen skal være klar i løpet av året og utformes på en sann måte at den kan sendes rett på høring. Vi merker oss komiteens tilrådinger, og regjeringen kommer selvsagt til å følge opp disse.

Når det gjelder Dokument 8-forslaget, er komiteens tilråding å vente til likestillings- og mangfoldsutvalget i mai har kommet med sin utredning før det gjøres en vurdering av de økonomiske levekårene og tiltak for personer med funksjonsnedsettelse. Det er en god vurdering, som jeg støtter.

Jeg vil avslutte der jeg begynte: Dette er en merkedag. Flere regjeringer og ikke minst Stortinget har jobbet godt med denne meldingen. Jeg vil takke komiteen for arbeidet som er gjort. Nå begynner den virkelige jobben: å gå fra prat til praksis.

Presidenten [12:02:47]: Det blir replikkordskifte.

Aleksander Stokkebo (H) [12:02:58]: Alle har noe å bidra med, bare vi som samfunn gir dem sjansen. Da må vi senke terskelen for at arbeidsgiver sier ja til å gi dem sjansen, og så må vi gjøre den enkelte ansatte trygg til å stå i jobb over tid. Derfor vedtok Stortinget at den tilrettelagte oppfølgingen for personer med utviklingshemming i ordinært arbeidsliv, VTA-O, må være av varig karakter og ha et omfang tilsvarende det som praktiseres i Helt Med-modellen. Regjeringen svarer på sin side med at oppfølgingen skal være i en innledende periode, f.eks. det første året, og at oppfølgingen så i hovedsak skjer i og overlates til virksomheten selv. Der Stortinget har vedtatt varig oppfølging, har regjeringen tydeligvis lest kortvarig. Så mitt spørsmål er: Hvorfor har ikke regjeringen fulgt opp Stortingets vedtak om å gi utviklingshemmede i arbeidslivet varig oppfølging?

Statsråd Anette Trettebergstuen [12:04:01]: Det er riktig at vi følger opp anmodningsvedtaket fra Stortinget om å utvikle bedre modeller for oppfølging i VTA i ordinær virksomhet. Det er også derfor det er satt av

10 mill. kr til oppstarten av dette forsøket med tettere oppfølging av brukerne i VTA. Erfaringene fra et forsøk vil være viktig for å få etablert en god ordning, og det er ikke tilrådelig eller egentlig god praksis noe sted å rulle ut en ny ordning uten å ha et godt grunnlag for hvordan den bør innrettes. Det er allerede inngått forpliktende avtaler med alle bedrifter som har tilsatt deltakere i VTA i ordinær virksomhet, og en ny ordning med andre vilkår kan derfor også bare omfatte nye deltakere, hvis ikke må det inngås en ny og frivillig avtale med bedriften og deltakeren. Men innholdet i forslaget som vi behandler her i dag, er helt i tråd med det regjeringen allerede planlegger.

Aleksander Stokkebo (H) [12:05:05]: Statsråden sier at en følger opp vedtaket om varig oppfølging, men det er nettopp det en ikke gjør når en legger opp til en kortvarig oppfølging. Kontroll- og konstitusjonskomiteen har også slått fast at oppfølgingen ikke er god nok. Jeg mener det ikke kan være så vanskelig. Vi ber om en varig oppfølging, ikke om en kortvarig oppfølging. Vi ber om regelendringer, ikke om et prøveprosjekt. Dette er uttrykkelig sagt i merknadene, det står uttrykkelig i vedtaket, og vi har både forskning og organisasjoner som Helt Med som har demonstrert at en har løsninger for dette, men likevel viser regjeringen at de stritter imot. Jeg kan rett og slett ikke begripe at når vi har klare, gode eksempler på hvordan det kan fungere, holder regjeringen likevel tilbake og innfører et prøveprosjekt som er av langt mindre omfang, og som vi allerede nå kan vite og slå fast at ikke vil ha den ønskede effekten. Siden regjeringen ikke har fulgt opp til nå, har vi foreslått å tydeliggjøre et vedtak om at vi ønsker regelendringer. Kan statsråden betrygge oss om at det vil bli fulgt opp?

Statsråd Anette Trettebergstuen [12:06:07]: Som sagt følger regjeringen opp anmodningsvedtaket, og man tar sikte på en nasjonal ordning av varig karakter. Det er også derfor man har igangsatt et forsøk. Som sagt ser man for seg en ordning der Nav kan kjøpe oppfølgingstjenester av eksterne aktører. Det kan f.eks. være virksomheter som arrangerer VTA i skjermert virksomhet, eller Helt Med, som representanten nevner. Så denne regjeringen følger opp forslaget. Et prøveprosjekt er et første skritt i retning av en varig ordning.

Aleksander Stokkebo (H) [12:06:47]: En varig ordning er bra, men det vi har bedt om, er en varig ordning med en varig oppfølging av den enkelte som skal søke seg jobb. Mens vi sier varig ordning, har regjeringen uttrykkelig sagt en innledende periode. Det er der problemet er. Vi vet at å bygge en varig tilknytning til arbeidslivet for grupper som står lenge utenfor, krever et lang-

siktig arbeid og god støtte i form av en jobbspesialist som kan være der når det røyner på, og opprettholde tilknytningen til arbeidslivet. Når vi eksplisitt i Stortinget sier at vi vil ha en varig ordning, og når vi i dag eksplisitt vedtar at vi ønsker en regelendring og ikke et prøveprosjekt – vil da statsråden følge det opp? Det er det store spørsmålet.

Jeg kan avslutte med et veldig konkret spørsmål: Stortinget har sagt varig, regjeringen har sagt en innledende periode på ett år. Mener statsråden at ett år er en varig oppfølging?

Statsråd Anette Trettebergstuen [12:07:53]: Som kultur- og likestillingsminister har jeg det koordinerende ansvaret for all likestilling og antidiskrimineringspolitikk. Det er likevel slik at akkurat når det gjelder VTA, organiseringen og detaljnivået om hvordan VTA praktiseres, ligger det selvsagt til arbeids- og inkluderingsministeren. Jeg kan derfor ikke svare i detalj på det representanten spør om når det gjelder varigheten av det, men kan bare forsikre om at vi har de samme intensjoner, og at prøveprosjektet som regjeringen har igangsatt, skal vare fram til en varig ordning. Selvfølgelig må det være slik at man skal få den støtten og veiledningen man har behov for, over den tid som er nødvendig.

Kirsti Bergstø (SV) [12:08:51]: Jeg vil først bare si at SV deler gleden over merkedagen, og vil egentlig gratulere hele landet vårt med den.

Så hadde vi håpet at vi kunne tatt enda større skritt når vi først får denne viktige saken til behandling. Det er grunnen til at vi har lagt inn noen flere forslag, bl.a. knyttet til beslutningsstøttesystem og til ønsket om rentefrie lån, for faktisk å kunne sikre et universelt utformet samfunn, og at Husbanken skal kunne få det viktige oppdraget det er å jobbe for systemer som kan sikre tidlig nok boligplanlegging for mennesker med utviklingshemming, som vi vet fremdeles skyves over i institusjonerte boliger. Da lurar jeg på: Ser statsråden at dette kunne vært viktige forslag for å sikre rettigheter til og inkludering av mennesker med utviklingshemming?

Statsråd Anette Trettebergstuen [12:09:57]: Jeg tror vi alle i denne salen deler meningen om at dette er viktige områder der folk med utviklingshemming på veldig mange måter ikke får sine rettigheter ivaretatt, og på veldig mange måter møter hindre i systemene. Denne meldingen peker på en rekke ting som regjeringen skal følge opp for å gå nettopp fra prat til praksis. I tillegg er det ikke slik at vi har ventet på denne meldingen for å iverksette politikk overfor folk med utviklingshemming. Det gjør vi på alle områder allerede. Ikke minst kommer likestillings- og mangfoldsutvalget med sin utredning i mai, som vi også kommer til å følge

opp. Mindretallet har noen flere konkrete forslag enn regjeringen, og det er slik det er når man er i opposisjon. Vi kommer tilbake til hvordan vi skal følge opp meldingen i de ulike budsjettene framover.

Kirsti Bergstø (SV) [12:10:55]: Jeg er veldig glad for gjentakelsen «fra prat til praksis», for er det noe denne gruppa er vant til, er det festtaler. Noe annet man er altfor godt vant til, er at de rettighetene man har på papiret, ikke finnes i livet, og da holder det ikke med lovverk.

Jeg merker meg at statsråden er tydelig på at dette er et område som skal følges opp videre, og der utålmodigheten er stor. Da vil jeg bare ha en forsikring om at den er stor også på de områdene vi trekker opp når det gjelder universell utforming, beslutningsstøttesystemer og kampen for det å kunne bo selvstendig, istedenfor å oppleve en stadig institusjonalisering og forventning om det. Kan vi regne med at det vil komme nye grep og tydeligere føringer fra regjeringen på disse områdene?

Statsråd Anette Trettebergstuen [12:11:51]: Det som på mange måter er så bra med denne meldingen, er at dette ikke er mitt ansvar alene som kultur- og likestillingsminister, eller arbeidsministerens ansvar alene. Dette er en melding som hele regjeringen står bak, som hvert eneste departement har tiltak og aksjer i, og som vi som regjering sammen skal følge opp, enten det gjelder rettigheter til arbeid, rettigheter til egen bolig eller antidiskrimineringsarbeid. Jeg kan forsikre representanten om at det at folk med utviklingshemming skal få sine rettigheter og muligheter ivaretatt, er noe som regjeringen diskuterer stadig vekk, og vi kommer til å følge opp med tiltak på alle departementers områder for nettopp å gå fra prat til praksis.

Kirsti Bergstø (SV) [12:12:43]: Det er veldig gledelig å høre. Jeg vil gjerne utfordre statsråden på én ting til. Det ble nevnt i innledningen til innlegget til statsråden at det nå vurderes på hvilken måte man skal følge opp CRPD. Jeg hadde bare lyst til å høre noen refleksjoner rundt det, for vi vet at miljøene det gjelder, er veldig tydelige på nettopp hvordan man må inkorporere CRPD i lovverket. Da vil jeg høre hvordan statsråden ser på det – å vurdere viktigheten av å lytte nettopp til dem det gjelder – også når det handler om å gå fra prat til praksis om noe så grunnleggende som å få menneskerettighetene oppfylt i lovverket fullt ut.

Statsråd Anette Trettebergstuen [12:13:26]: Inkorporering av CRPD i norsk lov er enormt viktig, og endelig er vi der at det er i gang. Det er et stort skritt i riktig retning bare det, og en stor seier for dem det gjelder. Grunnen til at vi gjør det, er også nettopp at vi lytter til

dem det gjelder, og selvfølgelig skal denne konvensjonen inkorporeres i norsk lov.

Så vet også representanten at vi nå har satt ned et ekspertutvalg som skal se på hvordan den inkorporeringen skal skje, hvilke konsekvenser det vil få, osv., og se på det rent juridiske. Den utredningen skal være klar i løpet av året, og så skal regjeringen ta stilling til i hvilket lovverk CRPD skal inkorporeres. Men at det skal skje, er allerede vedtatt, og det er et stort skritt i riktig retning for folk som i dag ikke får sine menneskerettigheter ivaretatt.

Presidenten [12:14:18]: Replikkordskiftet er dermed omme.

De talere som heretter får ordet, har også en taletid på inntil 3 minutter.

Aleksander Stokkebo (H) [12:14:29]: Alle må få bidra, og da er det, som vi diskuterte i replikkordskiftet, vår jobb å senke terskelen for at arbeidsgiver gir folk sjansen og gjør de ansatte trygge til å være i og stå i jobb.

Derfor vedtok Stortinget at den tilrettelagte oppfølgingen for folk med utviklingshemming i varig tilrettelagt arbeid i ordinær virksomhet skal være av varig karakter. Regjeringen svarer på sin side med oppfølging i en innledende periode, f.eks. det første året, og at oppfølgingen så overlates til virksomheten selv. Det virker det altså som en er fornøyd med.

Regjeringen følger jo ikke opp Stortingets vedtak. Man innfører her altså et prøveprosjekt som strider mot all erfaring med hvordan man best lykkes med å få folk i jobb. Her snakker vi om folk som i utgangspunktet står lenger fra arbeidslivet, men som kan mestre det hvis de får tilstrekkelig god og omfattende oppfølging fra en jobbspesialist. Noen ganger trengs det gjennom hele yrkeskarrieren.

Regjeringen viser til at de vil ha en beredskap hvis noe skjer, men det viser i grunnen bare manglende forståelse for hvordan god oppfølging av denne gruppen fungerer. Det holder ikke å rykke inn med oppfølging først når problemene allerede har vokst seg store. Da vil det ofte allerede være for sent, ikke minst fordi den som da rykker inn, ikke har opparbeidet seg gode nok relasjoner til og kunnskap om arbeidstaker og arbeidsgiver. God oppfølging forutsetter at jobbspesialisten og den som følger opp, er jevnt nærværende og kan fange opp utfordringene mens de ennå er små og håndterbare.

Kontroll- og konstitusjonskomiteen har slått fast at regjeringens oppfølging er for dårlig, og det gjør også vi i dag. Bare så det er tindrende klart: Vi ber ikke om et prøveprosjekt. Vi presiserer i vedtaket hva vi ber om. Vi ber om regelendringer for å gi personer med utviklingshemming i VTA-O varig oppfølging, uavhengig av hvilket fylke de bor i, for det må ha et omfang tilsvarende det som

praktiseres i Helt Med-modellen. Oppfølgingen må også kunne gis av andre enn Nav, f.eks. Helt Med eller vekst- og attføringsbedriftene, som gjør en glimrende jobb. En praktisk måte å gjøre det på, som ikke koster en krone, er at en bruker tilskuddet som i dag går til bedriftene, til heller å gi styrket oppfølging av arbeidstaker og arbeidsgiver. Det er også i tråd med de innspillene og behovene vi får fra arbeidsgiverne.

Nå skal regjeringen komme tilbake med sin oppfølging av dette vedtaket i statsbudsjettet for 2024, og det er det mange som har store forventninger til.

Torbjørn Vereide (A) [12:17:38]: Når eg høyrer debatten, ordbruken i debatten, og les litt i merknadene, får eg litt inntrykk av at representantane frå Høgre prøver å framstille det som at alt var bra under Høgre-styret, og at alt er forferdeleg dårleg under Arbeidarpartistyret. La oss vere litt rause med kvarandre. Eg ser opptil fleire ting som har skjedd i det førre borgarlege styret som har vore positivt, og eg ser òg fleire positive ting som skjer no. Det som vi ikkje har kome i mål med, har vore ein svikt på tvers av partifargane. I staden for å leike «blame game», glorifisere seg sjølv og demonisere den andre, trur eg vi kan vere litt ærlege på at ingen av partia har lykkast i tilstrekkeleg grad på dette området. Eg trur at det er på høg tid at vi får eit kollektivt løft, der vi løftar saman.

Det skal òg vere sagt at denne regjeringa, partia som styrer, er opptekne av å få styrkt oppfølginga av dei bedriftene som tek inn folk. Det er noko vi jobbar med. Seinast for veldig kort tid sidan – eit par veker sidan – besøkte eg nokre bedrifter som jobbar med dette. Vi får inn mange innspel, og dette er noko vi tek på største alvor.

Så har eg lyst til å ta tak i noko som ikkje har blitt teke opp i debatten fram til no. Her presenterer eg ikkje ei løysing, men eg har lyst til å peike på eit problem som opptil fleire nemnde for oss – både i gangen og inne i høyringa. Jungelen av tiltak og instansar som pårørande må forhalde seg til, gjer i dag at det blir veldig belastande å vere mamma og pappa, vere ein forsørgjar, for nokon som har ei utviklingshemming. Dette er noko som vi kollektivt må ta på største alvor – sjå korleis vi kan gjere koordineringsansvaret til dei pårørande enklare og meir overkomeleg, sånn at folk ikkje endar opp med å måtte bruke all kapasitet, alt overskot, på det. Vi må ikkje risikere at det fortset som i dag, at veldig mange går glipp av tiltaka og støtteapparatet som familiane og den enkelte utviklingshemma har rett på.

Så er det eitt tema til, og det er det som går på retten til vern mot utnytting, vald og misbruk. Det er nemleg sånn at personar med utviklingshemming er meir sårbare for den type overgrep, den type utvikling. Der føre-

går det no heldigvis eit veldig viktig program som heiter VIP-programmet, som gjer fleire i stand til å møte dette på ein tryggare måte. Sånne tiltak treng vi endå meir av. Dette arbeidet er berre så vidt begynt, men det må vi løfte, på tvers av partifargane.

Tuva Moflag (A) [12:20:55]: Jeg vil egentlig begynne der representanten Vereide slapp, for dette vil jeg si var årets sterkeste høring i arbeids- og sosialkomiteen. Jeg vil formulere det med en enkel, men veldig sterk setning som ble sagt i høringen: Det handler om friheten til ikke å bli voldtatt. Det er en ganske sterk og beskrivende setning for hva dette handler om. Det handler om at man får kompetanse til å forstå når man skal si nei.

Jeg synes dette har vært et svært viktig arbeid, så jeg har egentlig først og fremst tegnet meg for å si takk. Jeg kan starte med – for å være litt raus, som representanten Vereide oppfordret til – å takke den tidligere regjeringen som startet arbeidet, takke statsråd Anette Trettebergstuen som har lagt fram denne viktige meldingen, og takke begge saksordførerne for jobben som er gjort. Det har vært et veldig grundig arbeid og en god inkludering på tvers, vil jeg si.

Så har jeg lyst til å sende en hilsen til en som sitter på galleriet, nemlig Cato Brunvand Ellingsen fra SV. Han er en utrettelig forkjemper for rettighetene til denne gruppen. Han var forslagsstiller i det ene forslaget som vi behandler i dag, da han var inne som vara på Stortinget, og han skulle nok aller helst vært i salen nå. Jeg synes det er prisverdig at han sitter på galleriet og vier denne saken og denne gruppen den oppmerksomheten de fortjener.

Aleksander Stokkebo (H) [12:22:42]: Når det gjelder kommentaren fra en kollega i Arbeiderpartiet, tror jeg det er mye vi er enige om også. Det er mye som var utfordringer under forrige regjering, og det er mye som er utfordringer nå. Mye bra ble gjort av forrige regjering, og jeg skal strekke meg til å si at det er elementer av ting som denne regjeringen gjør, som også er bra. Det er ganske sikkert mye bra.

Vi deler selvfølgelig en del av de felles målene for å få flere inn i arbeidslivet, men av til kan det være på sin plass med lite grann kritikk. Når Stortinget eksplisitt ber om en varig oppfølging av folk med nedsatt funksjonsevne utenfor arbeidslivet, som skal prøve seg i arbeidslivet, ber vi om en varig ordning. Da ber vi ikke om en oppfølging i ett år, og så er det slutt. Vi ber om en varig ordning – av en grunn. Når vi ber om regelendringer, ber vi om regelendringer, ikke et prøveprosjekt – av en grunn. Når regjeringen har fulgt opp dette, skal jeg og Høyre være de første til å omtale det i solide og rosende ordelag. Det gleder vi oss til.

I rosens ånd vil jeg i denne saken også rose SV for et forslag om opptrapping av antallet varig tilrettelagte jobber, som vi har klart å bli enige om. Jeg vil selvfølgelig gi honnør til Cato Brunvand Ellingsen på galleriet, som har vært en forkjemper både for situasjonen til funksjonshemmede og deres familier og for å få flere i jobb. Takk til alle for innsatsen. Takk til komiteen for samarbeidet, og ikke minst takk til Helt Med for den jobben de gjør.

Presidenten [12:24:23]: Flere har ikke bedt om ordet til sakene nr. 4 og 5.

Sak nr. 6 [12:24:28]

Interpellasjon fra representanten Guro Angell Gimse til arbeids- og inkluderingsministeren:

«600 000 nordmenn i arbeidsfør alder står utenfor arbeidslivet. I 2018 satte Solberg-regjeringen i gang inkluderingsdugnaden for at flere skulle kunne bidra inn i arbeidslivet. Inkluderingsdugnaden pekte på viktigheten av mer samarbeid mellom Nav, fylkeskommunene og næringslivet om tilpasset opplæring. Trøndelagsmodellen bygger på dette.

Hvordan vil statsråden bidra til at alle fylker får et tettere samarbeid mellom Nav, fylkeskommunen, kommunene og næringslivet slik at opplæring og kvalifiseringstiltak møter næringslivets behov?»

Presidenten [12:25:14]: Interpellasjonen tas opp av representanten Linda Hofstad Helleland fra Høyre.

Linda Hofstad Helleland (H) [12:25:27]: NHOs kompetansebarometer for 2022 viser at to av tre bedrifter opplever et stort udekket behov for kompetanse. Når vi i Høyre er ute og snakker med bedrifter, er tilbakemeldingen entydig. Mangel på arbeidskraft og behovet for kompetanse er en av de største bekymringene bedriftene melder tilbake om for at de skal kunne bidra til en sunn utvikling av bedriften og ha mulighet for økt verdiskaping.

Hva forteller tallene oss? I 2022 manglet NHO-bedriftene 38 200 nyansatte. De manglet 2 600 lærlinger, 11 400 nyansatte med fagskoleutdanning og 18 600 nyansatte med håndverksfag.

Jeg tror vi alle forstår at den bekymringen bedriftene føler på, virkelig er reell. Det kommer til å bli stor konkurranse om arbeidskraft i tiden fremover. Helsepersonellkommisjonen har nettopp redegjort for utredningen innen helse- og omsorgsfeltet, og fremover vil vi også ha demografiutfordringer som får stor innvirkning på arbeidsmarkedet.

Vi vet at det var 3 000 ubesatte IKT-stillinger i 2020. Abelia melder om at man innen 2030, og det er ikke

mange årene til, vil trenge 40 000 flere teknologiutdannede. Bare byggenæringen melder om at de vil mangle 84 000 arbeidstakere i 2035. Dette er en formidabel oppgave for oss politikere å forsøke å løse.

Økte muligheter for kompetanseutvikling og omskolering vil være avgjørende for å møte kompetansebehovet. Samtidig som vi finner tiltak for det, må vi sørge for at arbeidskraftreserven utenfor arbeidslivet kan benyttes i større grad. Det er 60 000 nordmenn i arbeidsfør alder som står utenfor arbeidslivet. Noen av disse kan ikke jobbe. Flere av dem ønsker å være i arbeid, men trenger kanskje tilrettelegging eller et kompetanseløft for å være en del av arbeidslivet. At så mange er utenfor arbeid, bidrar til økte forskjeller og tapte verdiskaping.

I 2018 satte Solberg-regjeringen for fullt i gang arbeidet med inkluderingsdugnaden for å bidra til at personer med hull i cv-en og nedsatt funksjonsevne skulle være en del av arbeidslivet. Både offentlig og privat sektor ble invitert til å delta. Dugnaden la vekt på tre hovedområder: å redusere arbeidsgivers risiko ved å ansette, å videreutvikle arbeidsrettede tilbud for personer med rus- og psykisk helse-utfordringer og å bedre mulighetene til tilrettelagt opplæring. Det ble gjennomført forsøk med tilrettelagt opplæring for voksne, bl.a. innen helse- og oppvekstfag og byggfag. Kompetansepluss-ordningen ble styrket for å gi flere kurs i grunnleggende ferdigheter på arbeidsplassen sin. Det ble også gjort endringer i Navs opplæringstiltak for at flere brukere skal få et bedre tilbud som gir formell kompetanse.

Inkluderingsdugnaden pekte også på at det trengs mer og bedre samarbeid mellom Nav, fylkeskommunene og næringslivet for å tilpasse opplæringstilbudet som er rettet mot behovene i markedet. I forlengelsen av dette er Trøndelagsmodellen etablert. Det er et samarbeid mellom Nav, Trøndelag fylkeskommune og næringslivet for å kvalifisere kandidater til å matche arbeidsmarkedet. I mars 2022 ble det sendt 6 000 sms-er til personer i Trøndelag som stod utenfor arbeidslivet. Rundt 600 mennesker møtte opp til kickoff. Det ble arrangert møteplasser der næringslivet og aktuelle kandidater fikk møte hverandre flere steder i Trøndelag. Drøyt 400 av dem fikk læreplass og er nå godt i gang med et skreddersydd løp mot fagbrev og fast jobb.

Hvordan vil arbeids- og inkluderingsministeren bidra til at flere fylker i landet får et tettere samarbeid mellom Nav, fylkeskommuner, kommuner og næringslivet ved bruk av noe som ligner Trøndelagsmodellen, eller andre modeller som også ser ut til å ha god effekt – sånn at opplæring og kvalifiseringstiltak matcher det behovet bedriftene har for kompetanse og arbeidskraft?

Statsråd Marte Mjøs Persen [12:30:48]: Jeg vil gjerne starte med å takke, først representanten Angell Gim-

se og deretter representanten Hofstad Helleland, for å løfte et svært aktuelt og viktig tema.

Vår felles velferd bygger på at flest mulig deltar i arbeidslivet. Arbeid bidrar til verdiskaping. Arbeid skaper fellesskap, utvikling og mestring og er nøkkelen til mer rettferdig fordeling. Regjeringens utgangspunkt er derfor at alle som kan og vil jobbe, skal få muligheten til dette.

Det er viktig at de som trenger hjelp til å få eller beholde arbeid, får tilbud om god og tilrettelagt bistand. Nav skal bistå de som strever med å komme i arbeid, bl.a. gjennom å tilby god avklaring, oppfølging og nødvendig tilrettelegging.

Nav kan også tilby ulike arbeidsmarkedstiltak avhengig av den enkeltes behov. Flere har sammensatte utfordringer og behov som ikke kan løses av én sektor alene. I slike tilfeller må hjelpen bygge på et nært samarbeid med andre sektorer. Særlig gjelder dette innsats som foregår i skjæringspunktet mellom helse, utdanning og arbeid.

Dagens arbeidsmarked er preget av høy etterspørsel etter arbeidskraft, og lav ledighet. Dette gir et godt utgangspunkt for å inkludere flere av dem som står utenfor arbeidslivet. Samtidig melder virksomheter om at de har utfordringer med å få tak i kvalifisert arbeidskraft. Kompetansen de trenger, samsvarer ikke alltid med kvalifikasjonene hos personer som står uten arbeid. Slike utfordringer kan en ikke løse uten en betydelig satsing på kompetanse, og denne regjeringen vil gjøre det lettere for flere å delta i opplæring og kompetanseheving.

Regjeringen har nylig lagt fram forslag til ny opplæringslov, hvor det bl.a. innføres en rett til fullføring av videregående opplæring og rett til å ta flere fagbrev. Regjeringen vil også innføre modulstrukturert opplæring som hovedmodell for voksne fra høsten 2024. Det vil legge til rette for mer tilpassede og ofte kortere opplæringsløp for voksne.

For noen uker siden la regjeringen også fram en stortingsmelding om kompetansebehovet i Norge. Her understrekes det bl.a. at det å kvalifisere og mobilisere flere av dem som står utenfor arbeidslivet, vil være ett av regjeringens prioriterte områder innenfor utdannings- og kompetansepolitikken framover.

44 pst. av voksne utenfor arbeidslivet har i dag kun grunnskoleutdanning. Samtidig blir fullført videregående opplæring stadig viktigere for å få en stabil tilknytning til arbeidslivet, og regjeringen ønsker å kvalifisere flere gjennom å legge til rette for et tettere samarbeid mellom fylkeskommunen og Nav, slik at flere får mulighet til å gjennomføre fag- og yrkesopplæring.

Flere av Navs brukere har dårlige erfaringer fra tidligere skolegang og trenger støtte og tro på egen mestring.

Mange vil også ha behov for ekstra tilrettelegging underveis i utdanningsløpet, og tett kontakt med arbeidslivet er sentralt både for å planlegge tilbud og for å sikre læreplasser og muligheter for jobb i den andre enden.

Det er allerede i dag utviklet flere lokale samarbeidsmodeller spesielt rettet mot å kvalifisere Navs brukere. Et godt eksempel på en slik samarbeidsmodell er, slik representanten Hofstad Helleland nevner, Trøndelagsmodellen.

Det som kjennetegner flere av samarbeidsmodellene, er at Nav, fylkeskommunen, kommunen og lokale arbeidsgivere samarbeider om skreddersydde utdanningsløp som matcher lokale arbeidskraftsbehov. Navs rolle er særlig knyttet til arbeidsmarkedsanalyser, rekruttering, oppfølging og bidrag til finansiering. Kommunene og arbeidsgivere bidrar ofte med praksisplasser og læreplasser, mens fylkeskommunene står ansvarlig for det formelle utdanningsløpet.

For 2023 er det bevilget 25 mill. kr til et forsøk med tilpasset videregående opplæringstilbud for ledige og for personer med nedsatt arbeidsevne som trenger fag- og yrkesopplæring for å komme i arbeid. Nav og fylkeskommunen skal samarbeide om tilbudene, og midlene skal bl.a. dekke tjenester og tiltak som kommer i tillegg til det ordinære tilbudet. Forsøket skal evalueres og vil kunne danne grunnlag for nasjonal politikktutvikling.

Mitt inntrykk er at det allerede foregår mye godt samarbeid om opplæring og kvalifisering i fylkene. Regjeringen vil understøtte dette arbeidet og legge til rette for videreutvikling av tilbudet framover. Jeg deler dermed vurderingen til representanten som har tatt opp denne interpellasjonen, av at et samarbeid mellom Nav, fylkeskommunen, kommunen og næringslivet er viktig for økt sysselsetting og inkludering over hele landet. Det er også viktig å ha i mente at mye av kompetanseutviklingen faktisk foregår på arbeidsplassen, og at det gjør arbeidslivet til den viktigste arenaen for livslang læring.

Linda Hofstad Helleland (H) [12:36:01]: Jeg vil takke statsråden for svaret, og jeg er veldig glad for at det er et tema som statsråden og regjeringen er veldig opptatt av.

Å få til et tettere samarbeid mellom næringsliv og utdanningsinstitusjonene haster, og det må også tilrettelegges for det i praksis. Derfor er det veldig fint at også næringsministeren sitter i salen akkurat nå, for her trengs det samarbeid på alle nivåer, både i politikk og forvaltning og med næringslivet. Når de skriker etter flere fagfolk og høykompetente medarbeidere, er det noe vi må hensynta for å sikre verdiskapingen og den omstillingen vi skal gjennom, særlig når det gjelder utforming av opplæring og kvalifiseringstiltak. Hvilke samarbeidsmekanismer trenger vi nå for å sikre en effektiv og mål-

rettet problemløsning? Jeg har lyst å vise til Trøndelag, der vi ser at vi lykkes med dette lokalt hos oss. Sånt trenger vi mer av.

Jeg har lyst til å utfordre regjeringen og statsråden konkret på hva som kan gjøres. Hvordan ser statsråden på at vi gjennomgår særaldersgrenser, sånn at vi kan vurdere disse i takt med utviklingen av levealderen? Hvordan ser statsråden på å utrede insentiver for å få flere til å stå lenger i jobb og få arbeidsgivere til å beholde og også ansette flere arbeidstakere over 62 år, som har verdifull kompetanse, og som kanskje med litt skoling og kurs kan bidra til å gjøre en god jobb? Hvordan tenker regjeringen og statsråden at man helt konkret kan legge til rette for samarbeid mellom den enkelte utdanningsinstitusjon og det regionale og lokale næringslivet? Hvordan sikrer man den kompetansen som bedriftene i den regionen som er knyttet til den enkelte utdanningsinstitusjonen, har, og hvordan kan man sikre rask behandling av nye utdanninger som i større grad er tilpasset det næringslivet vi har i dag?

Statsråd Marte Mjøs Persen [12:38:59]: Det er ingen tvil om at det er viktig å jobbe i alle deler, og ikke minst i begge ender, av arbeidslivet for å sikre at flere kan stå i arbeid. Jeg kan forsikre representanten om at regjeringen sammen med partene er i gang med et arbeid om særaldersgrenser og også med oppfølging av pensjonsreformen, for at flere får insentiv til å stå i jobb. Jeg vil understreke det jeg sa i mitt forrige innlegg, at den viktigste læringsarenaen er på arbeidsplassen, og vi må jobbe videre for å sikre at flere kan jobbe lenger og også få påfyll av kompetanse gjennom hele arbeidslivet.

De siste årene er det gjennomført en betydelig satsing på å kvalifisere flere som står uten arbeid, og legge til rette for at de får en mer stabil tilknytning til arbeidslivet. Jeg har også lyst til å nevne ungdomsgarantien som regjeringen innfører i Norge, der vi skal gi tett og tidlig oppfølging og ikke minst et tverrfaglig samarbeid med både utdanningssektoren, Nav og også helsetjenesten, som er viktig. Ungdomsgarantien skal sørge for at unge som trenger hjelp til å komme i arbeid, får nettopp den tidlige innsatsen med tett oppfølging så lenge det er nødvendig.

Det finnes flere samarbeidsmodeller enn Trøndelagsmodellen rundt omkring i landet, og jeg mener at nettopp det som nevnes av representanten Hofstad Helleland om at man har god kontakt med det lokale næringslivet, er veldig viktig. Vi har ulike næringsstrukturer rundt omkring i landet. Vi har f.eks. også Samarbeidsmodell Oslo, som er en fagopplæring rettet mot voksne, arbeidssøkende innvandrere med svake formelle kvalifikasjoner eller svake grunnleggende ferdigheter, som

trenger et kompetanseløp og et tilpasset opplæringsløp og bistand fra Nav for å få et fagbrev. Det er tilpasset den situasjonen som er i Oslo, og det er et samarbeid mellom Nav og Utdanningsetaten. Vi har også Menn i helse, som er et viktig tiltak for å få flere til å bli egnet for arbeid i helse- og omsorgssektoren. Det gir målgruppen, som er Nav-brukere og menn i alderen 25–55 år, en mulighet til å ta videregående skole, med vg1 og vg2, komprimert til ett år.

Det finnes enda flere modeller rundt omkring i landet som baserer seg på nettopp at man må gi kvalifisering. Når 100 000 unge i dag står utenfor arbeid, kvalifisering, utdanning eller opplæring, er nettopp dette viktig å sørge for. Det er derfor vi styrker bemanningen, for å gi flere muligheten til å få en ungdomsveileder. Det skjer med helårsvirkning fra neste år.

Linda Hofstad Helleland (H) [12:42:31]: Jeg takker igjen for svaret.

Jeg er helt enig med statsråden i at det er mange ulike måter å gjøre dette på, og jeg tror at ulike prosjekter kan fungere ulikt fra sted til sted. Det viktige vi politikere gjør nå, er å bidra til forståelsen om at man her må jobbe sammen. Næringslivet vil ikke greie å skaffe seg den kompetansen alene, og utdanningsinstitusjonene vil ikke klare det alene, så å jobbe på utradisjonelt vis og si at dette er en stor felles utfordring for oss som nasjon på alle områder, er helt nødvendig.

Jeg er bekymret over at det er så mange som fortsatt står uten jobb. Vi vet at mange som har lyst til å jobbe og bidra, ikke klarer å komme seg inn i arbeidslivet. Det at vi ikke klarer å benytte oss av det potensialet som er der, er et stort tap både for næringslivet og for offentlig sektor.

Fra Høyres side er dette – og det tror jeg statsråden vet – noe vi kommer til å følge nøye med på. Vi har selv, hos oss, utviklet mye politikk på området, nettopp fordi vi hører hvilke konkrete løsninger som etterspørres fra myndighetenes side. Vi vil bidra konstruktivt i tiden framover for å komme med forslag og initiativ til hvordan vi kan bedre samarbeidet mellom de ulike aktørene, hvordan vi på kort og lengre sikt skal klare å sikre den kompetansen vi trenger, samtidig som vi i mye større grad klarer å hente inn veldig mange av dem som ønsker å bidra, som ønsker å jobbe, inn i arbeidslivet.

Statsråd Marte Mjøs Persen [12:45:20]: Det hadde vært enda kjekkere hvis vi var flere som hadde ordet i denne debatten, som kanskje er en av de viktigste i vår tid. Jeg vil derfor nok en gang gi honnør til representantene Hofstad Helleland og Angell Gimse for å ta opp dette viktige temaet.

Jeg deler representanten Hofstad Hellelands bekymring for at for mange står utenfor arbeidslivet. Vi vet

hvilke utfordringer dette kan skape for den enkelte, samtidig som samfunnet går glipp av viktige ressurser. Framover blir vi flere eldre og relativt færre i arbeidsfør alder. Tilgangen på arbeidskraft fra utlandet er også usikker, og under pandemien så vi hvor sårbart deler av det norske arbeidslivet er.

Det siste året har krigen i Ukraina ført til at mange har måttet flykte fra sine hjem. I 2022 kom over 37 000 fordrevne fra Ukraina til Norge, og i 2023 forventes tallet å bli høyere. Det er viktig at så mange som mulig av disse kan komme raskt i arbeid og bli i stand til å forsørge seg og familien sin så lenge de er i landet. Det er også en stor utfordring.

Jeg har allerede understreket at regjeringen er opp-tatt av at alle som kan og vil jobbe, skal få muligheten til dette. Vi har iverksatt en betydelig innsats rettet mot unge og vil innføre en egen ungdomsgaranti i Nav fra andre halvår 2023. Vi vil også innføre et forsøk med arbeidsorientert uføretrygd for unge uføre under 30 år og styrke innsatsen overfor unge med psykiske lidelser og rusproblemer.

I årene som kommer, kan knapphet på kompetanse bli en av de viktigste flaskehalsene for å løse store samfunnsutfordringer. Regjeringen har nylig lagt fram en stortingsmelding som belyser dette utfordringsbildet og foreslår tiltak for å møte situasjonen.

Vi vet at det å ha gjennomført videregående opplæring reduserer risikoen for ledighet og varig utenforskap. Nav legger derfor vekt på fag- og yrkesopplæring som tiltak for dem som trenger kvalifisering. Ofte trengs det tilrettelegging for å fullføre utdanningen. Regjeringen har derfor iverksatt satsing som støtter opp under et tettere samarbeid mellom Nav og fylkeskommunen om mer tilrettelagte videregående opplæringsløp for dem som trenger det. Flere av virksomhetene Nav samarbeider med, er også opptatt av å videreutvikle kompetansen til de kandidatene som formidles fra Nav, bl.a. med sikte på at flere kan ta fagbrev og ansettes i faste, hele stillinger.

Det er et stort behov for å inkludere flere i arbeidslivet, og jeg håper vi kan stå sammen om å finne gode løsninger som bidrar til nødvendig kvalifisering, høy sysselsetting og ivaretagelse av velferdssamfunnet.

Presidenten [12:47:55]: Sak nr. 6 er dermed omme.

Sak nr. 7 [12:47:58]

Innstilling fra næringskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Lars Haltbrekken, Birgit Oline Kjerstad og Torgeir Knag Fylkesnes om opprydding av nedlagte og forurensende gruver (Innst. 265 S (2022–2023), jf. Dokument 8:112 S (2022–2023))

Presidenten [12:48:16]: Etter ønske fra næringskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen. De som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Geir Jørgensen (R) [12:48:48] (ordfører for saken): Jeg vil først få lov til å takke komiteen for arbeidet med dette Dokument 8-forslaget.

Næringskomiteen har behandlet forslag fra stortingsrepresentantene Lars Haltbrekken, Birgit Oline Kjerstad og Torgeir Knag Fylkesnes om opprydding av nedlagte og forurensende gruver.

Det er en enstemmig komité som legger fram følgende tilråding:

«Stortinget ber regjeringen innhente en total oversikt over gamle nedlagte gruver i Norge og forurensningsfaren de utgjør ut ifra de stedegne kvalitetene til vann- og jordforekomstene, og innen utgangen av vårsesjonen 2024 komme tilbake til Stortinget på egnet måte.»

Vi fikk en orientering fra næringsminister Jan Christian Vestre den 15. februar. Det legges fram tre mindretallsforslag, som jeg benytter anledningen til å ta opp.

Jeg vil knytte noen ord fra oss i Rødt til dette gode representantforslaget og takke forslagsstillerne for et viktig forslag.

Når det gjelder de nedlagte gruvene, som staten har et ansvar for, 15 i alt, utgjør de en vedvarende forurensningskilde til mark og vassdrag. Og for å understreke hvor vanskelig dette er, kan jeg ta et eksempel fra mitt eget hjemfylke Nordland, Sulitjelma, hvor man i dag ennå ikke vet hvordan man skal få stanset denne forurensningen. Man har forsøkt å fylle de gamle kobbergruvene med vann, som et forbedrende tiltak, men det viser seg da at avrenningen faktisk har blitt verre – forurensningsfaren har blitt større. Det understreker hvor viktig dette er.

Når vi framover skal få en minerallov, og vi skal satse på å utvinne mer metaller og mineraler her hjemme i Norge, er vi også nødt til å ha et sterkt fokus på hva som skjer når virksomheten er avsluttet. Moderne gruvedrift er ikke i dag som den var i 1906, da de fant en jernmalforekomst i Sør-Varanger. Så oppsto det en by og et samfunn med arbeiderkamp, med skoler, sykehus og alt. Nei, dagens moderne gruvedrift er en del av det internasjonale kapitalistiske systemet. Man får en brakkerigg og et selskap som skal drive ut malmen og utnytte dette raskest mulig før de drar av gårde til neste sted. Da må vi

ikke komme dit at lokalsamfunnene sitter igjen med tømte verdier og en vedvarende forurensningskilde i mange, mange år. Det blir viktig for statsråd Jan Christian Vestre å sy igjen den sekken når mineralloven kommer.

Presidenten [12:51:51]: Representanten Geir Jørgensen har tatt opp mindretallsforslagene i saken.

Tobias Hangaard Linge (A) [12:52:05]: Jeg vil starte med å takke saksordføreren for en ryddig framleggelse av saken.

Det er ingen tvil om at gruveindustrien historisk har vært utrolig viktig for Norge. Den har bidratt til yrende lokalsamfunn og lokal verdiskaping mange steder i landet. Det er heller ingen tvil om at datidens krav til miljø og tilgjengelig teknologi har etterlatt seg relativt store områder med ulik grad av forurensning i forbindelse med gammel gruveinfrastruktur.

For Arbeiderpartiet har det vært veldig viktig å ta tak i de områdene der forurensningsfaren er størst. Det var også bakgrunnen for at vi iverksatte omfattende tiltak på Løkken Verk etter pålegg i 2008, og i statsbudsjettet for inneværende år har vi bevilget 16 mill. kr til de første trinnene i oppryddingen i Follidal Gruver. Jeg registrerer også det forrige representant nevnte fra talerstolen, om Sulitjelma, at man der ikke har funnet noen varig løsning. Vi mener, og det understreker vi også i merknads form, at det er viktig at man framover går i mye tettere dialog med de faglige myndighetene, men også med kunnskapsmiljøene, universitetsmiljøene, for å finne gode løsninger også for fremtiden.

Når tiltakene på de mest forurensede gruvene nå er iverksatt, mener vi det fornuftige neste steget er å gå videre med kartlegging. Det er mange gamle gruver rundt om i landet vårt der forurensningsfaren ikke er avklart, og derfor er jeg glad for at hele komiteen kan stille seg bak forslaget om å kartlegge gamle, nedlagte gruver og forurensningsfaren disse utgjør.

Jeg vil også legge til at vi i Arbeiderpartiet i stor grad mener at flere av de andre forslagene som forslagsstillerne løfter, har gode intensjoner, men understreker at vi må gjøre dette skrittvis. Derfor mener vi det nå må kartlegges for å avdekke alle vesentlige forhold, før vi fatter eventuelle andre vedtak knyttet til ansvar og videre opprydding.

I det grønne skiftet og i den digitale tidsalderen vi nå lever i, vil behovet for mineraler bli stadig større, og Norge skal gå foran og vise verden at vi kan skape verdens mest miljøvennlige og bærekraftige mineralnæring. Heldigvis har teknologien utviklet seg også på mineralfeltet. Vi klarer i dag å utnytte i all vesentlighet de fleste massene som tas ut, og håndteringen av forurensede masser er også betydelig bedre. Det er like fullt viktig at

vi rydder opp etter gamle synder fra fortidens gruveindustri. Det er vi godt i gang med allerede, og med vedtaket senere i dag om kartlegging mener jeg at vi tar det arbeidet et viktig steg videre.

Olve Grotle (H) [12:54:50]: Mineralnæringa er ei viktig næring for landet vårt og ei næring som kjem til å bli viktigare og viktigare. Grunnane til det er mange, men sentralt står både behovet for mineral i det grønne skiftet og den geopolitiske situasjonen, der det kan bli mangel på strategisk viktig mineral.

Saka i dag handlar rett nok om ei anna side ved mineralnæringa, nemleg dei miljøutfordringane næringa har og kan gje. Når vi behandlar saka i dag, er det difor ikkje berre fordi det er viktig å ta fatt i dei utfordringane som representantforslaget tek opp, men òg fordi det seier noko om korleis vi skal behandle problemstillingane framover. Skal vi lykkast med å utvikle mineralnæringa vår i åra framover, må vi gjere det på ein miljømessig god og berekraftig måte.

Som resten av komiteen er Høgre oppteke av å avgrense forureining frå gamle, nedlagde gruver. Fleirtalet har i saka vist til svarbrevet frå statsråden til komiteen, der det blir gjort greie for forureiningslova § 7 andre ledd, om at den ansvarlege, når det er fare for forureining, skal sørgje for tiltak for å hindre forureininga. Vidare skal miljøstyresmaktene i saker der ansvarsforholda er uklare, vurdere frå sak til sak kven som er nærmast til å ta ansvar, og vidare gje pålegg om å setje i verk tiltak. Det er i saka òg vist til fleire konkrete gruver og saksforhold, men det vil gå utover rammene i dette innlegget å kome inn på det her.

Når komiteen no samrøystes går inn for at regjeringa skal innhente eit totalt oversyn over gamle, nedlagde gruver i Noreg, forureiningsfaren dei utgjør for den lokale kvaliteten til vatn- og jordførekomstane, og kome tilbake til Stortinget på eigna måte, meiner Høgre at det vil gje eit godt grunnlag for å arbeide vidare med temaet. Dette gjeld det som også elles er nemnt i merknadene, nemleg at styresmaktene i større grad enn i dag bør involvere relevante forskings- og kunnskapsmiljø for å utvikle kompetanse og nye løysingar på feltet.

Per Olav Tyldum (Sp) [12:57:33]: Senterpartiet er opptatt av å begrense forurensningen fra gamle nedlagte gruver. Det ble igangsatt et systematisk arbeid på 1980-tallet, men til tross for det pågår det fortsatt forurensning flere steder. Det er tatt gode grep, men mer gjenstår. Det er innført tiltak på eksempelvis Løkken Verk, hvor to av tre miljømål per i dag er oppfylt. Det er avsatt 16 mill. kr til første trinn av oppryddingen i Follidal. Det varsles også tiltak i andre områder. Det er bra.

Jeg er glad for at myndighetene er opptatt av å bygge opp ytterligere kompetanse på gruveforurensning, og at

forsknings- og kunnskapsmiljøene involveres for å utvikle nye løsninger og kompetanse.

Gruvedrift har spilt en viktig rolle i norsk næringsliv og er blant de eldste eksportindustriene i landet. Næringen har en lang og betydningsfull historie, og det er derfor viktig å ta ansvar for forurensningen fra gamle gruver. Jeg tillater meg derfor å referere til innspill gitt til komiteen fra kommunene Røros, Holtålen, Os, Tolga og Engerdal. Kommunene, som tilhører verdensarvområdenes bufferzone, setter stor pris på at denne saken blir tatt opp, og viser tydelig engasjement. De poengterer at ansvaret for oppfølging, opprydding og sikring av gruveområdene, herunder finansiering, bør plasseres hos staten, for å sikre at en har en langsiktig og tydelig organisering.

Avslutningsvis: Det er å legge merke til at en samlet komité ser fram til en total oversikt over gamle nedlagte gruver og hvilke forurensningsfarer disse utgjør.

Rasmus Hansson (MDG) [12:59:40]: Takk til forslagsstillerne, som tar opp denne viktige problemstillingen.

Riksrevisjonen har altså konkludert med en ganske dramatisk kritikk av regjeringen og departementet i denne saken og har slått fast at Nærings- og fiskeridepartementet ikke forvalter sitt ansvar for de hjemfalte gruvene i tråd med forurensningsloven. Det er en alarmende situasjon, spesielt når det gjelder tre av de mest forurensende gruvene, Løkken Verk, Follidal Verk og Sulitjelma, som har hjemfalt til staten. Derfor er jeg glad for at en samlet komité foreslår å be regjeringen innhente en total oversikt over de gamle, nedlagte gruvene og forurensningsfaren som de utgjør.

Så er det desto mer synd at det ikke er flertall for de langt mer presise forslagene som er lagt fram, om å avklare forurensningsansvaret for disse gruvene, om at det økonomiske ansvaret til selskapene som har hentet ut verdier fra gruvevirksomheten, vektlegges i vurderingen av hvem som har forurensningsansvaret, og om å lage en tidfestet plan for opprydding av alle de nedlagte og forurensende gruvene.

Den situasjonen vi nå diskuterer, er et resultat av at de som har hatt politisk makt, som er omtrent de samme som har politisk makt i dag, ikke har stilt de nødvendige miljøkravene til utøverne. Da er det deprimerende at de samme partiene nå ikke vil stille tilstrekkelig strenge krav om opprydding. Dette er jo miljøgjeld som faller til betaling, og tiden er inne for at vi må begynne å betale denne gjelden, ikke fortsette å skyve den foran oss og stikke fra ansvaret.

Jeg forventer i hvert fall at regjeringen følger opp vedtaket som får flertall i dag, på en spesielt grundig måte, og at tidligere vedtak om å stille strengere krav om tilbakefylling og økt ressursutnyttelse blir fulgt opp. Dette

skal sette standarden for framtidens gruve drift, som vi nå er svært opptatt av i en situasjon hvor det trengs nye metaller, osv. – en debatt vi har vært innom i stor grad – samtidig som den nye gruvevirksomheten må være miljøvennlig og naturpositiv i en helt annen utstrekning enn til nå, slik at den ikke skaper nye problemer av den kategorien som vi nå er nødt til å betale for.

Ingrid Fiskaa hadde her teke over presidentplassen.

Statsråd Jan Christian Vestre [13:02:32]: Jeg er helt enig med – og vil gjerne takke – både forslagsstillerne og hele komiteen i engasjementet for at det er viktig å redusere forurensning fra våre gamle gruver.

Det generelle utgangspunktet kjenner vi jo. Etter både tidligere og dagens lovgivning er det den som driver, eller som har drevet, med mineralvirksomhet, som er ansvarlig for sikring og opprydding etter driften. Så sa representanten Hansson at det ansvaret kunne henledes til sittende regjering. Vel, Follidal gruver startet sin virksomhet på midten av 1700-tallet, så her er det nok mange som har ansvaret både for de miljøkrav som har blitt stilt, og for den oppfølgingen som senere har blitt gjort, når det gjelder både sikring og opprydding etter denne driften. Det viktigste er at vi sammen tar ansvaret.

Når det så gjelder gamle gruveområder, er det ikke alltid at virksomheten som tok ut mineralene, eksisterer lenger, eller at rettsetterfølgerne kan pålegges et ansvar for opprydding. I saker med uklart ansvarsforhold vil miljømyndighetene vurdere fra sak til sak hvem som er nærmest til å ha dette ansvaret og som da også kan gis pålegg om opprydding. Det gjelder uavhengig av om det er en privat eller en statlig aktør som vurderes å være nærmest til å ha ansvar for den forurensende eiendommen. Det er Klima- og miljødepartementet som er overordnet miljømyndighet i Norge.

Det finnes nedlagte gruver i alle landets fylker. I tillegg til å være en kilde til forurensning er også disse gamle gruvene en industri- og kulturhistorisk verdi for oss. Det er over tusen vannforekomster i Norge som er påvirket av avrenning fra nedlagte gruver. Selv ved en individuell vurdering og påfølgende tiltak som kan være både omfattende og svært kostnadskreven, tilsier både erfaring og kunnskap om nedlagte gruver at vannforekomstene ikke nødvendigvis vil oppnå god tilstand.

Når det gjelder de gruveområdene som Nærings- og fiskeridepartementet har ansvar for, er jeg selvfølgelig helt enig med Riksrevisjonen i at det er viktig å begrense forurensningen og oppfylle miljøpåleggene. Samtidig må tiltakene vurderes mot eventuelle ulemper, og det er ikke alltid sånn at det vil være riktig ressursbruk hvis effekten av tiltakene er svært usikker. Konkret for gruver som mitt departement har ansvar for, er forurensnings-

risikoen vurdert til å være størst for Follidal Verk, Løkken Verk og Sulitjelma gruver. Det er bakgrunnen for at Løkken Verk tidligere er blitt prioritert i oppryddingsarbeidet, og at vi i statsbudsjettet for inneværende år har bevilget 16 mill. kr til å starte oppryddingsarbeidet i Follidal.

Det ble gjennomført en omfattende kartlegging på 1980- og 1990-tallet. Da ble det utarbeidet en liste på ca. hundre gruver der potensialet for forurensning ble prioritert. Vi har prioritert den listen med 12–13 gruver, deriblant dem jeg nevnte, inklusiv Røros. Miljødirektoratet og myndighetene har siden det jobbet kontinuerlig med både å avklare ansvarsforhold og pålegge tiltak for dette. Det vil vi også i det videre gjøre – nå med Stortingets ferske vedtak.

Presidenten [13:05:37]: Dei talarane som heretter får ordet, har òg ei taletid på inntil 3 minutt.

Heidi Greni (Sp) [13:06:00]: Det er godt å se at komiteen er enig om den viktige målsettingen at forurensning fra nedlagte gruver ikke skal ødelegge naturgrunnet for fisk og dyr, og ikke minst at en enstemmig komité støtter at Stortinget ber regjeringen «innhente en total oversikt over gamle nedlagte gruver i Norge og forurensningsfaren de utgjør ut ifra de stedege kvalitene», og at dette skal komme til Stortinget innen utgangen av vårsesjonen 2024.

Det er helt nødvendig å få en oversikt for at vi skal klare å ta tak i dette. Én ting er de gruvene som har statlig eierskap – der er ansvarsforholdet kartlagt – men vi har mange gruver, særlig i mitt område, der eierforholdet er mer uavklart. Jeg kommer fra Holtålen kommune. Det er en kommune med et vernet vassdrag, Gaulavassdraget, samtidig som vi er en del av buffersonen til verdensarvstedet Røros. Vi har Killingdal gruver, der dette er en veldig aktuell problemstilling, som ble nedlagt i 1986. Mye tyder på at det er kommunen som står som eier, men det er staten som har gjort oppryddingsarbeidet og tatt det ansvaret. Men som det står i innstillingen, er det mye av det oppryddingsarbeidet som alltid vil være midlertidig, og nå, 15–20 år etterpå, ser vi at avrenningen fra veltene øker, osv.

Situasjonen hos oss er at avrenningsvannet skal gå ned i gruen. Da det ble prosjektert, var planen at dette skulle være en tørr grue fordi to luftesjakter skulle holdes tørre, ifølge fagfolk. Nå er situasjonen at den er fylt over det krysningpunktet, og det er ikke lenger gjennomtrekk, og vi har en kjempeutfordring fordi vi ikke vet hvordan det ser ut. Det er Nord-Europas dypeste gruve, men vi aner ikke hvor mye det stiger i året, og vi vet ikke hvor lang tid det tar før gruen er fylt.

Etter mitt syn er det helt umulig for en kommune å ha verken kompetansen eller økonomien til å gjøre noe

med dette, så jeg er glad for at det nå blir kartlagt. Jeg er helt overbevist om at staten må ta ansvaret for både oppfølgingen og det økonomiske, for ingen kommune – verken min eller andre kommuner – har mulighet eller kompetanse til det.

Vi hadde også en situasjon i 2018 da det oppsto et stort synkehull der. Da var det en stor diskusjon om hvorvidt det var grunneierlaget som skulle ta det ansvaret. Til slutt ble det til at staten tok ansvaret og fikk tettet det igjen, for det utgjorde en stor trussel mot ferdsel i området. Dette er også et kulturminne som blir brukt til kulturelle aktiviteter.

Jeg er altså veldig glad for at dette nå blir kartlagt, og jeg håper at vi kommer fort i gang med tiltak i disse gruvene.

Presidenten [13:09:02]: Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 7.

Sak nr. 8 [13:09:08]

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens undersøkelse av Forsvarets informasjonssystemer for kommunikasjon og informasjonsutveksling i operasjoner (Innst. 259 S (2022–2023), jf. Dokument 3:3 (2022–2023))

Presidenten [13:09:25]: Etter ønske frå kontroll- og konstitusjonskomiteen vil presidenten ordna debatten slik: 5 minutt til kvar partigruppe og 5 minutt til medlemmer av regjeringa.

Vidare vil det – innanfor den fordelte taletida – bli gjeve høve til inntil seks replikkar med svar etter innlegg frå medlemmer av regjeringa, og dei som måtte teikna seg på talarlista utover den fordelte taletida, får ei taletid på inntil 3 minutt.

Seher Aydar (R) [13:09:59] (ordfører for saken): Da rapporten om Forsvarets informasjonssystemer for kommunikasjon og informasjonsutveksling i operasjoner ble lagt fram, uttalte riksrevisoren at det er en av de mest alvorlige rapportene Riksrevisjonen noen gang har lagt fram. En alvorlig rapport ble med dagens sikkerhetsbilde enda mer alvorlig.

Selve undersøkelsen er gradert, men Riksrevisjonen har utarbeidet en ugradert versjon. At det finnes en offentlig rapport, bidrar til at befolkningen ikke er frarøvet en åpen debatt om en av de mest alvorlige rapportene. Komiteen avholdt en lukket høring i denne saken, og jeg er glad for at Forsvarsdepartementet strakk seg langt i å avgradere høringsreferatet. Alt dette bidrar til at vi kan ha denne debatten for åpne dører.

Riksrevisjonen har undersøkt perioden for forrige langtidsplan, altså 2017–2020. Riksrevisjonen konkluderer

derer med at mangler i samvirke mellom Forsvarets kommando- og kontrollinformasjonssystemer kan påvirke Forsvarets operative evne, at sårbarheter innen sikkerhet i Forsvarets kommando- og kontrollinformasjonssystemer gir risiko for svekket operativ evne, og at Forsvarsdepartementet over tid ikke har klart å realisere effektive og sikre informasjonssystemer som understøtter Forsvarets operative evne. Det er urovekkende.

Jeg skal ikke lese opp alle de alvorlige manglene Riksrevisjonen har avdekket, men jeg vil framheve to områder. Det ene er at det ikke bare er snakk om gamle systemer med gamle problemer, men at det skapes nye problemer som følge av hvordan forsvarssektoren er organisert. Det kjøpes bl.a. inn nytt utstyr til Forsvaret som ikke fungerer fullt ut sammen med systemer som Forsvaret allerede bruker. Dette gjelder bl.a. de nye kampflyene, som utgjør det største offentlige innkjøpet i historien. En enstemmig komité forventer at anskaffelsesrutinene i forsvarssektoren ikke legger opp til nye samhandlingsproblemer.

Et stort tema har vært samarbeidsproblemene mellom Forsvaret og Forsvarsmateriell. Forsvarsmateriell ble opprettet etter anbefalingen til daværende forsvarssjef. I høringen viste både sittende forsvarssjef og forsvarsministeren til utydelig rollefordeling mellom Forsvaret og Forsvarsmateriell. Til mitt spørsmål om hvorvidt forsvarssjefen i dag opplever å ha forutsetninger og myndighet til å sikre Forsvaret effektive og sikre kommando- og kontrollinformasjonssystemer, svarte forsvarssjefen bl.a. at han opplagt har ansvaret, men at myndigheten ennå ikke er der. Komiteen understreker at forsvarsministeren må etablere en styringsmodell med tydeligere ansvar og myndighet, hvor Forsvaret og forsvarssjefen gis et mer helhetlig ansvar.

Det andre er at det må ryddes opp i programmene Mime og MAST. Forrige regjering la opp til strategisk partnerskap hvor private leverandører ikke bare skulle utvikle og levere systemene, men også ta over oppgaver knyttet til å drifte dem. Dette ble gjort uten å avklare hva slags forpliktelser selskapets ansatte har til å stille opp ved krise og krig, altså om Forsvaret får IKT-støtten det behøver. Riksrevisjonen fant vesentlig risiko ved dette, og en samlet komité ber regjeringen om en avklaring. Forsvaret har nylig avlyst den planlagte anbudsrunderen for MAST. Komiteens flertall har tillit til at det er en klok vurdering.

For Rødt har det vært viktig å lytte til hva de tillitsvalgte i Forsvaret har hatt å si. Verken Norges offisers- og spesialistforbund eller Befalets Fellesorganisasjon ønsker at ansvaret for å drifte eller forvalte IKT-systemer skal overlates til aktører utenfor Forsvaret. Det synes jeg regjeringen skal rette seg etter. Jeg minner om at regjeringspartiene i Hurdalsplattformen lovet en helhetlig

gjennomgang av strategiske partnerskap i forsvarssektoren.

Helt til slutt vil jeg takke komiteen for et godt samarbeid. Jeg opplever at det var ønske om og alvor over at vi ville se på alle disse sakene og være så samlet som mulig der det var mulig å være det. Jeg vil takke Riksrevisjonen for den viktige rapporten, og ikke minst alle som har svart på våre spørsmål under høringen.

Neste gang Riksrevisjonen ser på Forsvarets informasjonssystemer, trenger vi at konklusjonen er en helt annen. Det er riktig at utfordringene som vi har i dag, ikke ble skapt under denne regjeringen, men det er likevel denne regjeringen som har ansvaret for å løse dem raskt og grundig. Det håper jeg at vi ser, og at vi neste gang vi får en rapport, kan konkludere med at vi har kommet framover, og at vi kan si at Forsvarets operative evne ikke er svekket.

Lubna Bobby Jaffery (A) [13:15:13]: Det er ikke hverdagskost at kontroll- og konstitusjonskomiteen behandler saker av en slik alvorlighetsgrad som denne. Jeg vil takke komiteen for et godt samarbeid i en krevende sak og også takke saksordføreren for grundig og godt arbeid. I tillegg vil jeg takke Riksrevisjonen og departementet, som har bidratt til mest mulig åpenhet i saken.

Riksrevisjonsrapporten avdekker svært alvorlige mangler ved Forsvarets kommando- og kontrollinformasjonssystemer. Varsellampene blinker rødt. Over tid har Forsvarsdepartementet ikke greid å realisere effektive og sikre informasjonssystemer som understøtter Forsvarets operative evne. Det gir all mulig grunn til bekymring. Krigen i Ukraina danner et bakteppe som er med på å understreke alvoret i situasjonen ytterligere. Derfor er mitt tydelige budskap i debatten i dag at nå må Forsvarsdepartementet, Forsvaret, Forsvarsmateriell og sektoren ellers tenke nytt og få opp tempoet.

Komiteen har stilt seg samlet bak Riksrevisjonens anbefalinger, og disse er departementet i gang med å følge opp. I innstillingen har vi også løftet fram noen av poengene som kom fram av kontrollhøringen komiteen gjennomførte i januar. Riksrevisjonen har anbefalt at Forsvarsdepartementet følger opp arbeidet med å avklare ansvaret mellom etatene i forsvarssektoren. Denne anbefalingen har vi ytterligere understreket.

Helt siden opprettelsen av Forsvarsmateriell har det vært en forutsetning at man må avklare ansvarsfordelingen mellom særlig Forsvaret og Forsvarsmateriell. Et av de klare funnene i høringen var at dette ennå ikke er gjort. Det ble pekt på av både tillitsvalgte, nåværende og tidligere forsvarssjef, Nasjonal sikkerhetsmyndighet og Forsvarets forskningsinstitutt. Mange påpekte også at forsvarssjefen må få mer myndighet.

Jeg tror også det er riktig løsning. Forsvarsmateriell skal bidra med en profesjonell organisasjon for å anskaffe, forvalte og videregjøre forsvarsmateriell. Samtidig er det viktig at Forsvaret og forsvarssjefen får myndighet som samsvarer med det ansvaret de har for den operative evnen. Det er derfor positivt at dagens forsvarsminister har tatt ordentlig tak i problemstillingen og satt i gang arbeidet med en ny styringsmodell. Forsvarsministeren er også tydelig på at det er mye som taler for at Forsvaret igjen skal få et mer helhetlig ansvar, noe vi i Arbeiderpartiet stiller oss bak.

Forsvarssektoren må også få plass mer kompetanse, tydeligere ledelse og en sterkere kultur når det gjelder IKT. Det trengs for å få opp tempoet. Forsvarssjefen er den øverste ansvarlige for å få dette til. Han må organisere Forsvaret, inkludert sin egen ledergruppe, slik at de når målsettingene som er satt. Nå må de nok også tenke nytt om kompetanse og kultur i Forsvaret.

Forsvaret trenger mer IKT. Dagens teknologiske utvikling går lynraskt. I innstillingen påpeker vi at forsvarssektoren i langt større grad må ta høyde for den teknologiske endringstakten. Det betyr at de må tenke nytt. De må gjøre ting annerledes. Blant annet må de investere i IKT-teknologi på en mer hensiktsmessig måte enn det dagens tradisjonelle investeringsprosesser legger opp til.

Dette er også grunnen til at vi har løftet fram Svendsen-utvalgets rapport fra juni 2020. Rapporten inneholder skarpe observasjoner av dagens forsvar og kommer med klare anbefalinger om hva Forsvaret bør gjøre for å holde tritt med den teknologiske utviklingen. Flere av utvalgets observasjoner og anbefalinger er relevante når Riksrevisjonens rapport skal følges opp. Jeg vil derfor avslutte med å oppfordre regjeringen og Forsvaret til å ha med seg rapporten når de nå jobber videre med å utvikle Forsvaret og informasjonssystemene.

Peter Frølich (H) [13:19:46] (komiteens leder): Denne saken er, som tidligere talere har sagt, både alvorlig og kompleks, og den gjelder utfordringer som har gjeldt i Forsvaret i ganske lang tid. Derfor har jeg lyst til å starte med en takk til komiteen, for det som kunne blitt en politisert sak, har tvert imot blitt behandlet veldig konstruktivt og grundig. Jeg vil særlig takke saksordføreren for godt arbeid underveis.

Når det gjelder selve detaljene i rapporten, er merknadene gode. Vi får ikke tid til å gå inn på alle detaljene, men Høyre slutter seg som kjent til Riksrevisjonens konklusjoner og kritikk. Det er likevel noen momenter fra innstillingen og fra den offentlig tilgjengelige delen av høringsreferatet som jeg har lyst til å trekke fram og knytte noen kommentarer til.

Tidligere forsvarsminister Eriksen Søreide redegjorde i høringen ganske grundig for bakgrunnen for de IKT-

utfordringene som Forsvaret har stått i. Vi får en historie om et forsvar som ikke var rustet til å oppfylle de operative kravene som gjaldt fram til 2013. Det var utdaterte krav, og de måtte rett og slett skjerpes for å møte den nye sikkerhetspolitiske utfordringen som vi sto overfor den gangen. Derfor ble det iverksatt et grundig arbeid med først å kartlegge tilstanden og deretter avdekke de manglene som gjaldt. Det ble også gjort organisatoriske endringer underveis.

Den kanskje viktigste biten som ble gjort i relasjon til denne rapporten, var IKT-strategien som ble lansert. Den viser at dette er et problem som heldigvis ikke har kommet overraskende på verken Forsvaret eller oss politikere. Det har vært oppmerksomhet rundt det en stund. Det har vært planverk og arbeid i gang lenge. Det er ikke bare mine ord, det er også statsrådets gode ord. I statsråd Grams svar til Riksrevisjonen sies det at IKT-strategien står seg som svært relevant i møte med Riksrevisjonens kritikk. Det er også helt tydelig understreket fra statsrådets side at det er IKT-strategien som har vært gjeldende, og fortsatt vil gjelde, i arbeidet som skal pågå framover.

Det er selvfølgelig helt åpenbart at det vil skje endringer og gjøres justeringer underveis – det skulle egentlig bare mangle – men en av de mer overraskende justeringene som kom, som også dukket opp under komiteens arbeid, var avlysningen av konkurransen knyttet til MAST. Det har vært mye ved MAST som har vært framhevet som en av de viktigste forutsetningene for at arbeidet skal lykkes. Det er en interessant endring. Så synes jeg det er viktig at vi som kontrollkomité ikke skal drive med fortløpende komittering, overprøving og synsing rundt akkurat de valgene som gjøres. Det er statsrådets privilegium å ta de valgene som må tas for å nå gitte mål. Samtidig – og det vet vi alle: Om man gjør denne typen endringer, ganske store endringer, underveis i prosessen, står man også ansvarlig for det resultatet som eventuelt måtte oppstå. Vi har notert oss statsrådets svar til komiteen rundt denne problematikken og fester lit til dem og at den framdriften skal holdes. Jeg ser fram til det arbeidet som skal gjøres da.

Til slutt vil jeg si at det er på sin plass og helt naturlig at denne rapporten følges opp med en rask oppfølgingsrapport fra Riksrevisjonen. Det vil, så vidt jeg forstår, ikke ta mer enn kanskje et år eller to før vi møtes igjen i denne sal og diskuterer dette ekstremt viktige temaet. Jeg tror jeg snakker på vegne av alle når jeg sier at jeg da håper vi har kommet enda lenger i dette arbeidet.

Nils T. Bjørke (Sp) [13:24:26]: Eg vil takke saksordføreren og komiteen særskilt for at me har klart å koma fram til ei sameint innstilling på dei viktige punkta i denne alvorlege saka. Slik syner me at Stortinget evnar

å ta kontrolloppgåva si på alvor. Eg vil òg seia at eg veldig glad for at me fekk eit så godt samarbeid med departementet, slik at me no faktisk har klart å leggja fram ei open sak i Stortinget og kan forhandla det fullt ope.

Solberg-regjeringa sin ambisjon med langtidsplanen for Forsvaret for 2017–2020 var å styrkja den operative evna til Forsvaret gjennom å satsa på IKT. IKT skulle m.a. nyttast for å betra samhandlinga i Forsvaret sine operasjonar. Slik gjekk det ikkje. Tryggleik og risiko i systema er ikkje tilpassa ei tid med hybrid krigføring. Forsvaret manglar framleis verksemdsarkitektur som gjer det mogleg å samhandla mellom system og redusera talet på system. Utan arkitektur har ikkje Forsvaret kart over korleis systema kommuniserer med kvarandre. Det trengst for å få naudsynt oversikt, slik at nye system som vert kjøpte inn, kommuniserer med systema som er i bruk.

Problema som Riksrevisjonen peiker på, har mange regjeringar freista å løysa – utan hell. Problemet er kjent av leiinga i Forsvaret og Forsvarsdepartementet. Likevel har dei fått halda fram over lang tid. Forsvaret manglar sikre og effektive informasjonssystem som har djupe røter i sjølve arbeidsforma i Forsvaret. Slike fellesprosjekt har vorte prioriterte ned samanlikna med prosjekt i kvar våpengrein, som har ein tydeleg eigar. Det har teke lang tid å fasa ut materiell. I komitéhøyringa omtala tidlegare forsvarsminister Eriksen Søreide dette som omkamp.

Forsvaret har vorte hengande etter i IKT-utviklinga av di samhandlinga mellom IKT-systema manglar ein tydeleg eigar. Då ansvaret for anskaffing og drift av IKT-systema vart delt mellom Forsvaret og det nye forsvarsmateriell, FMA, vart eigarskapen for fellesprosjekt på IKT endå meir utydeleg, så utydeleg at det forseinka nye investeringar og naudsynte tekniske løysingar.

Dette må forsvarsministeren no løysa på overtid. Eg meiner forsvarsministeren gjer rett i å gje forsvarssjefen eit meir heilskapleg ansvar på IKT-området og revurdera prosjekt med høg risiko. I det vidare arbeidet må ministeren leggja til grunn at ein samla komité i innstillinga seier at anskaffingar på IKT-området ikkje har klåre skilje mellom investering og drift. Difor er det naudsynt at forsvarssjefen får eit heilskapleg ansvar for både investering og drift.

Det er framleis høg risiko for framdrifta i naudsynte IKT-investeringar og for ein ny styringsmodell som skal ta tak der tidlegare omorganisering ikkje har endra gamal praksis. Arbeidet må lukkast for å sikra tryggleiken for land og folk både digitalt og fysisk i det trusselbildet me no må vera budde på.

Audun Lysbakken (SV) [13:27:55]: Dette er en alvorlig sak. Sakens alvor ble tungt understreket av riks-

revisoren da undersøkelsen ble lagt fram, og for SVs del kan vi ikke annet enn å slutte oss til det. Det sier seg selv, gitt den oppgaven Forsvaret har med å ta vare på sikkerheten til land og folk. Sårbarheten i Forsvarets informasjonssystemer gir rett og slett risiko for at Forsvarets operative evne svekkes.

I denne saken er det naturlig å gå nøye gjennom organiseringen i forsvarssektoren og spørre seg i hvilke ledd problemene finnes – enten de handler om mangel på samordning, dårlige rutiner eller mangel på ettertraktet og spesialisert kompetanse, eller en kombinasjon av dette. Det er likevel viktig å understreke, som komiteen gjør i innstillingen, at det er Forsvarsdepartementet, og enda mer spesifikt forsvarsministeren, som til syvende og sist har det helhetlige ansvaret.

En forutsetning for å kunne løse et problem er at man kjenner og forstår problemet godt, men da Riksrevisjonen gjorde sin undersøkelse, hadde ikke Forsvaret god nok oversikt over alle de informasjonssystemene som er i bruk, og de hadde heller ikke kartlagt skjermingsverdige systemer.

Det er viktig at regjeringen noterer seg komiteens kritikk av manglende kontroll med forsvarssektorens materiellforvaltning på IKT-området. Det er regjeringen som nå må sørge for den nødvendige handling for at sånn kontroll blir utført framover.

På samme måte understreker vi at langtidsplanens forutsetninger om styrking av Cyberforsvaret nå følges opp. Det er uholdbart at Forsvaret har for dårlig evne til å oppdage og stanse digitale angrep.

Det er avgjørende for Forsvaret å rekruttere den kompetansen som trengs for å henge med i den teknologiske og digitale utviklingen. I noen tilfeller innebærer det også strategisk samarbeid med sivile partnere. SV har flere ganger pekt på det samme som Riksrevisjonen gjør i sin oppsummering, nemlig at det er problematisk at det ble besluttet å gå i dialog med sivile leverandører før de folkerettslige konsekvensene av et sånt samarbeid var avklart. Hele komiteen deler vurderingen av at en sånn avklaring er nødvendig, og jeg vil understreke behovet for at regjeringen prioriterer det.

For SVs del vil jeg også understreke at vi er enig i det som ble sagt fra begge fagforbundene i sektoren under høringen, både Norges offisers- og spesialistforbund og Befalets Fellesorganisasjon. De var opptatt av hvor driftsansvaret for MAST og Mime skal ligge, og behovet for at driftsansvar ikke outsources ut av forsvarssektoren. Forsvaret må jo gjerne – og trenger det noen ganger – samarbeide med private leverandører om utvikling og videreutvikling av løsninger, men gitt både de store rekrutteringsoppgavene og -utfordringene vi har, behovet for at Forsvarets samlede kompetanse på dette området styrkes, og det som ble påpekt i høringen om de konse-

kvensene som den typen outsourcing kan gi når det gjelder langvarige bindinger, tilsier alt dette at en nå sørger for en tydelig beslutning om hvor driftsansvaret skal ligge. Også det vil jeg oppfordre forsvarsministeren til å ta med seg, selv om akkurat det bare er en mindretallsmerknad fra noen partier.

Det er grunn til, som flere har gjort, igjen å takke Riksrevisjonen for viktig arbeid, men også understreke behovet for videre oppfølging, som komiteen også har gjort i innstillingen.

Carl I. Hagen (FrP) [13:33:00]: Det er veldig alvorlig og grunn til å merke seg at komiteen er samlet om de aller fleste synspunkter i denne innstillingen. Det er altså et samlet storting som i realiteten har behandlet denne meget alvorlige rapporten fra Riksrevisjonen. Da finner jeg grunn til å gjenta det som står i innstillingen på side 15, nemlig at Riksrevisjonen anbefaler at Forsvarsdepartementet

- vurderer ytterligere tiltak for å rekruttere, utvikle og beholde nødvendig fagkompetanse på IKT-området i forsvarssektoren
- følger opp arbeidet med å avklare ansvaret mellom etatene i forsvarssektoren
- styrker Forsvarets evne til å oppdage og stanse digitale angrep
- følger opp at sikkerhetsstyringen styrkes, og at informasjonssikkerheten ivaretas i nye og eksisterende informasjonssystemer i Forsvaret
- i dialog med Forsvaret og Forsvarsmateriell sikrer løsninger for kommunikasjon og informasjonsutveksling som raskere gir full utnyttelse av kapasiteter ved anskaffelser av nytt materiell
- sørger for at Forsvaret og Forsvarsmateriell intensiverer arbeidet med variantbegrensning av Forsvarets informasjonssystemer
- følger opp arbeidet med å få en fullstendig oversikt over informasjonssystemer i Forsvaret, og at denne blir brukt som grunnlag for Forsvarets styring og investeringer på IKT-området

Det er en samlet komité, altså et samlet storting, som slutter seg til disse anbefalingene. Det betyr at selv om det ikke er fattet et formelt vedtak i samsvar med disse anbefalinger, håper jeg at forsvarsministeren vil bekrefte at han faktisk ser på dette som konkrete vedtak i Stortinget som han er forpliktet til å følge opp. I den sammenheng er det også gledelig at Riksrevisjonen har meddelt Stortinget at i stedet for å ha en oppfølgingsundersøkelse om tre år, som er det normale, vil de ha en oppfølgingsundersøkelse om to år. Det betyr selvsagt at hvis det ikke skjer noen oppsiktsvekkende endringer i vårt politiske landskap, vil det være den sittende forsvarsministeren som vil møte Stortinget om to år og da bli møtt med en undersø-

kelse av om disse anbefalingene som jeg nå har lest opp og gjentatt, er fulgt opp. Da må det være en ny rapport fra Riksrevisjonen om at departementet har fulgt alle disse anbefalingene fra Stortinget fullt ut og ikke stykkevis og delt. Vi ser frem til den debatten med forsvarsministeren, da Riksrevisjonens undersøkelse på nytt vil bli behandlet, litt før neste stortingsvalg.

Statsråd Bjørn Arild Gram [13:36:42]: Regjeringens gjennomgang av status for gjeldende langtidsplan etter regjeringsskiftet høsten 2021 viser en betydelig risiko og usikkerhet i gjennomføringen, og styring og utvikling av IKT-området ble identifisert som et særskilt risikoområde. Riksrevisjonens rapport med hovedvekt på årene 2017–2020 er alvorlig – det understreker også komiteen, og jeg er enig i det – og viser at man ikke har greid å realisere effektive og sikre informasjonssystemer som forutsatt i den gjeldende langtidsplanen for forsvarssektoren, og at dette får konsekvenser for Forsvarets evne til samvirke og derfor kan få følger for den operative evnen. Utfordringsbildet er betydelig, og det vil i noen grad kunne ta tid å komme dit vi ønsker å være, men det er mitt klare mål at vi gradvis og systematisk skal bedre situasjonen i årene framover.

Jeg vil nå kommentere de mest sentrale innsatsområdene, slik jeg ser det.

Jeg mener styringsutfordringer, uklare ansvarsforhold og kompetanseutfordringer har bidratt til at gjennomføringsevnen på IKT-området i forsvarssektoren er for lav. Konsekvensene ser vi resultatet av i Riksrevisjonens rapport. Det var en utvikling i rett retning da forsvarsjefen ble gitt rollen som premissgiver på IKT-området i 2021, men ikke tilstrekkelig. Det er behov for å gå enda mer grunnleggende til verks. Jeg vil innføre styringsendringer i forsvarssektoren som tydeliggjør og rydder i ansvarsdeling og grensesnitt mellom de ulike aktørene i sektoren. Målet er raskere beslutningsprosesser, høyere gjennomføringstempo og økt effektivitet. Det er igangsatt utredning av flere sentrale områder for å framskaffe beslutningsgrunnlag for endringer i sektoren. Arbeidet vil pågå gjennom 2023. Avklaring av roller og ansvar på IKT-området har høyest prioritet. Det er mye som taler for at Forsvaret igjen skal få et mer helhetlig ansvar på IKT-området.

La meg i tillegg nevne at Forsvarsdepartementets internrevisjon i løpet av det siste året har gjennomført en revisjon av forsvarssektorens IKT-styring. Det er også nylig gjennomført en modenhetsvurdering av sektorens sikkerhetsstyring. Funnene vil inngå i arbeidet med styringsendringene. Dessuten har Forsvarsdepartementet fra 2022 iverksatt forsterket styring på IKT-området. Dette innebærer særskilte styringsmøter og intensivert oppfølging av den strategiske IKT-utviklingen i Forsvaret.

Riksrevisjonen peker på svakheter i hvordan Forsvarets ulike kommando- og kontrollsystemer kommuniserer med hverandre, og hvordan dette kan påvirke Forsvarets operative evne. Virksomhetsprogrammet Mime står sentralt i å utbedre flere av samvirkeutfordringene Riksrevisjonen peker på. Det er derfor viktig at programmet lykkes.

Regjeringen la i forbindelse med statsbudsjettet for i år fram forslag om en ny leveransebølge i Mime som skal ta fram sikre kommunikasjonsløsninger, samhandlings-system og taktisk ledelsessystem for landomenet for å bedre evnen til effektiv kommando og kontroll. Det er gjennomført ekstern kvalitetssikring av Mime. Det legges vekt på å følge opp tiltakene som ekstern kvalitetssikrer har anbefalt for å redusere risiko i gjennomføringen.

Programmet Mime løper fram til 2030. Programmet varighet illustrerer at dette vil ta tid, og at forbedringene vil komme gradvis i årene framover. Samtidig pågår det et arbeid for å modernisere og styrke grunnmuren i Forsvarets IKT og sørge for at digitalisering understøttes av en modernisering av Forsvarets IKT-plattform. Forsvaret har foretatt en fornyet vurdering av risikoen med å overføre drift av dagens systemer til en strategisk partner og konkludert med at dette ikke bør gjøres. Forsvaret og Forsvarsmateriell arbeider nå med en ny strategi for å avklare eget behov for kompetanse for å drive strategisk styring av IKT-området og for hvordan markedet best kan brukes på IKT-området.

Å lykkes med moderniseringen av Forsvarets IKT er det viktigste tiltaket også for å redusere de sikkerhetsmessige manglene. I tillegg er det gjort, og arbeides videre med, en rekke andre tiltak for å styrke sikkerheten og håndtere digitale angrep. I fjor styrket regjeringen Forsvarets arbeid med digital sikkerhet og hendelsehåndtering i tilleggspakken som ble lagt fram etter Russlands angrep på Ukraina. Midlene gikk både til Cyberforsvaret og til Nasjonal sikkerhetsmyndighet. Cyber-sikkerhetssenteret styrkes og skal nå full operativ kapasitet neste år. Moderniseringen av varslingsystem for digital infrastruktur sluttføres i år. Sikkerhetsstyring er et eget tema i arbeidet med styringsendringer, og det er som nevnt gjennomført en egen modenheitsvurdering av sikkerhetsstyringen i sektoren.

Det vil ta noe tid å komme dit vi ønsker på IKT-området i forsvarssektoren, for det er behov for omfattende utskifting av IKT-system, samtidig som organisatoriske grep og styringsendringer også krever tid for forankring og gjennomføring. Det er likevel mitt klare mål at vi gradvis og systematisk skal bedre situasjonen i tiden framover. Jeg har her gjort rede for de viktigste strategiene for å lykkes med det arbeidet.

Presidenten [13:41:19]: Det blir replikkordskifte.

Peter Frølich (H) [13:41:33]: Det er ikke meningen å dra ut debatten. Vi har bokstavelig talt bare noen få kontrollspørsmål når vi først har statsråden her og diskuterer en viktig sak. Det første spørsmålet gjelder endringen av MAST, som er en stor og betydelig omlegging underveis i en ganske kritisk tid. Det står svart på hvitt i riksrevisjonsrapporten at de anbefaler at Forsvarsdepartementet

«sørger for at Forsvarsmateriell og Forsvaret ivaretar nødvendig framdrift og gevinstrealisering i programmene Mime og MAST».

Det er et godt eksempel på den fantastiske evnen Riksrevisjonen har til underdrivelser. Det er jo helt sentralt at vi klarer å opprettholde nettopp framdrift og gevinstrealisering i dette arbeidet. Det å stoppe konkurransen midt i er et ganske dramatisk grep. Jeg har lyst til å spørre om statsråden gjennomførte en risikoanalyse av konsekvensene av det.

Statsråd Bjørn Arild Gram [13:42:41]: Vi er enige om at det er viktig å holde god framdrift, for det er store udekte behov, men det er samtidig viktig å gjøre det på en måte som faktisk løser de problemene vi står i, og uten å ta for stor risiko. Uttalelsen fra Riksrevisjonen som representanten viser til, gjaldt Mime og MAST. Det er to veldig forskjellige program. Som jeg sa, har regjeringen fremmet forslag for Stortinget om en ny bølge på Mime, kampnær IKT. Jeg mener det nå er god framdrift i det programmet, selv om det heller ikke er uten utfordringer.

Det er Forsvaret som har foretatt vurderinger knyttet til programmet MAST. Det ligger i Forsvarets fullmakter å gjennomføre det. Det er nok dette området jeg har vært mest bekymret for, for det er helt grunnleggende å lykkes med det, men vi kan heller ikke ta for stor risiko. Derfor tror jeg det er helt nødvendig at man nå går en runde for å sikre at man gjennomfører på en klok måte.

Peter Frølich (H) [13:43:48]: Det er litt uklart om man ser konsekvensene denne endringen vil ha for framdriften, men vi får legge til grunn at det er et godt og planmessig arbeid bak det. Når man gjør den endringen, vil det selvfølgelig ha noen potensielt utilsiktede konsekvenser. Det kan være at man går tilbake til scratch, og det kan være at man mister kompetanse og må begynne mye arbeid på nytt. Jeg har lyst til å spørre om prosjektet nå settes betydelig tilbake, eller om man klarer å bygge på det arbeidet som tross alt har vært gjort i dette prosjektet over tid.

Statsråd Bjørn Arild Gram [13:44:35]: Stikkordene er for så vidt «over tid». Det ble startet i 2018, så det er brukt tid, men det gir også et uttrykk for modenheten og

kompleksiteten på dette feltet når man etter så mange år tross alt har kommet til den konklusjonen, slik man har gjort nå. Man har foretatt en ny vurdering av risikoen ved å overføre drift av dagens system og tjenester til en strategisk partner, og Forsvaret har konkludert med at det bør man ikke gjøre. Forsvaret og Forsvarsmateriell jobber nå for å se på hvordan vi tar dette videre. Målsettingene er ikke endret. Behovene er like store. Det er, som jeg sa, helt grunnleggende å lykkes med IKT-plattformen også for å svare ut de sikkerhetsmessige utfordringene som Riksrevisjonen har påpekt. Vi har løpende dialog og tett oppfølging med Forsvaret for å sikre oss at vi har framdrift i denne saken.

Carl I. Hagen (FrP) [13:45:54]: I mitt innlegg ba jeg statsråden om å bekrefte en oppfattelse. Jeg skjønner godt at han med bare 5 minutter taletid ikke rakk å gå inn på det, så han må få en ny sjanse. Vil han bekrefte at når det er en samlet komité som stiller seg bak anbefalingene fra Riksrevisjonen, kan – og bør – det innenfor vårt parlamentariske styringssystem oppfattes som et vedtak som statsråden er forpliktet til å gjennomføre? Vil statsråden bekrefte at han oppfatter at dette er et vedtak som han må sørge for å gjennomføre – eller i hvert fall er i gang med å gjennomføre på en tilfredsstillende måte – slik at han kan se trygt i møte Riksrevisjonens undersøkelse, som er varslet å komme to år etter den første undersøkelsen?

Statsråd Bjørn Arild Gram [13:46:49]: Etter representanten Hagens innlegg la jeg faktisk til en liten setting i mitt forberedte innlegg, der jeg hadde skrevet at Riksrevisjonens rapport var alvorlig, og jeg la da til at det også understrekes av komiteen, og at jeg er enig i det. Det er i tråd med det som jeg har sagt til komiteen også i høringen. Det som Riksrevisjonen her har tatt opp, den analysen og de funnene som ligger der, er jeg i det alt vesentlige enig i, og da er det selvsagt også et omforent grunnlag for å følge opp de tiltakene som komiteen har bestilt.

Carl I. Hagen (FrP) [13:47:27]: Da oppfatter jeg statsråden slik at komiteen vil få en positiv rapport fra Riksrevisjonen om to år, at statsråden med god samvitthet og uten frykt for noen parlamentariske konsekvenser kommer til Stortinget for å behandle den rapporten fra Riksrevisjonen om to år, og at vi da er vel forlikt om at nå er alt i orden når det gjelder kommunikasjonssystemene i Forsvaret.

Statsråd Bjørn Arild Gram [13:47:59]: Jeg håper jo at det vil være en positiv rapport, og jeg synes det er fint at Riksrevisjonen vil komme tilbake med en oppfølgingsrapport. Samtidig sa jeg i mitt innlegg at dette ar-

beidet vil ta tid. Vi er definitivt i full gang med dette arbeidet. Kritikken er bred og gjelder flere forhold, og derfor er det også en rekke tiltak som må iverksettes. Som jeg viste til, har f.eks. det omtalte programmet Mime en tidshorison fram mot 2030. Vi må regne med at det er ting her som vil komme gradvis over noe tid, og som vil strekke seg over neste oppfølgingsrapport, men jeg håper jo at den tilbakemeldingen som kommer da, vil være positiv i den forstand at den viser at vi har tatt solid tak i dette, og at vi er på rett kurs i forsvarssektoren.

Audun Lysbakken (SV) [13:48:58]: Jeg vil gjerne tilbake til strategisk samarbeid. Det er i parentes bemerket, i klarspråkånden som nå har begynt å sette seg i offentlig sektor, kanskje på tide å kalle det noe annet. Det er samarbeid med private og sivile leverandører.

Det komiteen og Riksrevisjonen har påpekt, er avklaringene som må til for å komme videre i disse prosessene. En av dem er det som handler om den folkerettslige avklaringen rundt private og sivile leverandørers rolle. Kan statsråden opplyse oss om hvor regjeringen er i løypen når det gjelder det arbeidet?

Statsråd Bjørn Arild Gram [13:49:43]: Det er et viktig tema vi ønsker å få kvittert ut. Det ligger et anmodningsvedtak fra Stortinget knyttet til akkurat dette spørsmålet om krigens folkerett og ikke-militært personell som legitime militære mål. I Prop. 18 S for 2022–2023 informerte departementet Stortinget om at vi over tid har arbeidet med denne saken, og at den har reist en del problemstillinger som har gjort at vi trenger noe mer tid. Jeg har også involvert arbeidstakerorganisasjonene i dette arbeidet. Jeg mener det er viktig å ha grundig forankring. Vi jobber konkret med det, og jeg håper å kunne komme tilbake til Stortinget om det om ikke så lang tid.

Seher Aydar (R) [13:50:53]: Jeg vil takke forsvarsministeren for innlegget, og for at vi får høre at det skal tas ordentlig tak. Det ser jeg fram til.

Jeg vil fortsette litt med det som handler om strategisk samarbeid med private. Riksrevisjonen påpeker også at det er vesentlig risiko knyttet til den pågående satsingen i Mime og MAST. I Hurdalsplattformen lover regjeringen å gå gjennom Forsvarets samarbeid med private aktører med hensyn til bl.a. sikkerhet, beredskap, kompetanse og krigens folkerett. Jeg lurer på når denne gjennomgangen kommer, og om regjeringen vil legge den fram for Stortinget.

Så har jeg et konkret spørsmål om MAST. Når innretningen skal endres, skjønnte jeg det slik at forsvarsministeren planlegger å komme tilbake til Stortinget. Er det slik at forsvarsministeren vil sørge for at driftsoppgaver, altså å holde systemene gående, beholdes i Forsvaret?

Statsråd Bjørn Arild Gram [13:51:55]: Når det gjelder det siste om MAST, er det forsvarssjefen som har fått delegert ansvar for arbeidet med det, men jeg vil selvsagt informere Stortinget på hensiktsmessig måte. Det sa jeg også i høringen, og jeg vil komme tilbake til det ved ulike passende anledninger og milepæler i arbeidet.

Det er igjen vist til Riksrevisjonens kommentar når det gjelder risiko knyttet til Mime og MAST, og jeg vil igjen understreke at det er to nokså forskjellige programmer. Når det gjelder Mime, gjennomføres det nå ekstern kvalitetssikring for hver nye leveransebølge. Både innledningsvis i Mime og nå i forkant av det siste forslaget om bølge 2 ble det gjennomført ekstern kvalitetssikring, hvor det er kommet flere gode råd som følges opp og legges til grunn i det videre arbeidet.

Presidenten [13:52:55]: Replikordskiftet er dermed avslutta, og flere har ikkje bedt om ordet til sak nr. 8. Stortinget tek då pause fram til voteringa kl. 15.

Stortinget tok pause i forhandlingane kl. 13.54.

Stortinget gjenopptok forhandlingene kl. 15.

President: Morten Wold

Votering

Presidenten [15:01:28]: Da er Stortinget klar til å gå til votering og starter med sakene nr. 8–12 fra torsdag 13. april, dagsorden nr. 68.

Votering i sak nr. 8, debattert 13. april 2023

Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Frank Edvard Sve, Morten Stordalen, Carl I. Hagen og Tor André Johnsen om umiddelbar igangsettelse av prosjektet E6 ved Lågendeltaet i Lillehammer (Innst. 264 S (2022–2023), jf. Dokument 8:118 S (2022–2023))

Presidenten: Under debatten er det satt frem to forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Frank Edvard Sve på vegne av Fremskrittspartiet
- forslag nr. 2, fra Mona Fagerås på vegne av Sosialistisk Venstreparti

Det voteres over forslag nr. 2, fra Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen stanse planene om ny E6 mellom Moelv og Øyer over Lågendeltaet naturreservat og sette i gang arbeidet med å finne andre løsninger som ikke er i strid med vernebestemmelsene.»

Rødt og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti ble med 80 mot 17 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.02.02)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 1, fra Fremskrittspartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen omgjøre Miljødirektoratets vedtak om avslag etter naturmangfoldloven, fastholde tidligere bestemmelse om dispensasjon og slik sørge for å bygge ny E6 med firefelts standard gjennom Lågendeltaet som planlagt og vedtatt av Stortinget.»

Votering:

Forslaget fra Fremskrittspartiet ble med 85 mot 12 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.02.19)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

vedtak:

Dokument 8:118 S (2022–2023) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Frank Edvard Sve, Morten Stordalen, Carl I. Hagen og Tor André Johnsen om umiddelbar igangsettelse av prosjektet E6 ved Lågendeltaet i Lillehammer – vedtas ikke.

Presidenten: Fremskrittspartiet har varslet at de vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling ble vedtatt med 84 mot 12 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.02.48)

Votering i sak nr. 9, debattert 13. april 2023

Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Mona Fagerås, Freddy André Øvstegård, Lars Haltbrekken, Kathy Lie, Ingrid Fiskaa og Kirsti Bergstø om å stoppe forfallet på norsk jernbane (Innst. 263 S (2022–2023), jf. Dokument 8:119 S (2022–2023))

Presidenten: Under debatten har Mona Fagerås satt frem to forslag på vegne av Sosialistisk Venstreparti og Venstre.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen før sommeren 2023 utrede nødvendig vedlikehold på jernbanen som kan betydelig redusere togforsinkelsene, og komme tilbake med forslag til bevilgning i tråd med dette i forbindelse med statsbudsjettet for 2024.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen redusere vedlikeholdsetterslepet på jernbanen og komme tilbake med forslag om dette i forbindelse med statsbudsjettet for 2024.»

Det voteses alternativt mellom disse forslagene og komiteens innstilling.

Rødt og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslagene.

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

Dokument 8:119 S (2022–2023) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Mona Fagerås, Freddy André Øvstegård, Lars Haltbrekken, Kathy Lie, Ingrid Fiskaa og Kirsti Bergstø om å stoppe forfallet på norsk jernbane – vedtas ikke.

V o t e r i n g :

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslagene fra Sosialistisk Venstreparti og Venstre ble innstillingen vedtatt med 80 mot 17 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.03.44)

Votering i sak nr. 10, debattert 13. april 2023

Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om Tilbaketrekking av Prop. 4 LS (2022–2023) Endringer i postloven (tilbyderbegrepet, pakkepostforordningen, brukerklagenemnd, offentlig postnummersystem og politiattest) og samtykke til godkjenning av EØS-komiteens beslutning nr. 246/2021 av 24. september 2021 om innlemmelse i EØS-avtalen av forordning (EU) 2018/644 om pakkeleveringstjenester over landegrensene (pakkepostforordningen) (Innst. 278 S (2022–2023), jf. Meld. St. 12 (2022–2023))

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

Meld. St. 12 (2022–2023) – Tilbaketrekking av Prop. 4 LS (2022–2023) Endringer i postloven (tilbyderbegrepet, pakkepostforordningen, brukerklagenemnd, offentlig postnummersystem og politiattest) og samtykke

til godkjenning av EØS-komiteens beslutning nr. 246/2021 av 24. september 2021 om innlemmelse i EØS-avtalen av forordning (EU) 2018/644 om pakkeleveringstjenester over landegrensene (pakkepostforordningen) – vedlegges protokollen.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig vedtatt.

Votering i sak nr. 11, debattert 13. april 2023

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Sofie Marhaug, Geir Jørgensen og Marie Sneve Martinussen om stortingsbehandling av endret plan for utbygging og drift (PUD) og plan for anlegg og drift (PAD) for Snøhvitfeltet og Hammerfest LNG, om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Terje Halleland, Marius Arion Nilsen, Bengt Rune Strifeldt, Per-Willy Amundsen og Hans Andreas Limi om fordeling og bruk av tilgjengelig kraft og om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Ola Elvestuen, Guri Melby, Alfred Jens Bjørlo og Ane Breivik om at kraft til Hammerfest LNG og Snøhvit må baseres på gasskraftverk med CO₂-fangst og -lagring (CCS) (Innst. 276 S (2022–2023), jf. Dokument 8:90 S (2022–2023), Dokument 8:93 S (2022–2023) og Dokument 8:115 S (2022–2023))

Presidenten: Under debatten er det satt frem i alt 14 forslag. Det er

- forslag nr. 2, fra Ove Trellevik på vegne av Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti
- forslag nr. 3, fra Terje Halleland på vegne av Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti
- forslagene nr. 4–8, fra Lars Haltbrekken på vegne av Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti
- forslagene nr. 9–13, fra Terje Halleland på vegne av Fremskrittspartiet og Rødt
- forslag nr. 14, fra Sofie Marhaug på vegne av Rødt
- forslag nr. 15, fra Terje Halleland på vegne av Høyre, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti

Det voteses over forslag nr. 14, fra Rødt. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen avvise og stanse den omsøkte elektrifiseringen av Hammerfest LNG på Melkøya med kraft fra land.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Rødt ble med 90 mot 7 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.05.35)

Presidenten: Det voteres over forslagene nr. 9–13, fra Fremskrittspartiet og Rødt.

Forslag nr. 9 lyder:

«Stortinget ber regjeringen stanse og utsette elektrifiseringsprosjektet Hammerfest LNG på Melkøya.»

Forslag nr. 10 lyder:

«Stortinget ber regjeringen vurdere innføring av en avgift for å stå i tilknytningskø for strøm.»

Forslag nr. 11 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at elektrifisering av sokkelen utsettes til det er etablert ny kraft og forsterkninger av kraftnettet i området, slik at elektrifisering ikke går ut over etablering av annen industri. Tilgjengelig erstatningskraft er en forutsetning før godkjenning for elektrifisering tillates.»

Forslag nr. 12 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at elektrifisering av landbaserte petroleumsindustriplanlegg i Norge utsettes til det er etablert ny kraft og forsterkninger av kraftnettet i området. Tilgjengelig erstatningskraft er en forutsetning før godkjenning for elektrifisering tillates.»

Forslag nr. 13 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at alle petroleumsrelaterte prosjekter som har fått reservert kapasitet på sentralnettet, skal revurderes. Hvis det ikke er tilgjengelig erstatningskraft, skal prosjektet avslås.»

V o t e r i n g :

Forslagene fra Fremskrittspartiet og Rødt ble med 79 mot 17 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.05.53)

Presidenten: Det voteres over forslagene nr. 4–8, fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti.

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringen pålegge Equinor å utrede CCS ved Melkøya.»

Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget ber regjeringen pålegge Statnett å utrede sjøkabel som alternativ til luftspenn.»

Forslag nr. 6 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge fram saken om endret plan for utbygging og drift (PUD) og plan for

anlegg og drift (PAD) for Snøhvitfeltet og Hammerfest LNG for Stortinget og ikke godkjenne søknadene uten at de endrede planene er behandlet i Stortinget.»

Forslag nr. 7 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre at operatørene for LNG Hammerfest og Snøhvit gjennomfører tiltak for å redusere CO₂-utslippene på anleggene med CCS-løsninger uten anvendelse av store mengder kraft fra land.»

Forslag nr. 8 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre at det gjennomføres en ny vurdering av bruk av karbonfangst og -lagring som alternativ til elektrifisering av LNG Hammerfest og Snøhvit, som tiltak for å redusere CO₂-utslippene fra anlegget.»

V o t e r i n g :

Forslagene fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti ble med 76 mot 20 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.06.10)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 3, fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at regelverket rundt leveringsplikt og tilknytningsplikt revideres, slik at det kan tas større hensyn til tilgjengelig kraft og nettilgang og til de samfunnsøkonomiske effektene av et prosjekt.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti ble med 65 mot 32 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.06.28)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 2, fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen lage en plan for hvordan kraftproduksjonen kan økes, herunder hva som skal til for å realisere havvindprosjekter i tilknytning til petroleumsinstallasjoner.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti ble med 63 mot 34 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.06.44)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 15, fra Høyre, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen, i forbindelse med behandlingen av Snøhvit Future, foreta en egen vurdering av om fangst og lagring av CO₂ kan være et alternativ til elektrifisering av Melkøya med kraft fra land som kan realiseres innen 2029 og gjennomføres uten at fremtidig gassproduksjon blir redusert.»

Samtlige partier har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Høyre, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti ble enstemmig vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.07.01)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

I

Dokument 8:90 S (2022–2023) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Sofie Marhaug, Geir Jørgensen og Marie Sneve Martinussen om stortingsbehandling av endret plan for utbygging og drift (PUD) og plan for anlegg og drift (PAD) for Snøhvitfeltet og Hammerfest LNG – vedtas ikke.

II

Dokument 8:93 S (2022–2023) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Terje Halleland, Marius Arion Nilsen, Bengt Rune Strifeldt, Per-Willy Amundsen og Hans Andreas Limi om fordeling og bruk av tilgjengelig kraft – vedtas ikke.

III

Dokument 8:115 S (2022–2023) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Ola Elvestuen, Guri Melby, Alfred Jens Bjørlo og Ane Breivik om at kraft til Hammerfest LNG og Snøhvit må baseres på gasskraftverk med CO₂-fangst og -lagring (CCS) – vedtas ikke.

Presidenten: Det voteres over I og III.

Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble vedtatt med 78 mot 18 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.07.16)

Presidenten: Det voteres over II.

Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble vedtatt med 65 mot 32 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.07.39)

Votering i sak nr. 12, debattert 13. april 2023

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Bjørnar Moxnes, Sofie Marhaug og Geir Jørgensen om suverenitet i energipolitikken (Innst. 277 S (2022–2023), jf. Dokument 8:102 S (2022–2023))

Presidenten: Under debatten er det satt frem i alt fem forslag. Det er

- forslagene nr. 1–3, fra Marius Arion Nilsen på vegne av Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt
- forslag nr. 4, fra Marius Arion Nilsen på vegne av Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Kristelig Folkeparti
- forslag nr. 5, fra Birgit Oline Kjerstad på vegne av Sosialistisk Venstreparti og Rødt

Det voteres over forslag nr. 5, fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en vurdering av de rettsakter på energiområdet som ennå ikke er innført i EØS-avtalen, som for eksempel bygningsenergidirektivene og energieffektiviseringsdirektivene, og hvordan tilsvarende nasjonale regler kan innføres utenfor EØS-avtalen. Vurderingen må ta høyde for at reglene må tilpasses norske forhold og være sosialt rettferdige.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt ble med 83 mot 14 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.08.16)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 4, fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

«I medhold av Grunnloven § 83 forelegges Høyesterett følgende spørsmål:

Gjør Norges tilknytning til tilsyn og byråer gjennom fjerde energimarkedspakke at Norge avstår suverenitet i en slik grad at det krever tre fjerdedels flertall i Stortinget etter Grunnloven § 115?»

Rødt har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Kristelig Folkeparti ble med 69 mot 28 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.08.33)

Presidenten: Det voteres over forslagene nr. 1–3, fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sette i gang arbeidet med å reversere endringene i intern lovgivning som følge av vedtaket om å innlemme rettsaktene i den tredje energimarkedspakken samt medfølgende kommisjonsforordninger i EØS-avtalen og å trekke Norge ut av EUs energibyrå (ACER).»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge ned veto mot at EUs fjerde energimarkedspakke innføres i EØS-avtalen, og meddele dette i EØS-komiteen i tråd med EØS-avtalens artikkel 102.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen stanse all overflytning av makt over energisektoren til EU og starte arbeidet med å øke norsk suverenitet på området igjen.»

V o t e r i n g :

Forslagene fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt ble med 71 mot 26 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.08.51)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

Dokument 8:102 S (2022–2023) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Bjørnar Moxnes, Sofie Marhaug og Geir Jørgensen om suverenitet i energipolitikken – vedtas ikke.

Presidenten: Sosialistisk Venstreparti og Rødt har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble vedtatt med 80 mot 14 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.09.19)

Presidenten: Stortinget går da til votering over sakene på dagens kart.

Votering i sak nr. 1, debattert 18. april 2023

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Bård Hoksrud, Morten Wold, Gisle Meininger Saudland, Dagfinn Henrik Olsen, Erlend Wiborg og Bengt Rune Strifeldt om en fleksibel sykepengeordning for kreftpasienter og andre i lengre behandling (Innst. 262 S (2022–2023), jf. Dokument 8:131 S (2022–2023))

Presidenten: Under debatten er det satt frem i alt fire forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Anna Molberg på vegne av Høyre, Fremskrittspartiet og Rødt
- forslagene nr. 2 og 3, fra Dagfinn Henrik Olsen på vegne av Fremskrittspartiet og Rødt
- forslag nr. 4, fra Mímir Kristjánsson på vegne av Rødt

Det voteres over forslag nr. 4, fra Rødt. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag til en ordning som gir mulighet til å studere og motta arbeidsavklaringspenger (AAP) – etter samme prinsipp som for arbeidstakere.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Rødt ble med 90 mot 7 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.10.03)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 3, fra Fremskrittspartiet og Rødt. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag til hvordan man kan sikre at oppsigelsesvernet ved langtidssykdom opprettholdes ved en utvidet sykepengeperiode.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Fremskrittspartiet og Rødt ble med 78 mot 19 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.10.20)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 2, fra Fremskrittspartiet og Rødt. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag til en ordning hvor sykepengeperioden for langtidssyke gjøres om til en tidskonto.»

Venstre og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Fremskrittspartiet og Rødt ble med 76 mot 21 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.10.39)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 1, fra Høyre, Fremskrittspartiet og Rødt. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre en praksis som styrker dialogen og partssamarbeidet i oppfølgingen av sykemeldte arbeidstakere.»

Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Høyre, Fremskrittspartiet og Rødt ble med 54 mot 43 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.10.59)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

Dokument 8:131 S (2022–2023) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Bård Hoksrud, Morten Wold, Gisle Meininger Saudland, Dagfinn Henrik Olsen, Erlend Wiborg og Bengt Rune Strifeldt om en fleksibel sykepengeordning for kreftpasienter og andre i lengre behandling – vedtas ikke.

Presidenten: Høyre, Fremskrittspartiet, Rødt, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble vedtatt med 57 mot 40 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.11.47)

V o t e r i n g i s a k n r. 2, d e b a t t e r t 18. a p r i l 2023

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Mímir Kristjánsson, Tobias Drevland Lund og Marie Sneve Martinussen om at det skal lønne seg å jobbe, også når man går på trygd (Innst. 261 S (2022–2023), jf. Dokument 8:136 S (2022–2023))

Presidenten: Under debatten er det satt frem to forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Kirsti Bergstø på vegne av Sosialistisk Venstreparti og Rødt
- forslag nr. 2, fra Mímir Kristjánsson på vegne av Rødt

Det voteres over forslag nr. 2, fra Rødt. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen snarest fremme forslag til nødvendige lovendringer som midlertidig hever fribeløpet for uføre til 1 G ut 2023.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Rødt ble med 90 mot 7 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.12.29)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 1, fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen gjennomgå hvordan velferdsytelsene påvirkes av at mottakerne har arbeidsinntekt, og komme med forslag til lovendringer som forenkler inntektsrapportering for stønadsmottakere, og som sikrer at brukerne får beholde mer av sin lønn og stønad. Gjennomgangen skal ikke begrenses til, men skal minimum vurdere følgende temaer:

- a. Økning i fribeløpet for uføre
- b. Hvorvidt folkevalgt arbeid og honorarer for verv i lag og foreninger skal avkortes på samme måte som andre inntekter
- c. Innføring av fribeløp for sosialhjelpsmottakere
- d. Innføring av fribeløp for mottakere av arbeidsavklaringspenger
- e. Heving av inntekt før uførhet for uføretrygdede på minsteytelser
- f. Heving av inntektsgrensen for å motta barnetillegg i sosiale ytelser
- g. Endring av regelverket for samordning av dagpenger og andre sosiale ytelser slik at for eksempel uføre får like mye dagpenger som friske personer i samme situasjon.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt ble med 81 mot 16 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.12.47)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

Dokument 8:136 (2022–2023) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Mimir Kristjánsson, Tobias Drevland Lund og Marie Sneve Martinussen om at det skal lønne seg å jobbe, også når man går på trygd – vedtas ikke.

Presidenten: Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble vedtatt med 82 mot 15 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.13.16)

Votering i sak nr. 3, debattert 18. april 2023

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Gisle Meininger Saudland, Dagfinn Henrik Olsen og Terje Halleland om klagebehandlingstid i Nav (Innst. 260 S (2022–2023), jf. Dokument 8:137 S (2022–2023))

Presidenten: Under debatten har Dagfinn Henrik Olsen satt frem et forslag på vegne av Fremskrittspartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen iverksette tiltak som gjør at en klagebehandling på sykepenger i Nav ikke skal gå over 12 uker.»

Venstre har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Fremskrittspartiet ble med 82 mot 15 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.13.43)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

Dokument 8:137 (2022–2023) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Gisle Meininger Saudland, Dagfinn Henrik Olsen og Terje Halleland om klagebehandlingstid i Nav – vedtas ikke.

Presidenten: Fremskrittspartiet har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble vedtatt med 82 mot 13 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.14.12)

Votering i sak nr. 4, debattert 18. april 2023

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Meneskerettar for personar med utviklingshemming – Det handlar om å bli høyrst og sett (Innst. 246 S (2022–2023), jf. Meld. St. 8 (2022–2023))

Presidenten: Under debatten er det satt frem i alt sju forslag. Det er

- forslagene nr. 1–4, fra Kirsti Bergstø på vegne av Sosialistisk Venstreparti og Rødt
- forslagene nr. 5–7, fra Alfred Jens Bjørlo på vegne av Venstre

Det voteres over forslag nr. 5, fra Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme lovforslag som innebærer at brukerstyrt personlig assistanse tas ut av helselovgivningen og rettighetsfestes som en individuell rett til tilrettelegging basert på likeverd og ikke-diskriminering.»

Fremskrittspartiet, Rødt, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Venstre ble med 74 mot 23 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.14.58)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 6, fra Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme lovforslag om at personer med et praktisk assistansebehov får rett til brukerstyrt personlig assistanse også etter fylte 67 år, uavhengig av om de før fylte 67 år har fått innvilget denne retten.»

Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Venstre ble med 69 mot 28 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.15.20)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 7, fra Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme lovforslag om å legge brukerstyrt personlig assistanse under et annet forvaltningsorgan enn det kommunale helse-tjenestetilbudet, som for eksempel Nav.»

Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Venstre ble med 65 mot 31 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.15.41)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 3, fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen i forbindelse med statsbudsjettet for 2024 fremme forslag om en ordning med rentefrie lån for kommuner som skal oppgradere eller nybygge skoler for å sikre at kravet om universell utforming innfris.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt ble med 81 mot 16 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.16.00)

Presidenten: Det voteres over forslagene nr. 1, 2 og 4, fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt. Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge frem forslag til hvordan et beslutningsstøttesystem kan ivareta utviklingshemmedes selvråderett, og legge frem et lovforslag som regulerer et beslutningsstøttesystem for utviklingshemmede.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen via Husbanken gi kommunene statlige føringer for boligsosial kartlegging som sikrer at igangsetting av planlegging av eget hjem for unge med utviklingshemming starter tidlig nok.»

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede muligheten for at alternativ og supplerende kommunikasjon (ASK) kan sidestilles med andre språk i Norge, og legge frem en egen sak for Stortinget på egnet måte.»

Venstre og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslagene.

Votering:

Forslagene fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt ble med 79 mot 18 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.16.20)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

vedtak:

I

Stortinget ber regjeringen sørge for nødvendige regelendringer for å gi personer med utviklingshemming i VTA-O varig oppfølging, uavhengig av hvilket fylke man bor i, og med et omfang tilsvarende det som praktiseres i HELT MED. Oppfølgingen må kunne gis også av andre enn Nav, eksempelvis HELT MED eller vekst- og attføringsbedriftene, gjerne ved at dagens tilskudd erstattes med varig oppfølging av både arbeidstaker og arbeidsgiver. Regjeringen bes komme tilbake med sin oppfølging i forbindelse med statsbudsjettet for 2024.

II

Stortinget ber regjeringen komme tilbake i forbindelse med statsbudsjettet for 2024 med en langsiktig og forpliktende plan for hvordan en skal sikre et betydelig løft for flere VTA-plasser.

Presidenten: Arbeiderpartiet og Senterpartiet har varslet at de vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling ble vedtatt med 50 mot 46 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.16.41)

Videre var innstilt:

III

Meld. St. 8 (2022–2023) – Menneskerettar for personar med utviklingshemming – Det handlar om å bli høyrte og sett – blir lagt ved møteboka.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig vedtatt.

Votering i sak nr. 5, debattert 18. april 2023

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Cato Brunvand Ellingsen, Kathy Lie og Kirsti Bergstø om hva det koster å være funksjonsnedsett – et offentlig utvalg som skal utrede de økonomiske levekårene for personer med

nedsatt funksjonsevne og deres nærmeste familie (Innst. 224 S (2022–2023), jf. Dokument 8:77 S (2022–2023))

Presidenten: Under debatten har Kirsti Bergstø satt frem et forslag på vegne av Sosialistisk Venstreparti og Rødt. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen nedsette et offentlig utvalg som skal lage en utredning om de økonomiske levekårene for personer med nedsatt funksjonsevne og deres nærmeste familie, samt foreslå tiltak for å bedre de økonomiske levekårene for gruppen. Utredningen skal ferdigstilles innen 1. juli 2024.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt ble med 81 mot 16 stemmer ikke vedtatt.
(Voteringsutskrift kl. 15.17.22)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

Stortinget ber regjeringen i oppfølgingen av Likestillings- og mangfoldsutvalget gjøre en vurdering av de økonomiske levekårene og tiltak for personer med nedsatt funksjonsevne og deres nærmeste familie, og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig vedtatt.

Presidenten: Sak nr. 6 var interpellasjon.

Votering i sak nr. 7, debattert 18. april 2023

Innstilling fra næringskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Lars Haltbrekken, Birgit Oline Kjerstad og Torgeir Knag Fylkesnes om opprydding av nedlagte og forurensende gruver (Innst. 265 S (2022–2023), jf. Dokument 8:112 S (2022–2023))

Presidenten: Under debatten er det satt frem i alt tre forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Geir Jørgensen på vegne av Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne
- forslagene nr. 2 og 3, fra Geir Jørgensen på vegne av Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne

Det voterer over forslagene nr. 2 og 3, fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne.

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen, sammen med aktuelle aktører, lage en tidfestet plan for opprydding av samtlige nedlagte forurensende gruver og innen fremleggelsen av revidert nasjonalbudsjett 2024 komme tilbake til Stortinget på egnet måte.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen vurdere hvilket offentlig organ som er best egnet til å følge opp ansvaret for opprydding av nedlagte og forurensende gruver hvor ansvaret ikke er avklart, innen 5 år etter avvikling av virksomhet ved alvorlig grad av forurensning og innen 10 år etter avvikling av virksomhet ved moderat grad av forurensning.»

V o t e r i n g :

Forslagene fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne ble med 80 mot 16 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.18.15)

Presidenten: Det voterer over forslag nr. 1, fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen i løpet av 2023 avklare forurensningsansvaret for de nedlagte gruverne hvor forurensningsansvaret per i dag ikke er avklart, og komme tilbake til Stortinget på egnet måte. I vurderingen av hvem som har forurensningsansvaret, skal det økonomiske ansvaret til selskapene som har hentet ut verdier fra gruveaktiviteten, vektlegges.»

Kristelig Folkeparti har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne ble med 77 mot 20 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.18.38)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

Stortinget ber regjeringen innhente en total oversikt over gamle nedlagte gruver i Norge og forurensningsfaren de utgjør ut ifra de stedegne kvalitetene til vann- og jordforekomstene, og innen utgangen av vårsesjonen 2024 komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

V o t e r i n g:

Komiteens innstilling ble enstemmig vedtatt.

Votering i sak nr. 8, debattert 18. april 2023

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens undersøkelse av Forsvarets informasjonssystemer for kommunikasjon og informasjonsutveksling i operasjoner (Innst. 259 S (2022–2023), jf. Dokument 3:3 (2022–2023))

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k:

Dokument 3:3 (2022–2023) – Riksrevisjonens undersøkelse av Forsvarets informasjonssystemer for kommunikasjon og informasjonsutveksling i operasjoner – vedlegges protokollen.

V o t e r i n g:

Komiteens innstilling ble enstemmig vedtatt.

Sak nr. 9 [15:19:21]*Referat*

1. (389) Endringer i utlendingsloven (utvisning av hensyn til grunnleggende nasjonale interesser og frister ved frihetsberøvelse av mindreårige) (Prop. 103 L (2022–2023))
Enst.: Sendes kommunal- og forvaltningskomiteen.
2. (390) Statsrådets protokoller for tidsrommet 1. juli – 31. desember 2022
Enst.: Sendes kontroll- og konstitusjonskomiteen.
3. (391) Endringer i postloven (heimel for innhenting av opplysninger som er omfatta av teieplikt i Folke-registeret) (Prop. 102 L (2022–2023))
Enst.: Sendes transport- og kommunikasjonskomiteen. Behandles innen Stortinget avbryter sine forhandlinger i juni, jf. forretningsordenen § 47 tredje ledd.

Presidenten [15:19:49]: Dermed er dagens kart ferdigbehandlet. Forlanger noen ordet før møtet heves?
– Så synes ikke, og møtet er hevet.

Møtet hevet kl. 15.20.
